
02014861010030036

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ **Αρ. Φύλλου 1486**

10 Οκτωβρίου 2003

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθ. 25291

Έγκριση Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης.

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις των άρθρων 8, και 18 παράγραφος 5 του ν. 2742/99 «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις» (Α 207).

2. Την από 22.11.2002 γνωμοδότηση του Περιφερειακού Συμβουλίου της Περιφέρειας Κρήτης

3. Την από 9.11.2002 Εισήγηση της Διεύθυνσης Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ

4. Το γεγονός ότι από τις κανονιστικές διατάξεις της απόφασης αυτής δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του κρατικού προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

Άρθρο 1

Εγκρίνεται το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης, με το οποίο:

• Καταγράφεται και αξιολογείται η θέση της Περιφέρειας στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο, ο ρόλος της σε εθνικό επίπεδο και σε σύγκριση με άλλες περιφέρειες καθώς επίσης και οι λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει.

• Καταγράφονται και αξιολογούνται οι παράγοντες εκείνοι που επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και διάρθρωση του χώρου στο επίπεδο της Περιφέρειας.

• Αποτιμώνται οι χωρικές επιπτώσεις των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών πολιτικών και προγραμμάτων στο Επίπεδο της Περιφέρειας και

• Προσδιορίζονται με προοπτική δεκαπέντε (15) ετών βασικές προτεραιότητες και οι στρατηγικές επιλογές και για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου στο επίπεδο της Περιφέρειας, οι οποίες θα προωθούν την ισότιμη ένταξη της στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο.

(τα παραπάνω καθορίζονται ειδικότερα στο άρθρο 3)

Άρθρο 2

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης στοχεύει:

• Στην εναρμόνιση με τα εγκεκριμένα ή υπό διαμόρφωση κείμενα του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης και την εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων και επιλογών τους, στο επίπεδο της Περιφέρειας

• Την προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και διαρκούς ανάπτυξης της Περιφέρειας, σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες της.

• Στην ενσωμάτωση των κατευθύνσεων του περιφερειακού προγράμματος δημόσιων επενδύσεων, των προγραμμάτων περιφερειακής ανάπτυξης, καθώς και άλλων γενικών ή ειδικών αναπτυξιακών προγραμμάτων που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη διάρθρωση και ανάπτυξη του χώρου της περιφέρειας.

• Στην εξασφάλιση της ικανότητας τους να αποτελέσουν την βάση αναφοράς για το συντονισμό και την εναρμόνιση των επί μέρους πολιτικών, προγραμμάτων και επενδυτικών σχεδίων του Κράτους, των δημοσίων οργανισμών και επιχειρήσεων και των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας που έχουν σημαντικές επιπτώσεις στη συνοχή και ανάπτυξη του περιφερειακού χώρου.

• Στην εξασφάλιση κατευθύνσεων για τα μεγάλα αστικά συγκροτήματα για τα οποία απαιτούνται Ρυθμιστικά Σχέδια για την οικιστική τους οργάνωση και για την προστασία του περιβάλλοντος.

• Στην εξασφάλιση της ικανότητάς τους να λειτουργούν ως κατευθυντήρια πλαίσια στα κατώτερα επίπεδα χωρικού σχεδιασμού (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, ΠΕΡΠΟ και ΖΟΕ) εξασφαλίζοντας την συνεκτική διαχείριση του χώρου.

• Στην εξειδίκευση και συμπλήρωση των βασικών προτεραιοτήτων ως επιλογών των χωρικών κατευθύνσεων αναφορικά με τις περιοχές στις οποίες θα ενεργοποιούνται τα εργαλεία και οι μηχανισμοί του Ν. 2742/1999, ειδικότερα δε οι Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων, τα Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων και τέλος οι Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων

• Στον καθορισμός προγράμματος δράσης στο οποίο εξειδικεύονται οι απαιτούμενες ενέργειες για την εφαρμογή των προτάσεων των ΠΠΧΣΑΑ, ρυθμίσεις, μέτρα και

προγράμματα, το κόστος και οι πηγές χρηματοδότησης των προτεινόμενων παρεμβάσεων, καθώς και οι φορείς και το χρονοδιάγραμμα εφαρμογής των προτεινόμενων μέτρων και δράσεων.

Άρθρο 3

Α. Θέση και ο ρόλος της Περιφέρειας Κρήτης στο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο. (Χάρτες Α.1 και Α.2)

Οι κύριοι παράγοντες, που συγχρόνως συνθέτουν τα πεδία των πλεονεκτημάτων και των αδυναμιών της Περιφέρειας Κρήτης, απορρέουν από:

• τη νησιωτική της υπόσταση και τη γεωγραφική της θέση, ως αυτόνομου χωρικά συστήματος με ικανό μέγεθος ενδοχώρας και πληθυσμού, καθώς και από την ύπαρξη πληθώρας ιστορικών μνημείων του πολυπολιτισμικού της παρελθόντος και από την δυναμική παρουσία της στα σημερινά δρώμενα,

• την περιφερικότητα της, σε σχέση με τις λοιπές περιφέρειες του σημερινού Ευρωπαϊκού χώρου,

• την στρατηγική της θέση στη Λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου, θέση την οποία δεν έχει επαρκώς αξιοποιήσει,

• τη θέση της εκτός του σημερινού και του διαμορφούμενου συστήματος των κυρίων αξόνων ανάπτυξης του Ελληνικού Χώρου, ενώ διαθέτει δικό της σημαντικό λειτουργικό άξονα ανάπτυξης κατά μήκος της βόρειας ακτής της και

• τη μειωμένη δυνατότητα πρόσβασης από το χωρικό σύστημα του νότιου τμήματός της προς τον άξονα της βόρειας ακτής και κατά συνέπεια προς τους άξονες ανάπτυξης του Ελληνικού Χώρου.

Η Κρήτη ανήκει στο τόξο της Κεντρικής Μεσογείου, μαζί με το ιταλικό Mezzogiorno και ως χωρική ενότητα θεωρείται ότι κατέχει πιο περιφερειακή θέση, σε σχέση με αυτήν του Λατινικού Τόξου, που περιλαμβάνει τις υπόλοιπες μεσογειακές περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Είναι εξ' ολοκλήρου επιλέξιμη στον στόχο 1 των Διαρθρωτικών Ταμείων. Μαζί με την Κύπρο κατέχουν προνομιακή γεωπολιτική θέση στη νοτιοανατολική Μεσόγειο όπου αποτελούν ουσιαστικά γέφυρα προς τις χώρες της Μέσης Ανατολής και της Βορείου Αφρικής.

Η Περιφέρεια είναι σαφώς στραμμένη προς τον έξω χώρο, τόσο στο διεθνές περιβάλλον, όσο και στον Ευρωπαϊκό και τον Μεσογειακό Χώρο, με ποικίλους κατά τομέα τρόπους, όπως για παράδειγμα (1) από την οικονομική της δραστηριότητα (γεωργικά προϊόντα, τουρισμός, επιχειρήσεις καινοτομικού χαρακτήρα, επιχειρήσεις θαλασσίων και αεροπορικών μεταφορών), (2) από την εκπαιδευτική και ερευνητική της δραστηριότητα (Πανεπιστήμιο, Πολυτεχνείο, ΙΤΕ, Μεσογειακά Ερευνητικά Ιδρύματα και τη συμμετοχή τους σε διεθνή και ευρωπαϊκά δίκτυα).

Οι προοπτικές χωρικής ολοκλήρωσης της Περιφέρειας εξαρτώνται απόλυτα από τις δράσεις που θα αναληφθούν για την δυναμική ενίσχυση των σημερινών τάσεων με λειτουργίες υπερεθνικής εμβέλειας που ήδη διαθέτει ή που δύναται να αναπτύξει αλλά και με παράλληλη άμβλυνση των αρνητικών δεδομένων που την απειλούν. Οι δράσεις αυτές πρέπει να ενσωματωθούν στις πολιτικές των Υπουργείων και των Δημοσίων Φορέων με:

• δημιουργία ή τόνωση υφισταμένων αξόνων ανάπτυξης:

(α) Χώρες Ανατολικής Μεσογείου - Κύπρος - Κρήτη - Δυτική Ελλάδα (Ιόνια Οδός-Ιταλία - Λοιπός Ευρωπαϊκός Χώρος,

(β) Χώρες Ανατολικής Μεσογείου - Κύπρος - Κρήτη - Χώρες Κεντρικής και Δυτικής Μεσογείου.

(γ) Κρήτη - Χώρες της Αφρικής και Αραβικές Χώρες.

(δ) Κρήτη - Β. και Ν. Αιγαίο - Θράκη - Βαλκάνια - Μαύρη Θάλασσα,

με ανάπτυξη ευρύτερων δικτυώσεων στον Τομέα των Μεταφορών, με έμφαση στις θαλάσσιες συνδέσεις.

• προώθηση των δράσεων για τη λειτουργία της Περιφέρειας ως διεθνούς τηλεπικοινωνιακού κόμβου μεγάλων δυνατοτήτων Ανατολής - Δύσης - Νότου, με την τεχνολογία δικτύου οπτικών ινών και ψηφιακών ασυρματικών ζεύξεων και ανάπτυξη των δικτύων τηλεϊατρικής, στον ευρύτερο Χώρο του Αιγαίου και της Ανατολικής Μεσογείου, με έμφαση στην ιατρική στήριξη των ευρισκομένων εν πλω τουριστών, καθώς και στην εξυπηρέτηση των επιχειρήσεων εμπορικών συναλλαγών,

• ενίσχυση και υποστήριξη του Τομέα της Έρευνας, ενταγμένου στα Δίκτυα Διευρωπαϊκής Συνεργασίας, ώστε η Κρήτη να προωθήσει περαιτέρω τον ρόλο της ως Εκπαιδευτικού - Ερευνητικού Μεσογειακού Κέντρου, με εντονότερο προσανατολισμό προς την κατεύθυνση της τεχνολογίας, της περιφερειακής οικονομίας και προς αυτήν της ανάδειξης των στοιχείων της ιστορίας και του πολιτισμού.

• προστασία, ενίσχυση και προβολή του συνόλου των διαχρονικών ιστορικών - πολιτιστικών στοιχείων και φυσικών χαρακτηριστικών της, με ένταξή τους σε αναγνώσιμα συστήματα χωρικών συνόλων, δικτύων και διαδρομών.

Οι δράσεις που πρέπει να αναληφθούν εντός της Περιφέρειας Κρήτης αφορούν:

• στην ολοκλήρωση του διευρωπαϊκού Βόρειου οδικού άξονα και τη συμπλήρωσή του με τον Νότιο οδικό άξονα, στη λειτουργική αναβάθμιση των αερολιμενικών και λιμενικών πυλών της, ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για επέκταση και ενίσχυση των αξόνων ανάπτυξης και

• την ενίσχυση με δραστηριότητες διαπεριφερειακής ακτινοβολίας της Πόλης του Ηρακλείου, καθώς και στην αναβάθμιση του ρόλου των λοιπών αστικών κέντρων της με λειτουργίες υπερτοπικού χαρακτήρα.

Β. Αξιολόγηση της υπάρχουσας κατάστασης και προοπτικών στο επίπεδο της Περιφέρειας Κρήτης. (Χάρτης Β4.α., Β4.β.)

Β.1. Η αναπτυξιακή φυσιογνωμία. Αξιολόγηση και προοπτικές (Χάρτες Β.1, Β.2 και Β.3)

Από την αξιολόγηση της αναπτυξιακής φυσιογνωμίας της Περιφέρειας και των προοπτικών της προκύπτουν τα ακόλουθα:

• Ο πληθυσμός της αυξήθηκε με ρυθμό υψηλότερο από τον μέσο όρο της Χώρας κατά την περίοδο 1981 - 91 και σχεδόν διπλάσιο κατά την περίοδο 91-01, σε αντίθεση με την δεκαετία 1971 - 81. Κατά την τελευταία δεκαετία, επίσης, ομαλοποιήθηκαν σχετικά οι ρυθμοί συγκέντρωσης πληθυσμού στον Νομό Ηρακλείου, ενώ, από το 1981, παρατηρείται τάση συγκέντρωσης πληθυσμού στον Νομό Ρεθύμνου, ο οποίος κατατάσσεται πλέον ως τρίτος πληθυσμιακά νομός της Κρήτης, με τέταρτο τον Νομό Λασιθίου. Η πληθυσμιακή αύξηση επικεντρώνεται στα βόρεια παράλια και στα αστικά κέντρα, ενώ στο νότο η Ιεράπετρα και η Παλαιοχώρα είναι τα μόνα αστικά κέντρα όπου παρατηρείται συνεχής αύξηση πληθυσμού. Οι ορεινοί δήμοι υφίστανται συνεχή πληθυσμιακή απομείωση, με ισχυρότερη τάση τη δεκαετία 71-81, η οποία ανακόπηκε

κάπως τις δεκαετίες 81-91 και 91-01. Ήδη από τη δεκαετία 81-91, η Κρήτη γίνεται τόπος υποδοχής μεταναστών, προσελκύοντας πληθυσμό από άλλες περιοχές της Χώρας ή σημαντικό τμήμα των παλιννοστούντων από το εξωτερικό ή ακόμη και αλλοδαπούς κατοίκους, οι οποίοι εγκαθίστανται στο νησί, τάση που φαίνεται ότι ενισχύθηκε έτι περισσότερο κατά την τελευταία δεκαετία. Η παρατηρούμενη καθαρή μετανάστευση δημιουργεί ευνοϊκές προοπτικές υπέρ των παραγωγικών ηλικιών, δεδομένου ότι η πλειονότητα των εγκατασταθέντων είναι ηλικίας 15 έως 45 ετών, γεγονός που συμβάλλει και στην οικονομική ευρωστία και την κοινωνική ισορροπία της Περιφέρειας. Αυτές οι τάσεις τροφοδοτήθηκαν αναμφίβολα από την εξέλιξη της οικονομικής δραστηριότητας και τη διαθεσιμότητα θέσεων απασχόλησης στην Κρήτη.

- Οι θέσεις απασχόλησης αυξήθηκαν και εξακολουθούν να αυξάνονται με πολύ υψηλότερο ρυθμό από ό,τι στο σύνολο της Χώρας. Αποτέλεσμα αυτού είναι ότι η ανεργία το 1996 στην Κρήτη ήταν χαμηλότερη από ό,τι σε οποιαδήποτε άλλη περιφέρεια της Χώρας.
- Το εισόδημα αυξήθηκε και εξακολουθεί να αυξάνεται με ρυθμό πολύ υψηλότερο από τον μέσο όρο της Χώρας, με αποτέλεσμα ότι, ήδη από το 1994, η Περιφέρεια να έχει ξεπεράσει το μέσο όρο της Χώρας σε κατά κεφαλή εισόδημα.

Όμως οι τάσεις αυτές δεν ανέτρεψαν ορισμένα χαρακτηριστικά της οικονομίας της Κρήτης. Η ανάπτυξη αυτή στηρίχθηκε, σε μεγαλύτερο από ότι σε άλλες περιφέρειες της Χώρας βαθμό, στις δημόσιες επενδύσεις, οι οποίες δεν κατάφεραν να κινητοποιήσουν επαρκώς και τις ιδιωτικές επενδύσεις. Η αύξηση του εισοδήματος και της απασχόλησης συγκεντρώθηκαν κατά κύριο λόγο στον τριτογενή τομέα, με κεντρική δραστηριότητα τον τουρισμό, με αποτέλεσμα τη σχετικά μεγαλύτερη υστέρηση που παρατηρείται στην Κρήτη, ως προς την ανάπτυξη της μεταποίησης. Πολλοί δείκτες ευημερίας, πλην του κατά κεφαλήν εισοδήματος, εξακολουθούν να υστερούν στην Κρήτη, έναντι του μέσου όρου της Χώρας, όπως δείκτες που σχετίζονται με το μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού της, επίπεδο, που εάν ήταν υψηλό, θα προσδιόριζε δυνατότητες μακροχρόνιας ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της.

Η Περιφέρεια αποτελεί παράδειγμα εξωστρέφειας, που της επιτρέπει να έχει ένα σαφώς θετικό ισοζύγιο συναλλαγών με τον έξω κόσμο. Ο πρωτογενής και ο τριτογενής τομέας της είναι προσανατολισμένοι στις διεθνείς, κυρίως ευρωπαϊκές αγορές. Η οικονομία της Κρήτης είναι σαφώς πλέον διεθνοποιημένη. Αυτή όμως η ίδια η εξωστρέφεια απαιτεί παράλληλα συνεχή βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της. Ενδεχόμενη απώλεια εδάφους στο διεθνή ανταγωνισμό θα έχει σημαντικές αρνητικές συνέπειες, οικονομικές και κοινωνικές, για την Κρήτη. Συγκεκριμένα, η εξέλιξη της ανταγωνιστικότητας της κρητικής οικονομίας θα εξαρτηθεί μακροχρονίως από τους ακόλουθους τέσσερις παράγοντες:

Επενδύσεις

Οι πραγματοποιηθείσες δημόσιες επενδύσεις είχαν μεγαλύτερη ποσοστιαία συμμετοχή από τις αντίστοιχες στο σύνολο της Χώρας και ουσιαστικά συντήρησαν την απασχόληση και τα εισοδήματα στον τομέα των κατασκευών. Η επακόλουθη βελτίωση της δημόσιας υποδομής δεν ήταν αρκετή για να ενθαρρύνει αυξημένες ιδιωτικές επενδύσεις, οι οποίες, σε σταθερές τιμές, μειώθηκαν πολλές χρονιές της τελευταίας περιόδου. Είναι χαρακτηριστικό, ότι στο σύνολο του δευτερογενή τομέα η Κρήτη βελτιώνει διαχρονικά τη σχετική της θέση, σε σύγκριση με το μέσο όρο της Χώρας, ενώ στη μεταποίηση που αποτελεί και το πλέον σημαντικό τμήμα του τομέα, η θέση της Κρήτης χειροτερεύει. Επειδή οι πόροι του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης προβλέπεται να είναι σημαντικά αυξημένοι σε ετήσια βάση σε σχέση με το Β΄ ΚΠΣ, χρειάζεται να αναζητηθεί χρήση τους που να οδηγεί σε μακροχρόνια βελτίωση της αναπτυξιακής επίδοσης της οικονομίας της νήσου, με την κινητοποίηση των γνησίως ανταγωνιστικού χαρακτήρα ιδιωτικών επενδύσεων.

Μορφωτικό επίπεδο

Αλλά και στο μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού η Κρήτη δεν έχει δείκτες, που να δημιουργούν ιδιαίτερη αισιοδοξία. Οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι αναλογικά λιγότεροι σε σχέση με το μέσο όρο της Χώρας. Η ενίσχυση της κατάρτισης και η μέσω αυτής βελτίωση του επιπέδου των γνώσεων, των ικανοτήτων και της παραγωγικότητας του ανθρώπινου δυναμικού, αποτελεί ένα από τα κρισιμότερα στοιχεία για την περαιτέρω ανάπτυξη της Κρήτης και για την πιο ισορροπημένη πρόσβαση του πληθυσμού της στην κοινωνία της γνώσης.

Ανταγωνιστικότητα - Εκσυγχρονισμός δομών οικονομίας

Διαπιστώνεται τάση ανάπτυξης συνεργασιών και δημιουργίας δικτυώσεων για την αναβάθμιση των ποιοτικών χαρακτηριστικών του κρητικού προϊόντος, που απευθύνεται στις διεθνείς αγορές. Παράλληλα έχουν αναπτυχθεί πυρήνες νεωτεριστικών και εκσυγχρονιστικών καταλυτών για την οικονομία της, που εντάσσονται κυρίως στους τομείς της επιστημονικής και εφαρμοσμένης έρευνας και στη διεθνή δικτύωση.

Φυσικό και πολιτιστικό κεφάλαιο και συμπεριφορές

Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του φυσικού και δομημένου/ιστορικού περιβάλλοντός της αποτελούν συστατικά πολιτιστικά στοιχεία του νησιού, η προστασία, η ανάδειξη και η ολοκληρωμένη διαχείριση των οποίων οφείλει να προωθηθεί κατά προτεραιότητα, με στόχο να ενταχθούν λειτουργικά σε συστήματα χωρικών συνόλων, δικτύων και διαδρομών.

Η Κρήτη διαθέτει σημαντικό σύγχρονο πολιτισμό, τοπικά ήθη, έθιμα και παραδόσεις οι οποίες αποκαλύπτουν και προβάλλουν την πολιτισμική σχέση της, αφ' ενός, με την Ευρώπη (ιδιαίτερα με την περίοδο της Αναγέννησης) και αφ' ετέρου, με την Ανατολική Μεσόγειο.

Β.2. Ειδικές θεματικές κατηγορίες χώρου

Β.2.1. Αστικός χώρος - Ζώνες οικιστικής χρήσης

Η μέχρι σήμερα ανάπτυξη της Περιφέρειας, στηρίχθηκε κυρίως στον βόρειο λειτουργικό άξονα και φυσικά στην περιοχή του έχουν συσσωρευτεί τα μεγαλύτερα και συνθετότερα προβλήματα συγκρούσεων χρήσεων γης και αντιφατικών δραστηριοτήτων, φαινόμενα τα οποία μπορεί να αντιμετωπιστούν με δυσκολία και με έντονες και συντονισμένες προσπάθειες. Αλλά και σε εκτεταμένες ζώνες του νότιου άξονα η κατάσταση δεν είναι ενθαρρυντική. Όμως, οι επιλογές της περιφερειακής ανάπτυξης της Κρήτης - αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, προσέγγιση με τις άλλες περιφέρειες της Ένωσης, ανάπτυξη ποιοτικού τουρισμού, στήριξη της ερευνητικής και εκπαιδευτικής δραστηριότητας, κ. ά. - μπορεί να υποστηριχθούν μόνον με την ποιότητα του χώρου, σε όλα τα πεδία, τόσο στο χωροταξικό, όσο και σε εκείνο του αστικού, του περιαστικού και του παράκτιου χώρου.

Όσον αφορά στον αστικό χώρο των μεγάλων κέντρων, παρ' όλες τις ενέργειες που έχουν αναληφθεί τα τελευταία χρόνια, ειδικά στους πυρήνες των ιστορικών κέντρων τους, εξακολουθεί στο σύνολό του να παραμένει άμορφος και άξενος. Αξιολογείται ότι η πραγματικότητα που έχει διαμορφωθεί δεν είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί μόνον με ρυθμίσεις κανονιστικού χαρακτήρα, όπως είναι τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια. Είναι αναγκαίο να ενισχυθούν οι προσπάθειες και να στραφούν σε παρεμβάσεις ποιοτικού χαρακτήρα, όπως αυτές ορίζονται από τον νέο Νόμο 2508 «Βιώσιμη οικιστική ανάπτυξη των πόλεων και οικισμών της Χώρας», να αναληφθούν δηλαδή προγράμματα εκτεταμένων Αναπλάσεων.

Το ιδιαίτερα σημαντικό απόθεμα των μνημείων εντός των ιστορικών κέντρων των πόλεων Ρεθύμνου, Χανίων, Ηρακλείου και Αγίου Νικολάου, Ιεράπετρας, Σητείας και άλλων μικρότερων ιστορικών αστικών κέντρων, θα πρέπει να αντιμετωπιστεί - και ήδη αντιμετωπίζεται μερικώς - στα πλαίσια των προγραμματισμένων ή προς προγραμματισμό προγραμμάτων ανάπλασής τους. Κρίνεται, πάντως, ότι εξ' αιτίας του αριθμού τους, αφ' ενός, αλλά και των προβλημάτων που δημιούργησε η συγκεκριμένη αστική ανάπτυξη, αφ' ετέρου, ότι οι πόροι που κατευθύνονται σήμερα δεν είναι επαρκείς, ενώ παράλληλα χαρακτηρίζονται από μεγάλη διασπορά, με αποτέλεσμα να μην είναι συνεκτικά ορατές οι όποιες ευεργετικές παρεμβάσεις. Και επειδή οι δημόσιοι πόροι δεν επαρκούν για τόσο μεγάλες παρεμβάσεις απαιτείται η κινητοποίηση ιδιωτικών πόρων μέσα από κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο.

Στον περιαστικό χώρο των μεγάλων κέντρων, δεν έχουν γίνει ιδιαίτερες προσπάθειες και η κατάσταση του αστικού περιβάλλοντος αξιολογείται ως πολύ δυσμενέστερη. Εάν μάλιστα σημειωθεί, ότι όλες οι δραστηριότητες «αίγλης» της Περιφέρειας χωροθετήθηκαν σε αυτού του τύπου χώρους ή και αμέσως στην περιφερειακή ζώνη έξω από αυτούς (τα Πανεπιστημιακά και Ερευνητικά Ιδρύματα, το Πολυτεχνείο, το ΜΑΙΧ, το ΠΕΠΑΓΝΗ και άλλες σημαντικές εγκαταστάσεις), τότε είναι προφανείς οι λόγοι για τους οποίους η εξυγίανσή τους και η σύνδεσή τους με τον αστικό ιστό αποκτά πρώτη προτεραιότητα. Στις περιοχές αυτές φυσικά είναι χωροθετημένα και οι πάσης φύσεως ΒΙΠΕ - ΒΙΠΑ - ΒΙΟΠΑ, αλλά και είναι εγκατεστημένες όλες οι σημαντικές μεταποιητικές μονάδες της Κρήτης.

Αλλά και στα μικρότερα αστικά κέντρα και οικισμούς η εικόνα δεν είναι ενθαρρυντική. Στους εσωτερικούς πυρήνες τους καταστρέφεται η πλούσια αρχιτεκτονική παράδοση του νησιού, για να αντικατασταθεί από ακαλαίσθητα και άμορφα «σύγχρονα» κτίσματα, ενώ η περιφέρειά τους αναπτύσσεται ραγδαία, με ασυγκρότητο οικιστικό πλέγμα.

Β.2.2. Παράκτιος χώρος

Τα δισεπίλυτα όμως χωροταξικά θέματα, που λειτουργούν ανασχετικά ως προς τις αναπτυξιακές επιλογές, δεν εμφανίζονται μόνον στον βόρειο άξονα, αλλά σχεδόν σε ολόκληρη την έκταση της νήσου και μάλιστα σε όλες τις τουριστικά αναπτυσσόμενες περιοχές. Όπως είναι φυσικό, στις παράκτιες ζώνες είναι εγκατεστημένες οι μεγάλες τουριστικές μονάδες και δίπλα τους οι μικρότερες και στις ίδιες ακριβώς περιοχές, σε γραμμικούς παράλληλους με την ακτογραμμή άξονες, αναπτύσσεται και η δεύτερη κατοικία, με μηχανισμούς της «εντός σχεδίου» ή «εντός των ορίων των οικισμών» ή και «εκτός σχεδίου» δόμησης.

Είναι χαρακτηριστικό ό,τι ενώ ανατέθηκαν και εκπονήθηκαν Μελέτες για όλες τις κρίσιμες περιαστικές ζώνες, αλλά και τις αντίστοιχες κρίσιμες παράκτιες, η θεσμοθέτησή τους δεν προχώρησε, κυρίως εξ' αιτίας των μακρών και επαναλαμβανόμενων συμμετοχικών διαδικασιών, των αδυναμιών της διοίκησης και του θεσμικού πλαισίου. Έτσι, δεν προωθήθηκαν για θεσμοθέτηση όλες οι Ειδικές Χωροταξικές Μελέτες, που είχαν εκπονηθεί, αλλά ακόμη και οι Μελέτες των Ζωνών Οικιστικού Ελέγχου γύρω από τα μεγάλα αστικά κέντρα, πλην αυτών του Ρεθύμνου και της Γεωργιούπολης - Επισκοπής.

Οι εκτάσεις (των υλοποιημένων, των εγκεκριμένων με Πολεοδομικές Μελέτες, των με αποφάσεις οικιστικής καταλληλότητας, των ρυθμισμένων με την αναθεώρηση της ΕΣΧΠ 16/91) των Οικοδομικών Συνεταιρισμών και των Εταιριών Ιδιωτικών Πολεοδομήσεων, συγκεντρώνονται ομοίως στον βόρειο άξονα και στις παράκτιες περιοχές, με ένταση στα Κουνουπιδιανά (Ακρωτήρι), στην ακτή Μαρουλά - Πάνορμου, στην Αχλάδα, στην ανατολική ζώνη του Π.Σ. Ηρακλείου έως και τη Μίλατο και στην περιοχή της Σητείας.

Από την γενικότερη εικόνα, που παρουσιάζει ο ιδιαίτερα ευαίσθητος οικισμένος και ο παράκτιος χώρος της Κρήτης, κρίνεται επείγον να διατυπωθούν, να θεσμοθετηθούν και να αρχίσουν να εφαρμόζονται σχέδια ρύθμισης και ανάπλασης του χώρου, σε όλες τις κλίμακες, με πρόβλεψη χρηματοδοτήσεων και με δραστική αντιμετώπιση της νόμιμης «εκτός σχεδίου δόμησης». Τέτοιου είδους παρεμβάσεις, όπως θεσμοθετήσεις και εφαρμογές, στην πολεοδομική ή στην μικρή χωροταξική κλίμακα, μπορεί να προχωρήσουν άμεσα, διότι κάθε ενέργεια, σε όποια ζώνη ή περιοχή, ούτως ή άλλως θα άρει κάποια από τα συσσωρευμένα προβλήματα.

Ως προς τους τελικούς αποδέκτες και από το γεγονός, ότι η περιβαλλοντική συνιστώσα, για την Περιφέρεια Κρήτης, έχει ακριβώς τον ίδιο κρίσιμο χαρακτήρα με την χωροταξική, προβάλλει και η ανάγκη για άλλης ποιότητας οργανωτική προετοιμασία των Φορέων διαχείρισης, την οποία επιβάλλει η συσσώρευση των προβλημάτων. Φυσικά, δεν πρέπει να παραβλέπεται και η ανάγκη να πολλαπλασιαστούν τα κονδύλια που αφιερώνονται στον τομέα. Αξιολογείται, ότι το δίκτυο παρακολούθησης της ποιότητας των θαλάσσιων υδάτων παρουσιάζει επιθυμητή πληρότητα, όμως δεν συμβαίνει το ίδιο με την παρακολούθηση της ποιότητας των υπογείων υδάτων. Μπορεί να διατυπωθεί ότι η ποιότητα των νερών της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται ως εξαιρετική και φυσικά με μετρούμενες παραμέτρους κάτω από τα όρια των οδηγιών της Ένωσης. Εξαίρεση αποτελούν ορισμένες ακτές, τόσο στη βόρεια όσο και στη νότια ακτή του Νομού Ηρακλείου, στις οποίες περιστασιακά η ποιότητα των νερών βρίσκεται εκτός των επιτρεπτών ή και επιθυμητών ορίων, ως προς ορισμένες μικροβιολογικές παραμέτρους μόνον.

Οι ζώνες και τα σημεία με έντονες περιβαλλοντικές πιέσεις, από τις οικιστικές δραστηριότητες, εντοπίζονται ως επί το πλείστον στην παράκτια ζώνη του νησιού και περισσότερο στη βόρεια, εξ' αιτίας της έντασης και της πυκνότητας των δραστηριοτήτων, στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και η ανθρώπινη κατοίκηση, που ασκούνται εκεί. Η διάχυση, η οποία παρατηρείται, συνδέεται απόλυτα με την χωροταξική συνιστώσα της κατανομής των δραστηριοτήτων στο χώρο της Κρήτης. Στα πλαίσια όλων των προηγούμενων επισημάνσεων (εποχιακός χαρακτήρας,

συγκριτική θεώρηση, οδηγίες, κλπ), σημεία με προβλήματα συμβατότητας χρήσεων και περιβαλλοντικές πιέσεις εντοπίζονται:

• στον κόλπο του Ηρακλείου (Λινοπεράματα - ΔΕΗ, Μαμιδάκης, JETOIL, MOBIL, BP - στις εκβολές του Γιόφυρου και στο Λιμάνι και την ευρύτερη περιοχή του - Αμμουδάρα, Καρτερός, Αμνισός), με απόβλητα από βιομηχανική, αστική, λιμενική και τουριστική χρήση,

• στη δυτική ακτή της πόλης του Ρεθύμνου και στο λιμάνι της, με απόβλητα βιομηχανιών και βιοτεχνιών και αστικά λύματα,

• στις ακτές της Σούδας (ΝΔ άκρο του όρμου, μέχρι τις ακτές του Ναύσταθμου), ως ειδικά υποβαθμισμένη περιοχή και στη θαλάσσια περιοχή Χανίων, με αστικά λύματα, και

• στην παραλία Καστελίου.

Σημεία με λιγότερο έντονο πρόβλημα ρύπανσης, εντοπίζονται στους Καλούς Λιμένες (εγκατάσταση πετρελαιοειδών), στο Σίσσι (αστικά λύματα), Αγία Γαλήνη (αστικά λύματα μεταφερόμενα από τον ποταμό Πλατύ) και στις παραλίες της Γεωργιούπολης και της Παλαιόχωρας, από αστικά λύματα επίσης. Φυσικά, στο βαθμό που ολοκληρώνονται και τίθενται σε λειτουργία οι εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων, τα προβλήματα αυτής της κατηγορίας εκτονώνονται.

Β.2.3. Ορεινές/ημιορεινές και μικρές νησιωτικές περιοχές

Είναι διάσπαρτες και πολυπληθέστατες τον αριθμό οι μνημειακές θέσεις σε όλο τον χώρο της Κρήτης και από αυτές, εκτός από τα σημαντικά ιστορικά κέντρα, είναι κηρυγμένοι από το ΥΠΠΟ μόνον 21 θέσεις αρχαιολογικών χώρων, 74 θέσεις τοπίων ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους και 88 παραδοσιακοί οικισμοί. Αξιολογείται ότι συνολικά μπορούν να ενταχθούν σε σύστημα χωρικών συνόλων, δικτύων και πολιτιστικών διαδρομών, συνδυασμένες μάλιστα με τις επίσης πολυπληθείς και σημαντικές ενότητες του φυσικού αποθέματος του νησιού, μιας και τα δύο αυτά στοιχεία συνθέτουν τα κύρια συγκριτικά πλεονεκτήματά του. Τα στοιχεία αυτά, μπορεί να διακριθούν:

• σε συστήματα ή μεμονωμένες θέσεις, τα οποία συναντώνται σε ζώνες τουριστικής ανάπτυξης ή υπό ανάπτυξη, που είναι συνήθως οι παράκτιες «πεδινές», οπότε και αποτελούν ισχυρά σημεία έλξης μαζικού τουρισμού και ο χαρακτήρας της αντιμετώπισής τους θα παραμείνει σήμερα και μελλοντικά, εκ των πραγμάτων, «σημειακός», ή

• σε συνολικά χωρικά συστήματα που, από τη θέση τους στο χώρο, συνδυάζονται με ευαίσθητες ορεινές ή ημιορεινές περιοχές ή και μικρές νησιωτικές περιοχές, όπου μπορεί - ή ήδη γίνεται - να αναπτυχθούν δραστηριότητες πολιτιστικού αγροτοτουρισμού και επαφής με το φυσικό περιβάλλον.

Η κατεύθυνση και η έμφαση, στα ορεινά, ημιορεινά και μικρά νησιωτικά χωρικά σύνολα, πρέπει - και αξιολογείται ότι μπορεί - να δοθεί στην άρρηκτη σχέση της φυσικής και της πολιτισμικής προσωπικότητας του καθέκαστα χώρου και του συνόλου του νησιού, διότι υπάρχουν ακόμη ισχυρές επιβιώσεις στην κοινωνία του. Ο ρόλος που μπορεί να παραλάβει μια τέτοιου χαρακτήρα αντιμετώπιση είναι διττός:

Κατ' αρχήν, συμβάλλει στην ανάδειξη του ιστορικού βάθους, με την προβολή των μαρτυριών του παρελθόντος σε ολόκληρη την ιστορική διαδρομή, σε συσχετισμό με τα στοιχεία του περιβάλλοντος, που ούτως ή άλλως έχει ανθρωπογενείς επιδράσεις, άρα και αυτό μεταφέρει επίσης τις μαρτυρίες της ανθρώπινης δράσης. Με αυτόν τον τρόπο ακόμα και η απόσταση ανάμεσα, στην εκρηκτικής σημασίας για την προβολή και τη συγκρότηση της ταυτότητας του νησιού, περιοχή της Κνωσού και σε μια μικρή και απομακρυσμένη περιοχή, όπως π.χ. εκείνη του Ασκύφου παραμένει, βέβαια ποσοτική, αλλά μειώνεται θεαματικά από ποιοτική άποψη.

Κατά δεύτερο λόγο, εφ' όσον ενισχυθούν και προβληθούν τα διαχρονικά ιστορικά και τα φυσικά της χαρακτηριστικά, στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους, το αποτέλεσμα θα έχει βαρύνοντα λόγο (1) στην ανάπτυξη της συνείδησης της ταυτότητας των κατοίκων των μικρότερων ενοτήτων χώρου, αλλά και όλης της Κρήτης, καθώς και (2) στη δυνατότητα προσέλκυσης επισκεπτών, με σεβασμό στον τόπο και στο τοπίο και επομένως θα δημιουργούνται για τον υποδοχέα συνθήκες για ισόρροπη τουριστική ανάπτυξη.

Β.2.4. Δίκτυα φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

Με αφετηρία τα παραπάνω διαμορφώνονται εκ των πραγμάτων οι μεγάλες ενότητες χώρου, που δύνανται να οργανωθούν ως δίκτυα φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος:

Στον Νομό Ηρακλείου, έξη μεγάλες ενότητες χώρου ευαίσθητων προστατευόμενων περιοχών, εκ των οποίων οι τέσσερις είναι ορεινές και ημιορεινές, η μια αποτελείται από το μικρό νησιωτικό οικοσύστημα της νήσου Δία και η έκτη είναι η ευρύτερη περιοχή από το ιστορικό κέντρο του Ηρακλείου, βόρεια έως και τον Γιούχτα, νότια.

Στον Νομό Λασιθίου, πέντε μεγάλες ενότητες χώρου ευαίσθητων προστατευόμενων περιοχών, εκ των οποίων οι τρεις αποτελούν χερσονήσους και μικρά διακριτά μεταξύ τους νησιωτικά συμπλέγματα, η μια είναι ορεινή - ημιορεινή περιοχή και η τελευταία αποτελεί την μεγάλη χωρική ενότητα του Οροπεδίου και της Δίκτης.

Στον Νομό Ρεθύμνης, τέσσερις μεγάλες ενότητες χώρου ευαίσθητων προστατευόμενων περιοχών, εκ των οποίων οι δύο είναι ορεινές και οι δύο βρίσκονται σε εύφορες γεωργικές περιοχές και ενσωματώνουν τα φαράγγια Κουρταλιώτη και Πρασιανό, οικισμούς, μνημεία, αλλά και την τουριστικά αναπτυσσόμενη παραλία Ρεθύμνου.

Στον Νομό Χανίων, έξη μεγάλες ενότητες χώρου ευαίσθητων προστατευόμενων περιοχών, εκ των οποίων οι τρεις είναι παράκτιες ημιορεινού χαρακτήρα, παραθαλάσσια οικοσυστήματα, συνδυασμένα με μικρά νησιωτικά σύνολα, η τέταρτη ενσωματώνει το ιστορικό κέντρο Χανίων και την παράκτια εύφορη γεωργική περιοχή έως και τμήμα του Ακρωτηρίου, η πέμπτη αποτελεί το νησιωτικό σύμπλεγμα της Γαύδου και της Γαυδοπούλας και η τελευταία αποτελείται από τα εκτεταμένα ορεινά συστήματα των Λευκών Ορέων.

Αναμφισβήτητα, η ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των εκτεταμένων χωρικών συνόλων, θα επιτρέψει τη διερεύνηση των ιδιαιτεροτήτων και την προστασία και αξιοποίηση της φυσικής και της πολιτιστικής κληρονομιάς, την ανταλλαγή εμπειριών για θέματα που αφορούν στις επιπτώσεις στο έδαφος και προέρχονται από την έλλειψη χωροταξικού σχεδιασμού, την ευαισθητοποίηση των τοπικών φορέων και του πληθυσμού για την εφαρμογή νέου μοντέλου ανάπτυξης, την ορθολογική διαχείριση του εδάφους και αξιοποίηση πόρων για τη δημιουργία προστιθέμενης αξίας και τη βελτίωση συνθηκών εργασίας και συγκράτηση του πληθυσμού.

Οι στόχοι αυτοί εναρμονίζονται πλήρως και εξειδικεύουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο την επιθυμητή ανάπτυξη του κοινοτικού χώρου και έχουν καθαρά χωροταξικό χαρακτήρα. Επιπροσθέτως, οι διαδικασίες έρευνας, μελέτης και εφαρμογών αναμένεται να συμβάλλουν ουσιαστικά στη δημιουργία δομών και μηχανισμών συνεχούς παρακολούθησης, αξιολόγησης και ελέγχου των ρυθμίσεων και των επεμβάσεων επί του εδάφους, που αποτελούν και την προϋπόθεση για εφαρμογές στον τομέα της Χωροταξίας.

Β.3. Οι χωρικές επιπτώσεις των δημόσιων πολιτικών

Από την αποτίμηση των επιπτώσεων των δώδεκα Αναπτυξιακών Προγραμμάτων των δύο χρονικών περιόδων, όπως εξετάστηκαν από τις Μελέτες των Χωρικών Επιπτώσεων (1986 - 1993, exante και 1994 - 2000, ex post), οι οποίες εκπονήθηκαν το 1996, για λογαριασμό του ΥΠΕΧΩΔΕ για τις έντεκα περιφέρειες της Χώρας, πλην της Αττικής, είχαν εξαχθεί τα ακόλουθα συμπεράσματα:

• Στην Περιφέρεια Κρήτης κατανεμήθηκαν ήδη (και επρόκειτο να κατανεμηθούν), έως το 2000, σε σταθερές τιμές 1994, συνολικοί πόροι της τάξεως των 400 δις δρχ., εκ των οποίων τα 270 δις δρχ. περίπου αποτέλεσαν κοινοτική χρηματοδότηση από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και τον προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι δεσμεύσεις πόρων, για τη δεύτερη χρονικά περίοδο, αναμενόταν να έχουν σημαντικότερες αναπτυξιακές επιπτώσεις, από αυτές της πρώτης, μιας και οι προβλεπόμενοι κατά κεφαλήν πόροι θα κινούνταν στα επίπεδα των 0,380 εκατ. δρχ. έναντι των 0,230 εκατ. δρχ. της πρώτης.

• Οι συνολικές επιπτώσεις αυτής της χρηματοδότησης στη γενική εικόνα της Περιφέρειας, εάν εξεταστεί από την άποψη των δεικτών απασχόλησης και εισοδήματος κατά κεφαλήν, της βελτίωσης των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών, αξιολογούνται αναμφίβολα θετικές και υποστηρίζουν τους στόχους σύγκλισης προς το μέσο Ευρωπαϊκό επίπεδο. Μάλιστα, σε επίπεδο προθέσεων για άσκηση εσωτερικής αναδιανεμητικής πολιτικής, παρατηρείται διάχυση των χρηματοδοτήσεων σε όλον τον χώρο της νήσου, με κατεύθυνση την περισσότερο ισόρροπη ενδοπεριφερειακή ανάπτυξη, πάντοτε σε σχέση με τις συνθήκες διαβίωσης του ανθρώπινου δυναμικού και της κατάστασης των υποδομών το 1986.

Ο βαθμός της θετικής απόδοσης των δράσεων και των παρεμβάσεων θα ήταν καλύτερος, εάν είχαν:

• επιλεγεί μικρότεροι τον αριθμό, αλλά ιεραρχημένοι στόχοι, οι οποίοι θα προωθούσαν καινοτόμες δράσεις, αντί μέτρων κλασικού τύπου,

• ουσιαστικά ενισχυθεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Κρήτης, δηλαδή η αξιοποίηση της γεωγραφικής της θέσης, η ανταγωνιστικότητα της παραδοσιακής αγροτικής οικονομίας, η προστασία και η ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων και η περαιτέρω προώθηση της τεχνογνωσίας και της ερευνητικής υποδομής,

• προετοιμαστεί δράσεις για την αναβάθμιση του χώρου, ιδιαίτερα των παρακτίων περιοχών και του αστικού περιβάλλοντος, σε όλα τα χωρικά επίπεδα, έναντι της μονομερούς ενίσχυσης του λεγόμενου βόρειου λειτουργικού άξονα, που όμως παραμένει και αυτός ιδιαίτερα προβληματικός και

• προωθηθεί τεχνικά έργα και υποδομές διαχείρισης του περιβάλλοντος, στην κλίμακα του τόπου και του τοπίου.

Οι τομείς, στους οποίους κατευθύνθηκαν (και επρόκειτο να κατευθυνθούν) οι πόροι, κατά τη σειρά βαθμού συγκέντρωσης των διατιθέμενων ποσών, αναφέρονται:

• στις αναπτυξιακές υποδομές (οδικά, λιμενικά, αερολιμενικά),

• στους ανθρώπινους πόρους (κτιριακά),

• στις υποδομές περιβάλλοντος (ύδρευση, αποχέτευση, βιολογικοί καθαρισμοί),

• στην υλοποίηση εγκαταστάσεων αξιοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (κυρίως αιολικά πάρκα) από όπου προέρχεται το 11% της κατανάλωσης ηλεκτρισμού στη Κρήτη.

• στην αγροτική ανάπτυξη (αρδευτικά, εγγειοβελτιωτικά, αγροτικός εξηλεκτρισμός και οδοποιία) και

• στις παραγωγικές επενδύσεις,

• μάλιστα με τάσεις περαιτέρω ενίσχυσης του τομέα των αναπτυξιακών υποδομών, κατά την δεύτερη χρονική περίοδο.

Οι τομείς, οι οποίοι υστερούν και στους οποίους δεν έχει επιτευχθεί ικανοποιητικό αποτέλεσμα, είναι:

• η χωροταξία και η ρύθμιση του χώρου γενικά και ειδικότερα η αντιμετώπιση των οξυμένων προβλημάτων στις ζώνες με συγκρούσεις χρήσεων γης

• τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών, τα οποία δεν ολοκληρώνονται,

• η ποιοτική συνιστώσα του αστικού περιβάλλοντος, η οποία δεν αναδεικνύεται,

• η διαχείριση του υδάτινου δυναμικού, που επιβάλλεται να εξορθολογισθεί,

• η γεωργία και η παραδοσιακή κτηνοτροφία, που απαιτούν λήψη γενναίων αποφάσεων, ως προς την τύχη της καλλιέργειας υποτροπικών φυτών, τη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και την αποψίλωση των δασών, ώστε οι συγκεκριμένες δραστηριότητες να μην αντιστρατεύεται το περιβάλλον,

• η επίτευξη επάρκειας ηλεκτρικής ισχύος με αξιόπιστη κάλυψη της καλοκαιρινής αιχμής.

• η επίτευξη ενεργειακής επάρκειας, με την προώθηση φιλικών προς το περιβάλλον μορφών,

• η διαχείριση των απορριμμάτων και των πάσης φύσεως στερεών αποβλήτων και

• η κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού σε τεχνογνωσία, για τη λειτουργία των υποδομών που δημιουργούνται και για τις οποίες παρατηρείται έλλειψη εμπειρίας.

Στα προηγούμενα σημεία θα πρέπει να εστιαστούν ο προσδιορισμός των κριτηρίων, καθώς και οι αντίστοιχες επιλογές για την ολοκλήρωση των δράσεων του Γ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης.

Κατά την επεξεργασία του Σχεδίου Δράσης για την Κρήτη, που ολοκληρώθηκε το 1999 στα πλαίσια των Μελετών των Περιφερειακών Χωροταξικών Σχεδίων, είχαν επισημανθεί τα ακόλουθα:

• Απεδείχθη, από την αναλυτική κοστολόγηση των δράσεων, ότι προς τις «αναπτυξιακές υποδομές», πρέπει να κατευθυνθούν πόροι, από το Γ΄ ΚΠΣ (εθνικό και περιφερειακό σκέλος), της τάξης του 47,1%, έναντι του 49,1%, που κατευθύνθηκαν από το Β΄ ΚΠΣ. Προέκυψε, επίσης, ότι πρέπει να συνεχίσουν και να επικεντρωθούν οι προσπάθειες προς την ολοκλήρωση και τη δημιουργία των αναγκαίων συμπληρωματικών «υποδομών περιβάλλοντος», για τις οποίες εκτιμήθηκε ότι θα χρειαστεί ποσοστό 11,0% του συνόλου των πόρων της πρώτης περιόδου.

• Παραλλήλως, θα πρέπει να ενισχυθούν δραστικά οι

χρηματοδοτήσεις (1) στις ήπιες δράσεις (τοπική ανάπτυξη, παροχή υπηρεσιών σε ΜΜΕ, ενισχύσεις στις παραγωγικές επενδύσεις), όπου κατευθύνθηκαν ποσοστά της τάξης του 2,46% (Β' ΚΠΣ - εθνικό και περιφερειακό σκέλος), ενώ απαιτείται να δεκαπλασιαστούν και (2) στις αντίστοιχες ήπιες δράσεις για την ανασυγκρότηση του αστικού χώρου και του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος (αστική ανάπτυξη), όπου κατευθύνθηκαν ποσοστά της τάξης του 3,6% (Β' ΚΠΣ), ενώ είναι αναγκαίο να τριπλασιαστούν.

Από την «expost» θεώρηση του ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ 1994 - 1999, προκύπτει ότι τόσο οι τίτλοι των υποπρογραμμάτων, όσο και οι χρηματοδοτήσεις κατευθύνθηκαν σε σαφώς πιο επικεντρωμένους, ως προς τις αναπτυξιακές και χωροταξικές προτεραιότητες, στόχους. Συγκεκριμένα, σε σύνολο πόρων 146,5 δις δρχ., με ποσοστό απορροφητικότητας 102,3%, κατευθύνθηκαν στο υποπρόγραμμα:

- «Κρήτη - Κέντρο οικονομίας και έρευνας στη ΝΑ Μεσόγειο», το 12,0% των πόρων,
- «Τουριστική και πολιτιστική ανάπτυξη», το 11,8% των πόρων,
- «Αστική Ανάπτυξη - βελτίωση ποιότητας ζωής - ανάπτυξη υποδομών μεταφορών», το 38,3% των πόρων,
- «Αγροτική και τοπική ανάπτυξη», το 13,5% των πόρων,
- «Αξιοποίηση ανθρώπινου δυναμικού», το 7,1% των πόρων ενώ τα λοιπά ποσοστά διατέθηκαν στο «ΕΑΠΤΑ», στην ολοκλήρωση ημιτελών έργων του ΠΕΠ Ι και στην Εφαρμογή. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι διατέθηκαν σε επενδύσεις στη μεταποίηση το 7,3% των πόρων και σε παρεμβάσεις ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας το 8,8% των πόρων. Όμως, η ιδιωτική συμμετοχή στις δαπάνες παρέμεινε και πάλι σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα, δηλαδή στο 4,5% της συνολικής δαπάνης.

Δεν διατίθενται ακόμη επαρκή στοιχεία, προκειμένου να αξιολογηθεί ex ante το εθνικό σκέλος του Γ΄ ΚΠΣ. Όμως, το περιφερειακό σκέλος μπορεί να αξιολογηθεί συνολικά, ενώ τα στοιχεία του συμπληρώματος προγραμματισμού θα χρησιμοποιηθούν για το συνοδευτικό στην παρούσα έκθεση Σχέδιο Δράσης. Συγκεκριμένα, το συνολικό κόστος του εγκεκριμένου, τον Απρίλιο του 2001, ΠΕΠ Κρήτης 2000 - 06, ανέρχεται σε 730,31 εκατ. Ευρώ (249,0 δις δρχ.) και προβλέπεται δραστική αύξηση της ιδιωτικής συμμετοχής στα επίπεδα του 14,6% του συνολικού κόστους. Προσδιορίζονται δε οι ακόλουθοι 7 άξονες προτεραιότητας, ως στρατηγικοί στόχοι για την Κρήτη:

- ενίσχυση της Περιφέρειας ως ερευνητικού και τεχνολογικού πόλου στη ΝΑ Μεσόγειο, προώθηση της καινοτομίας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας,
- προστασία του περιβάλλοντος και μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων,
- συμμετοχή της Περιφέρειας στα διεθνή μεταφορικά δίκτυα ως κόμβου διαμετακόμισης,
- βελτίωση των οικονομικών λειτουργιών και της ποιότητας ζωής στα μεγάλα αστικά κέντρα,
- ανάπτυξη ορεινών, μειονεκτικών και λοιπών αγροτικών περιοχών
- προώθηση της απασχόλησης - παροχή ίσων ευκαιριών στη γνώση

Από την συνολική θεώρηση των παραμέτρων, που εκτίθενται αμέσως προηγούμενα, μπορεί ασφαλώς να διατυπωθεί η άποψη ότι οι επιλογές βελτιώνονται και εστιάζονται προς τους επιθυμητούς στόχους, αρχίζοντας από το Α' και καταλήγοντας στο Γ΄ ΚΠΣ και ότι αντιστοίχως αξιολογούνται και οι χωρικές επιπτώσεις των δημόσιων πολιτικών.

Γ. Πρόταση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης.

Γ.1. Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης (Χάρτης Δ.1.1.)

Οι στρατηγικές επιλογές και προτεραιότητες διατυπώνονται σε αντιστοιχία με την ανάλυση που προηγήθηκε, καθώς και με τις κατευθύνσεις του Γενικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης, ως προς (α) την χωρική οργάνωση των πόλων και αξόνων ανάπτυξης, (β) τη χωρική διάρθρωση των δικτύων υποδομών και μεταφορών, (γ) τη χωρική διάρθρωση, την εξειδίκευση και την συμπληρωματικότητα των παραγωγικών τομέων, (δ) τον ρόλο των μεγαλύτερων και μικρότερων αστικών κέντρων και τη σχέση με την ενδοχώρα τους, καθώς και την χωρική οργάνωση του αγροτικού, παράκτιου και ορεινού χώρου, (ε) τη διατήρηση και την ανάδειξη της ποικιλομορφίας της υπαίθρου, τη συνετή διαχείριση των φυσικών πόρων και την ανάδειξη και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και (στ) τη γεωγραφική ανασυγκρότηση της Κρήτης, με στόχο τη δημιουργία βιώσιμων αναπτυξιακών ενοτήτων σε ενδο - περιφερειακό επίπεδο.

Συνεπώς, το πρότυπο χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας θα πρέπει να υποστηρίζει και να αξιοποιεί τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της και τις ευκαιρίες αντίστοιχα, ώστε να αναδεικνύονται νέες μορφές ανάπτυξης, με δράσεις και πρωτοβουλίες που κατευθύνονται προς:

- την ανάδειξη και αναβάθμιση του ρόλου της Κρήτης με την ανάπτυξη λειτουργιών 'κέντρου' στη ΝΑ Μεσόγειο καθώς και 'κόμβο' διεθνούς σημασίας αξόνων με κατεύθυνση Ανατολή - Δύση και Βορρά - Νότο στους τομείς της οικονομίας, του πολιτισμού και των επικοινωνιών.
- την ανάπτυξη συνεργασιών με χώρες της ευρύτερης περιοχής της μεσογειακής λεκάνης και ειδικότερα με την Κύπρο, την Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική
- την συνδυασμένη ανάδειξη των τομέων του Πολιτισμού και της προστασίας του Φυσικού Περιβάλλοντος, προσδίδοντας έμφαση στην πολυ-πολιτισμικότητα της Κρήτης, με τη δημιουργία δικτύων ολοκληρωμένων και πολλαπλών παρελθόντων αρχαιολογικών πάρκων - χώρων, καθώς και διεθνών εστιών πολιτιστικής παραγωγής (επιστημονική γνώση, σύγχρονη καλλιτεχνική δημιουργία), με παράλληλες εφαρμογές νέων τεχνολογιών,
- την αναβάθμιση του ρόλου των Πόλεων της Κρήτης και την εξειδίκευση του διαπεριφερειακού και ενδοπεριφερειακού ρόλου τους, με παράλληλη δημιουργία ή και ενίσχυση υφισταμένων δικτύων συνεργασίας, με Πόλεις των γειτονικών Χωρών, που συνδέονται με τους επιλεγμένους αναπτυξιακούς άξονες,
- την ενίσχυση των μικρότερων αστικών κέντρων, που οργανώνουν τις νέες αναπτυξιακές ενότητες και υποενότητες, με αναβάθμιση του ρόλου τους και βελτίωση των υποδομών τους,
- την τόνωση της λειτουργίας των ορεινών και ημιορεινών χώρων και την ανάσχεση των φαινομένων μετακίνησης του πληθυσμού προς τις παράκτιες ζώνες, με συνδυασμένες δράσεις και με κατάλληλο σχεδιασμό των εσωτερικών δικτύων μεταφορών και του συστήματος συγκοινωνιών,

• τη διατύπωση συνολικής στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, με έμφαση στην ανάπτυξη των δύο συνεργαζόμενων τομέων του Τουρισμού και της Γεωργίας, με την αξιοποίηση των τοπικών συγκριτικών πλεονεκτημάτων και με κατάλληλα μέτρα χωροταξικής και περιβαλλοντικής πολιτικής, ανεξάρτητα από εξελίξεις στον ευρύτερο διεθνή χώρο και τις ρυθμίσεις στον τομέα των πολιτικών ανταγωνισμού, όπως αυτές θα διαμορφωθούν

• την ενθάρρυνση της παραγωγής γεωργοπεριβαλλοντικών προϊόντων και ενίσχυση της μεταποιητικής δραστηριότητας σε προϊόντα του πρωτογενή τομέα (με τη μέθοδο των αυξημένων δημοσιονομικών μέτρων), με στόχο να αυξάνεται η προστιθέμενη αξία των προϊόντων και με κατεύθυνση την ποιότητα, σταθερότητα, τυποποίηση, εκμετάλλευση του θεσμού της ονομασίας προέλευσης και την επιθετική πολιτική προώθησής τους με αποτελεσματικά δίκτυα διανομών, στο εσωτερικό και στο εξωτερικό

• την στήριξη της παραγωγής «μεταποιητικών» προϊόντων ιδιαίτερα αυτών υψηλής τεχνολογίας και μικρού όγκου και βάρους (βιοτεχνολογία, πληροφορική), με τη βοήθεια της ερευνητικής δραστηριότητας των Ιδρυμάτων της Κρήτης και άλλων που είναι εγκατεστημένα στην επιλεγμένη περιοχή των αξόνων συνεργασίας και με τη θέσπιση ελκυστικών οικονομικών κινήτρων με στόχο: α) τη προσέλκυση νέων επενδύσεων και β) την στήριξη και ενδυνάμωση των υφιστάμενων.

• την προώθηση επιχειρήσεων , με υποδομές και υπηρεσίες οι οποίες έχουν στενούς δεσμούς με τον τόπο, δηλαδή με δραστηριότητες που στηρίζονται στους ενδογενείς πόρους, με στόχο να δημιουργηθούν νέες θέσεις εργασίας και

• την αντιμετώπιση των οξυμένων προβλημάτων στους κρίσιμους τομείς της αξιόπιστης κάλυψης της ηλεκτρικής ισχύος κατά τη διάρκεια του καλοκαιριού παραγωγής ενέργειας και της διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού, με ενίσχυση των τοπικών δυνατοτήτων, λαμβάνοντας σοβαρά υπόψη τις χωροταξικές και περιβαλλοντικές παραμέτρους. Επισημαίνεται ότι ιδιαίτερα στις ΑΠΕ και τις τεχνολογίες που αναπτύσσονται γύρω από αυτές η Κρήτη θα μπορούσε να αποτελέσει κέντρο ανάπτυξης επιδεικτικών πιλοτικών και παραγωγικών εφαρμογών και μεταφοράς τεχνολογίας στις γύρω περιοχές.

• Την οργάνωση των αστικών κέντρων και γενικά του οικιστικού δικτύου να υποδεχθούν πληθυσμό - στόχο 700.000 περίπου κατοίκων για το έτος 2015.

Ειδικότερα, ως προς την συνολική χωρική δομή και τις χρήσεις γης, οι δράσεις θα προσανατολίζονται προς την ανάπτυξη των επιλεγμένων νέων αστικών κέντρων και θα δημιουργούνται νέοι άξονες και πόλοι ανάπτυξης, με προγραμματισμό και σχεδιασμό και με χαρακτηριστικά συμπληρωματικής, συνθετικής και ενιαίας λειτουργίας τους, προς το εσωτερικό και τα νότια της Κρήτης ώστε:

• να δημιουργούνται σταδιακά προϋποθέσεις για βιώσιμη ανάπτυξη των σημερινών πόλων ανάπτυξης, ανάσχεση των έντονων φαινομένων μονοσήμαντης ανάπτυξης του βόρειου άξονα και των σημερινών πόλων ανάπτυξης, καθώς και για σχετικά ισόρροπη κατανομή των τουριστικών εγκαταστάσεων - αναβαθμισμένου τύπου - σε όλον τον χώρο της Νήσου, με κλασικές μορφές στις παράκτιες περιοχές και ήπιες στα ορεινά και ημιορεινά χωρικά σύνολα,

• να λαμβάνονται και να εφαρμόζονται τα κατάλληλα θεσμικά μέτρα κατά μήκος όλων των προβληματικών παράκτιων ζωνών με σύγκρουση χρήσεων γης και πίεση αστικοποίησης, με θεσμοθέτηση ορισμένων από τις προωθημένες ΖΟΕ ή ΕΧΜ, με αναθεώρηση, όπου απαιτείται, της Απόφασης 16/81 του Ε.Σ.Χ.Π. και των παλαιών ΓΠΣ, με προώθηση ρυθμίσεων των Νόμων 2508/97 για τη «Βιώσιμη ανάπτυξη, κλπ» και 2742/99 για τον «Χωροταξικό Σχεδιασμό κλπ» (Ρυθμιστικά Σχέδια/ΠΕΡΠΟ/ΓΠΣ/ΣΧΟΑΠ), με τις οποίες αντιμετωπίζεται μερικώς η νόμιμη «εκτός σχεδίου» δόμηση, καθώς και η περαιτέρω ανάπτυξη των ξενοδοχειακών και λοιπών τουριστικών εγκαταστάσεων,

• να οριοθετηθούν οριστικά με τη ισχύουσα νομοθεσία και να αναγνωριστούν ως σημαντικής προτεραιότητας οι «ζώνες υψηλής προστασίας» (αρχαιολογικοί χώροι, τοπία ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους και δίκτυο NATURA 2000), ενώ παραλλήλως θα αναλαμβάνονται χωρικές δράσεις για την προστασία και ανάδειξη του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού χώρου, από τις οποίες θα αναδεικνύεται η άρρηκτη σχέση της φυσικής και πολιτισμικής προσωπικότητας του καθέκαστα χώρου, καθώς και το διαχρονικό ιστορικό βάθος του,

• να οργανωθούν υποδοχείς «οργανωμένης μεταποιητικής δραστηριότητας» και να ασκηθεί πολιτική μετεγκατάστασης των μονάδων που βρίσκονται εκτός αυτών,

• να αναλαμβάνονται ποιοτικές παρεμβάσεις για την αναβάθμιση του αστικού, του περιαστικού χώρου και του χώρου της υπαίθρου.

• να θεσπισθούν μέτρα για την αντιμετώπιση της αυθαίρετης δόμησης περιλαμβανομένων και μέτρων διευκόλυνσης των πολιτών για απόκτηση α' και Β΄ κατοικίας ώστε σταδιακά να καλυφθούν οι ανάγκες και να περιορισθούν οι πιέσεις για αυθαίρετη δόμηση.

Ως προς το οικιστικό δίκτυο, θα συγκροτούνται σταδιακά τα κέντρα των ευρύτερων αναπτυξιακών ενοτήτων και θα αναπτύσσονται ισόρροπα, με λειτουργικά χαρακτηριστικά συνεργαζόμενων πλεγμάτων - δικτύων και με επακόλουθο την ενίσχυση των μεταξύ τους εξαρτήσεων. Το Ηράκλειο (έδρα Περιφέρειας 1ου βαθμού) θα ενισχύσει τα ποιοτικά του χαρακτηριστικά και θα παραλάβει τον ρόλο του, ως κέντρου διαπεριφερειακής ακτινοβολίας. Στα Χανιά (έδρα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης -2ου ενισχυμένου βαθμού) με διεθνές αεροδρόμιο και λιμάνι και σχετικά απομονωμένο από την έδρα της Περιφέρειας, όπως και στα λοιπά αστικά κέντρα Ρέθυμνο και Άγιος Νικόλαος (έδρες Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων 2ου βαθμού), θα αναδειχθούν τα χαρακτηριστικά και οι δραστηριότητες, οι οποίες μπορεί να δράσουν συμπληρωματικά προς το Ηράκλειο, συνθετικά και ενιαία. Τα τοπικά πλέγματα των μεσαίου μεγέθους αστικών κέντρων - Σητεία, Ιεράπετρα, Μοίρες/Τυμπάκι, Αρκαλοχώρι, Μάλια/Λιμήν Χερσονήσου και Κίσσαμος: (3ου επιπέδου ενισχυμένα) - και τα μικρότερου μεγέθους κέντρα της υπαίθρου - Πέραμα, Σπήλι, Βάμος/Βρύσες, Κάντανος, Παλαιοχώρα και Σούδα: (3ου επιπέδου) και Φουρφουράς (4ου επιπέδου) - θα οργανώνονται να παραλάβουν τον ρόλο τους ως κέντρα των αναπτυξιακών ενοτήτων ή υποενοτήτων. Τα υπόλοιπα κέντρα - έδρες νέων Δήμων, κατ' εξοχήν οικιστικά κέντρα των χώρων της υπαίθρου, θα προετοιμάζονται να παραλάβουν πλήρως τον ρόλο τους, κατά την επόμενη δεκαπενταετία.

Ως προς το σύστημα μεταφορών, θα ολοκληρώνεται συνολικά και σταδιακά, με στόχο τη δημιουργία των αναγκαίων δομών συνέργιας, σε σχέση με τους επιλεγμένους άξονες και πόλους ανάπτυξης, σε διαπεριφερειακό και

ενδοπεριφερειακό επίπεδο. Το οδικό δίκτυο θα ιεραρχηθεί σε πρωτεύον και δευτερεύον και θα υλοποιείται με τις αρμόζουσες επιλογές γεωμετρικών και λοιπών χαρακτηριστικών, ενώ θα αναβαθμίζονται λειτουργικά και αισθητικά οι κύριες πύλες εισόδου (Λιμάνια: Ηράκλειο, Σούδα - αεροδρόμια: Ηρακλείου, Ακρωτήρι Χανίων). Ειδικά για το αεροδρόμιο Ηρακλείου, θα πρέπει παραλλήλως να διερευνηθούν όλες οι παράμετροι, ώστε να προετοιμάζονται μέτρα και δράσεις, που θα αίρουν σταδιακά τα φαινόμενα δυσλειτουργίας του. Παραλλήλως, θα συγκροτούνται λειτουργικά και αισθητικά οι δευτερεύουσες λιμενικές πύλες εισόδου (λιμάνια: Κίσσαμος, Ρέθυμνο, Άγιος Νικόλαος, Σητεία, Ιεράπετρα, Παλαιοχώρα) και θα έχουν, έως το έτος στόχο, προχωρήσει σε ικανοποιητικό βαθμό οι υποδομές της νέας λιμενικής και αερολιμενικής πύλης του Νότου.

Στο ίδιο πλαίσιο, με κατά προτεραιότητα άξονες αναφοράς, προς το παρόν, τα νησιά των Περιφερειών του Νότιου και του Βόρειου Αιγαίου και του Ιονίου, θα προσδιορίζεται και ο λειτουργικός χαρακτήρας των Μαρινών της Κρήτης και θα αναλαμβάνονται οι συμπληρωματικές χωρικές δράσεις, όπου αυτό κριθεί αναγκαίο.

Ως προς το σύστημα των υποστηρικτικών υποδομών θα προωθούνται εκείνες που αξιοποιούν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και προσδίδουν στην Περιφέρεια τα χαρακτηριστικά που αναδεικνύουν την ανταγωνιστικότητά της. Η χωρική οργάνωση της παραγωγής ενέργειας θα υποστηρίζεται κυρίως από τους δύο υφιστάμενους σταθμούς, στους οποίους αναλαμβάνονται σταδιακά σημαντικές δράσεις εκσυγχρονισμού και βελτίωσης, καθώς και από τον νέο υπό κατασκευή ΘΗΣ στον Αθερινόλακο, αλλά και τον προγραμματισμένο ΘΗΣ στο Ρέθυμνο. Θα συνεχιστούν επίσης οι πρωτοβουλίες για την αξιοποίηση των νέων ενεργειακών τεχνολογιών και των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, βάσει Ειδικού Πλαισίου Ενέργειας, που πρέπει να καταρτιστεί, όπου θα ενταχθούν και οι προεγκρίσεις χωροθέτησης αιολικών πάρκων. Η υλοποίηση προτύπων έργων πολλαπλού σκοπού όπως η άντληση - ταμίευση, τα οποία συνδυάζουν τα πλεονεκτήματα των ΑΠΕ και της συμβατικής ηλεκτροπαραγωγής κρίνεται αναγκαία.

Η χωρική οργάνωση της διαχείρισης του υδάτινου δυναμικού θα στηριχθεί στην προσπάθεια για την ολοκλήρωση των μεγάλων φραγμάτων, που βρίσκονται σε διαδικασία πραγματοποίησης, λαμβάνοντας όμως τα αναγκαία ποιοτικά μέτρα για την αναβάθμιση του ευρύτερου περιβάλλοντα χώρου τους, ενώ θα προωθείται παραλλήλως η δημιουργία νέων φραγμάτων, μεσαίου ή μικρού μεγέθους, σε αντίστοιχου μεγέθους υδρολογικές λεκάνες. Τα αρδευτικά δίκτυα θα επεκτείνονται με συγκεκριμένο πρόγραμμα και προοπτικές για το παραγόμενο προϊόν, ενώ θα λαμβάνονται παραλλήλως μέτρα για την εξυγίανση των εδαφών των θερμοκηπίων και της λοιπής γεωργικής γης. Παράλληλα θα επιδιωχθεί η συνολική διαχείριση των υδάτινων πόρων σε επίπεδο Περιφέρειας και υδρογεωλογικής λεκάνης.

Ως προς την χωρική οργάνωση της περιβαλλοντικής υποδομής (στερεά και υγρά απόβλητα) θα προωθείται η πραγματοποίηση δικτύων προκειμένου να εξυπηρετηθούν συνολικά όλα τα μεσαία και μικρά αστικά κέντρα της υπαίθρου, καθώς και οι συγκεντρώσεις των τουριστικών - παραθεριστικών δραστηριοτήτων.

Ως προς το φυσικό απόθεμα και την προστασία του περιβάλλοντος θα αναλαμβάνονται οι στρατηγικές (στο πλαίσιο της Εθνικής Στρατηγικής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη) και συνολικές παρεμβάσεις για την σύνδεση και την ανάδειξη του ενιαίου χωρικού συστήματος «φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος». Όλες οι δράσεις θα έχουν συνθετικό χαρακτήρα και θα συνδέονται με αναπτυξιακές προσπάθειες παραγωγικής ανασυγκρότησης των ορεινών όγκων και των πολυπληθών παραδοσιακών οικισμών. Η «φυσική» κληρονομιά - δάση, χλωρίδα, πανίδα - και τα φυσικά και πολιτιστικά τοπία θα αναβαθμίζονται και σταδιακά θα αναδεικνύεται το σημαντικότερο στρατηγικό πλεονέκτημα της Κρήτης.

Γ.2. Αναπτυξιακό Πλαίσιο

Γ.2.1. Πληθυσμός

Ο πληθυσμός της Κρήτης αυξήθηκε στην παρελθούσα δεκαετία με ρυθμό αισθητά υψηλότερο από το μέσο όρο της χώρας (1,08% ετησίως έναντι 0,64%). Η δυναμική ανάπτυξη της οικονομίας της Κρήτης θα είναι ο κύριος παράγων προσέλκυσης πληθυσμού από άλλες περιοχές της χώρας καθώς και μεταναστών που εγκαταστάθηκαν στην περιφέρεια. Η διαφορά δυναμικής αναμένεται να συνεχιστεί και στο μέλλον. Οι αυξημένες επενδύσεις υποδομής που πραγματοποιήθηκαν στο παρελθόν επιτρέπουν τη δυναμική ανάπτυξη αμέσως παραγωγικών δραστηριοτήτων στο μεσοπρόθεσμο ορίζοντα. Η βελτίωση συγκριτικών αδυναμιών της περιφέρειας, όπως το χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης, μπορούν να διορθωθούν με την αξιοποίηση των πόρων του τρίτου ΚΠΣ. Σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία και τους ρυθμούς μεταβολής του πληθυσμού αναμένεται ότι η Κρήτη θα γνωρίσει και στο μέλλον ρυθμούς αύξησης του πληθυσμού της ελαφρά υψηλότερους από το μέσο όρο της Χώρας. Έναντι μέσου ετήσιου ρυθμού μεταβολής του πληθυσμού της χώρας ίσου με 0,34% στην περίοδο 2001-15, ο πληθυσμός της Κρήτης θα αυξάνεται με ρυθμό που θα υπερβαίνει το 0,5% ετησίως και εκτιμάται ότι θα αυξηθεί κατά περίπου 45.000 κατοίκους, έναντι αυξήσεως κατά 60.000 περίπου στη δεκαετία 1991-2001, φτάνοντας τους 645.000 κατοίκους το 2015.

Γ.2.2. Προβλέψεις απασχόλησης και προϊόντος

Γ.2.2.1 Ο Πρωτογενής Τομέας

Η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα θα συνεχίσει να μειώνεται στο μέλλον για τους εξής κυρίως λόγους:

1. Η παραγωγικότητα της εργασίας στον πρωτογενή τομέα είναι μόλις 33% του συνόλου της οικονομίας της Κρήτης[1]. Θα υπάρξει τάση να αναζητηθούν υψηλότερα εισοδήματα από τους εργαζομένους μεταπηδώντας από τον πρωτογενή στους άλλους τομείς της κρητικής οικονομίας.

2. Η εισαγωγή νέας τεχνολογίας και η καλύτερη οργάνωση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων θα επιτρέψει μεγαλύτερη παραγωγή με μικρότερη απασχόληση.

3. Δεδομένης της εξωστρέφειας της κρητικής γεωρ-

[1] Αν ληφθεί υπόψη ότι ένα μέρος όσων καταγράφονται από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ως εργαζόμενοι στον πρωτογενή αφιερώνουν σημαντικό μέρος του χρόνου εργασίας τους σε άλλες ασχολίες, κυρίως του τουριστικού τομέα, το ποσοστό αυτό υπολογίζεται κοντά στο 50%.

γίας, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς της θα επιβάλλει την υιοθέτηση νέων αποτελεσματικότερων μεθόδων παραγωγής.

4. Οι ανάγκες απασχόλησης στον τριτογενή τομέα θα είναι αυξημένες και συνεπώς θα υπάρξει ελκτική δύναμη μεταπήδησης απασχολουμένων σε αυτό τον τομέα.

Το 2015, η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα στην Κρήτη αναμένεται να έχει περιορισθεί από 77,1 σε 58,9 χιλιάδες άτομα, που θα αντιπροσωπεύουν το 22% του εργατικού δυναμικού της Κρήτης, έναντι 33% σήμερα. Αντίστοιχα, η ακαθάριστη παραγωγικότητα της εργασίας στον τομέα θα αυξηθεί με μεγαλύτερους ρυθμούς, σε σχέση με τους άλλους τομείς της κρητικής οικονομίας, και στο τέλος της δεκαετίας θα βρίσκεται στο 45% της παραγωγικότητας στους άλλους τομείς, έναντι 33% σήμερα [2.]

Γ.2.2.2. Ο Δευτερογενής Τομέας

Οι τάσεις που παρατηρήθηκαν στην απασχόληση του δευτερογενή τομέα την τελευταία δεκαετία θα συνεχισθούν πιθανώς και στο μέλλον, μετριαζόμενες όμως. Στη μεταποίηση, θα συνεχισθούν οι αρνητικοί ρυθμοί, που θα είναι όμως μικρότεροι από ό,τι στο παρελθόν. Αντίστροφα, στις κατασκευές θα συνεχιστούν θετικοί ρυθμοί, χαμηλότεροι όμως και πάλι έναντι του παρελθόντος. Οι δυνάμεις που αναμένεται να διαμορφώσουν αυτούς τους ρυθμούς είναι οι εξής:

- Ο εκσυγχρονισμός της τεχνολογίας στους παραδοσιακούς κλάδους της μεταποίησης έχει προχωρήσει σε σημαντικό βαθμό κατά την προηγούμενη δεκαπενταετία. Θα συμπληρωθεί όμως και κατά την επόμενη, δημιουργώντας περιθώρια αύξησης της παραγωγής χωρίς αύξηση της απασχόλησης. Ο εκσυγχρονισμός αποτελεί όρο επιβίωσης της μεταποίησης, δεδομένου ότι αυτός ο τομέας είναι απολύτως εκτεθειμένος στο διεθνή ανταγωνισμό τόσο στην εσωτερική αγορά, όσο και στις αγορές του εξωτερικού. Η δημιουργία αποτελεσματικών δικτύων μεταξύ μονάδων των παραδοσιακών κλάδων αποτελεί μέρος αυτού του εκσυγχρονισμού.
- Παράλληλα με τον εκσυγχρονισμό θα προχωρήσει και η ανασυγκρότηση των παραδοσιακών κλάδων με συγχωνεύσεις, μεγεθύνσεις, αλλά και αποχώρηση οριακών μονάδων από την ενεργό παραγωγή.
- Νέες μονάδες σε μη παραδοσιακούς τομείς της κρητικής μεταποίησης, συνδυαζόμενες με το ρόλο της Κρήτης στη Μεσόγειο ως κέντρου ειδικευμένης τεχνολογίας, θα αρχίσουν να δημιουργούνται στη δεκαετία του 2000, ο αριθμός τους όμως δεν μπορεί να γίνει πολύ μεγάλος, ώστε να αντισταθμίσει πλήρως τις απώλειες θέσεων απασχόλησης από την αναμενόμενη ανασυγκρότηση και αναδιοργάνωση των παραδοσιακών κλάδων.
- Η μεγάλη αύξηση της απασχόλησης στις κατασκευές που παρατηρήθηκε την δεκαετία του 1990, δεν θα επαναληφθεί, δεδομένου ότι η διαφορά στην κατασκευαστική δραστηριότητα δεν θα είναι τόσο μεγάλη μεταξύ των ετών 2015 και 2000, όσο ήταν μεταξύ των ετών 2000 και 1990. Έτσι, η αύξηση της απασχόλησης στον τομέα θα είναι πολύ μικρότερη.
- Στον υπόλοιπο δευτερογενή τομέα, δηλαδή κυρίως στην παραγωγή ηλεκτρισμού και στη διύλιση και διανομή νερού, θα υπάρξουν μικτές τάσεις. Αφενός στις παραδοσιακές μορφές αυτών των δραστηριοτήτων θα εκλογικευτούν οι όροι εκμετάλλευσης υπό την επίδραση της απελευθέρωσης των αγορών, αλλά και υπό την πίεση κοινωνικών δυνάμεων για χαμηλότερο κόστος παροχής των υπηρεσιών δημόσιας ωφέλειας, ενώ θα αναπτυχθούν παράλληλα νέες και σύγχρονες μορφές παραγωγής αυτών των υπηρεσιών, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα την παραγωγή ηλεκτρισμού από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

Ο τομέας αναμένεται να απορροφά περίπου σταθερό ποσοστό του εργατικού δυναμικού σε σχέση με σήμερα.

Γ.2.2.3 Ο Τριτογενής Τομέας

Η οικονομία της Κρήτης, όπως και η οικονομία της Χώρας βρίσκεται σε φάση τριτογενοποίησης. Ενώ η απασχόληση στον τομέα αντιπροσωπεύει το 53% περίπου του συνόλου των απασχολουμένων στην Κρήτη, στο σύνολο της Χώρας το ποσοστό αυτό ανέρχεται σε 62%, ενώ σε άλλες περιοχές και χώρες της Ευρώπης, φτάνει σε επίπεδο πάνω από 70%-75%. Προς αυτά τα επίπεδα θα τείνει και στην Κρήτη και στην Ελλάδα στο μέλλον.

Η εξέλιξη προς μία οικονομία υπηρεσιών, εκτός των γενικότερων δυνάμεων που την διαμορφώνουν παγκοσμίως, στην Κρήτη θα τροφοδοτείται επίσης από τη μεγάλη σημασία του τουρισμού. Ο τουρισμός θα αποκτήσει μάλιστα μεγαλύτερο εργασιακό περιεχόμενο στην Περιφέρεια υπό την επίδραση των προβλεπόμενων προγραμμάτων αναβάθμισης του τομέα και διάχυσης της τουριστικής δραστηριότητας στους ορεινούς όγκους, με χαρακτηριστικά όχι μόνο καλύτερης περιβαλλοντικής συμβατότητας, αλλά και συμβολής σε προγράμματα ανάδειξης του περιβάλλοντος.

Γ.2.3. Οι Αλλαγές στο Σύνολο της Οικονομίας της Κρήτης

Η προβλεπόμενη εξέλιξη του κατά εργαζόμενο προϊόντος στο σύνολο της Κρήτης κατά τομέα οικονομικής δραστηριότητας, σύμφωνα με τις παραπάνω διαπιστώσεις παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

ΚΡΗΤΗ - ΠΡΟΒΛΕΠΟΜΕΝΗ ΑΥΞΗΣΗ ΤΗΣ ΑΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	
Τομείς παραγωγής	**Μέσος Ετήσιος Ρυθμός μεταβολής 2001-15**
Πρωτογενής	**5,00%**
Δευτερογενής	**2,50%**
Τριτογενής	**1,80%**

Το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν της Περιφέρειας θα αυξάνεται ως συνέπεια των ανωτέρω εξελίξεων με ρυθμό ίσο με 3,8% ετησίως σε σταθερές τιμές κατά μέσο όρο στην περίοδο έως το 2015. Το κατά κεφαλήν προϊόν θα αυξηθεί από περίπου 11,9 χιλιάδες ευρώ σήμερα σε 18,8 χιλιάδες το 2015.

Γ3. Χωροταξική Οργάνωση (Χάρτες Π.1.)

Γ.3.1. Διάρθρωση του περιφερειακού οικιστικού δικτύου - Διοικητική και κοινωνική υποδομή (Χάρτης Π.2.)

Οι οικισμοί της Περιφέρειας ιεραρχούνται σε:

[2] Κατ' αντιστοιχία με την προηγούμενη παρατήρηση, το ποσοστό αυτό θα αυξηθεί κοντά 68%.

οικιστικά κέντρα 1ου επιπέδου - Ηράκλειο, έδρα της Περιφέρειας και έδρα της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης,

οικιστικά κέντρα 2ου επιπέδου ενισχυμένο Χανιά, έδρα Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης

οικιστικά κέντρα 2ου επιπέδου - Άγιος Νικόλαος, Ρέθυμνο, έδρες Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων,

οικιστικά κέντρα 3ου επιπέδου (ενισχυμένου και μη), έδρες ευρύτερων οικιστικών ενοτήτων και υποενοτήτων - Λιμήν Χερσονήσου/Μάλια, Αρκαλοχώρι, Μοίρες/Τυμπάκι, Ιεράπετρα, Σητεία, Νεάπολη, Σπήλι, Πέραμα, Βάμος/Βρύσες, Κίσσαμος, Κάντανος/Παλαιόχωρα , καθώς και οι ειδικά συνεργαζόμενοι με το Ηράκλειο και τα Χανιά, εύρωστοι πληθυσμιακά και με εξυπηρετήσεις, οικισμοί Νέας Αλικαρνασσού, Γαζίου και Σούδας, και Ακρωτηρίου.

οικιστικά κέντρα 4ου επιπέδου ενισχυμένου, ο οικισμός Τζερμιάδο, στο Οροπέδιο Λασιθίου, ως έδρα οικιστικής υποενότητας, αναγκαία εξ' αιτίας του ιδιαίτερου ανάγλυφου της περιοχής, καθώς και οι λοιπές έδρες των νέων Δήμων, οι οποίες κατατάσσονται σε αυτό το επίπεδο προγραμματικά, για να ενισχυθούν σε υποδομές,

οικιστικά κέντρα 5ου επιπέδου ενισχυμένου, έδρες ΟΤΑ 91, ειδικά συνεργαζόμενες με τις έδρες των νέων Δήμων (εύρωστα πληθυσμιακά, διαθέτουν υποδομές), καθώς και τα οικιστικά κέντρα των Κοινοτήτων Γαύδου και Ασή Γωνιάς, και

οικιστικά κέντρα 5ου επιπέδου, οι λοιπές έδρες ΟΤΑ 91, στις οποίες αναφέρεται και το δίκτυο των μικρότερων πολυάριθμων οικισμών της Περιφέρειας.

Η αναγκαία κοινωνική και διοικητική υποδομή, με την οποία πρέπει να συμπληρωθεί το συνολικό δίκτυο των οικιστικών κέντρων, έως 4ου επιπέδου, είναι:

Σε όλες τις έδρες των νέων Δήμων, εκεί όπου δεν διατίθεται ανάλογη υποδομή, θα δημιουργηθούν σταδιακά τα νέα διοικητικά κέντρα, με προτεραιότητα στα οικιστικά κέντρα 2ου και 3ου επιπέδου, προκειμένου να εγκατασταθεί το νέο επιστημονικό και διοικητικό προσωπικό, το οποίο θα τους στελεχώσει. Για τη δημιουργία τέτοιων κέντρων θα ήταν σκόπιμο να προωθηθούν διαδικασίες αποκατάστασης υφισταμένων «παραδοσιακών» κελυφών, ώστε να αποτελέσουν το πρότυπο της εναλλακτικής βιώσιμης ανάπτυξης.

Σε όλες τις έδρες των νέων Δήμων ή τα συνεργαζόμενα με αυτές οικιστικά κέντρα, εκεί όπου δεν διατίθεται ανάλογη υποδομή, θα δημιουργηθεί Περιφερειακό Ιατρείο, το οποίο θα λειτουργεί ως κέντρο πρόληψης, σε εβδομαδιαία βάση, εξαρτώμενο και στελεχούμενο από τα υφιστάμενα Κέντρα Υγείας, τα οποία είναι αρκετά τον αριθμό, αλλά πάσχουν από έλλειψη προσωπικού. Αυτές οι μικρές σε αναγκαίους χώρους μονάδες μπορεί να συνδυαστούν με τα διοικητικά κέντρα και να χωροθετηθούν στα ίδια ή σε ανάλογα κτίρια.

Σε όλες τις έδρες των νέων Δήμων ή τα συνεργαζόμενα με αυτές οικιστικά κέντρα, εκεί όπου δεν διατίθεται ανάλογη υποδομή, θα δημιουργηθεί γυμνάσιο και λύκειο, με πολύ μικρές εξαιρέσεις, μόνον για τις περιπτώσεις όπου σε μικρή απόσταση διατίθενται ανάλογες υποδομές ή όπου οι σημερινοί ή αναμενόμενοι πληθυσμοί δεν αιτιολογούν τέτοιες χωροθετήσεις.

Όσον αφορά στην οικιστική ανάπτυξη, η επέκταση της οικιστικής χρήσης σε νέες περιοχές, εις βάρος γεωργικών, δασικών ή και άλλων προστατευόμενων εκτάσεων, θα πρέπει να εξορθολογισθεί. Προς την κατεύθυνση αυτή θα πρέπει σταδιακά [3] να καταργηθούν οι παρεκκλίσεις αρτιότητας της εκτός σχεδίου δόμησης σε όλον τον χώρο της νήσου με προτεραιότητα στις παράκτιες ζώνες, ενώ παράλληλα θα αναλαμβάνονται πρωτοβουλίες για την ποιοτική αναβάθμιση της πραγματικής πόλης στις αστικές και περιαστικές περιοχές σημερινών πόλων ανάπτυξης, καθώς και στα οικιστικά κέντρα 1ου, 2ου και 3ου επιπέδου. Ειδικότερα:

• Για τις ανάγκες α΄ κατοικίας και για τα οικιστικά κέντρα 1ου και 2ου και 3ου επιπέδου, θα πρέπει να εφαρμόζονται οι διατάξεις του Ν. 2508/97 και των μηχανισμών που προβλέπει (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ κλπ.). Θα πρέπει να προωθηθούν νέου τύπου μορφές ολοκληρωμένης οικιστικής ανάπτυξης (πιλοτική δημόσια πολεοδόμηση, ΠΕΡΠΟ), με την ενεργή συμμετοχή και του ιδιωτικού τομέα, που μπορεί να λειτουργήσουν παραδειγματικά προσφέροντας νέα πρότυπα οικιστικής ανάπτυξης, μειώνοντας ταυτόχρονα τις κερδοσκοπικές πιέσεις στην αγορά πολεοδομημένης γης.

• Για τις ανάγκες β΄ κατοικίας, θα πρέπει επίσης να υιοθετηθεί η ίδια αρχή, με φροντίδα για κάλυψη των αναγκών κατά προτεραιότητα στους υπάρχοντες πολυπληθείς οικισμούς, προκειμένου να αναζωογονηθούν, καθώς και εντός των προβλεπόμενων περιοχών για τουριστική και για ήπια τουριστική ανάπτυξη τόσο στους ορεινούς όγκους όσο και σε επιλεγμένες παράκτιες περιοχές.

[3] Αν ληφθεί υπόψη ότι ένα μέρος όσων καταγράφονται από την Έρευνα Εργατικού Δυναμικού ως εργαζόμενοι στον πρωτογενή αφιερώνουν σημαντικό μέρος του χρόνου εργασίας τους σε άλλες ασχολίες, κυρίως του τουριστικού τομέα, το ποσοστό αυτό υπολογίζεται κοντά στο 50%.

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ - Η Διάρθρωση του οικιστικού δικτύου[4]

1ου ή 2ου επιπέδου	3ου + Επιπέδου	3ου Επιπέδου	4ου + Επιπέδου	5ου + Επιπέδου
ΗΡΑΚΛΕΙΟ		Νέα Αλικαρνασσός		
			Γούβες	Σταυρωμένο, Ελαία
			Επισκοπή	
			Αρχάνες	
			Πεζά	Μελέσες
			Προφήτης Ηλίας	
			Αγία Βαρβάρα	
			Βενεράτο	
			Αγιος Μύρων	
		Γάζι		
			Κρουσσώνας	
			Τύλισος	
		Λιμήν Χερσονήσου		
		Μάλια		Μοχός
	Αρκαλοχώρι			Γαρίπα, Σκινιάς
			Ανω Βιάννος	
			Καστέλι	
			Θραψανό	
	Μοίρες			Πόμπια
	Τυμπάκι			Καμάρες
			Ζαρός	
			Γέργερη	
			Πύργος	Μεσοχώρι, Τεφέλι, Χάρακας
			Ασήμι	
			Αγιοι Δέκα	Βαγιονιά
ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ		Νεάπολη		
			Τζερμιάδο	Αγιος Γεώργιος
	Ιεράπετρα			
	Σητεία			Τουρλωτή
			Ζίρος	Χανδράς
			Παλαίκαστρο	
			Κουτσουράς	
ΡΕΘΥΜΝΟ			Φουρφουράς	
			Αγία Φωτεινή	Αμάρι
			Αθάνατος	Ατσιπόπουλο, Γεράνι
			Επισκοπή	Αργυρούπολη
			Αδελε	
		Σπήλι		Αγία Γαλήνη, Μέλαμπες
			Πλακιάς	Σέλλια, Κοξαρέ
	Πέραμα			Πάνορμο, Σίσες
			Ανώγεια	
			Γαράζο	Λιβάδια

[4] Τα μη αναφερόμενα στο "Διάγραμμα" λοιπά οικιστικά κέντρα, τα οποία ήταν έδρες ΟΤΑ 1991, συγκροτούν το δίκτυο των οικισμών 5ου επιπέδου και εξαρτώνται από τα οικιστικά κέντρα των στηλών προς αριστερά , τα οποία ανεξαρτήτως του επιπέδου τους, αποτελούν συγχρόνως και έδρες των νέων Δήμων.

ΧΑΝΙΑ (2ο Ενισχυμένο)			Γεράνι	Πλατανιάς
			Αλικιανός	
			Νέα Κυδωνία	
			Βαμβακόπουλο	
			Γερολάκκος	
		Σούδα		
			Πιθάρι	Κουνουπιδιανά
			Μουρνιές	
		Βάμος		
		Βρύσες		
			Καβρός	Γεωργιούπολη, Κουρνάς
			Φρές	
			Καλύβες	
			Χώρα Σφακίων	Ασή Γωνιά
	Κίσσαμος			
			Κολυμπάρι	
			Βουκολιές	
			Δραπανιάς	
			Ελος	
		Παλαιόχωρα		Καστρί
		Κάντανος		
			Καμπανός	

Γ.3.2. Εμπλουτισμός των πόλεων της Κρήτης με κοινωνική υποδομή διαπεριφερειακού, περιφερειακού και νομαρχιακού ενδιαφέροντος

Στο «οριστικό» Σχέδιο Ανάπτυξης του Κοινοτικού Χώρου (Potsdam, Μάιος 1999) προσδίδεται ιδιαίτερη έμφαση στην επιτυχία του πολιτικού στόχου, ο οποίος τίθεται στο χώρο της ΕΕ, για χωρική ανάπτυξη εξισορροπημένη και πολυκεντρική, για πόλεις (και αστικούς σχηματισμούς) δυναμικές, ελκυστικές και ανταγωνιστικές, για νέα σχέση συνεργασίας πόλεων και υπαίθρου. Επομένως, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα ο προσδιορισμός, κατ' αρχήν, του ειδικού ρόλου των σημαντικών πόλεων της Κρήτης, ώστε να ενταχθούν οργανικά στα διευρωπαϊκά δίκτυα συνεργασίας, λαμβάνοντας υπόψη τις υφιστάμενες σήμερα δυνατότητες και τάσεις, όχι μόνον σε υποδομές, αλλά και σε εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο τελικά θα κληθεί να πραγματώσει τον εκάστοτε επιλεγμένο ρόλο.

Αλλά και στα μικρότερα οικιστικά κέντρα της Περιφέρειας θα πρέπει να δημιουργηθούν συναφείς υποστηρικτικές υποδομές εμβέλειας, ώστε να υποβοηθηθεί η συνεργασία των πόλεων και της υπαίθρου, με δημιουργία πλεγμάτων, τα οποία σκοπό έχουν να καταστήσουν τον χώρο συνολικά ελκυστικό. Προβλέπεται επομένως, με άξονες αναφοράς την έρευνα και τεχνολογία, τον πολιτισμό, την παραγωγή και πιστοποίηση γεωργοπεριβαλλοντικών προϊόντων, το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, τον ποιοτικό τουρισμό, τη χρήση και λειτουργία και επίδειξη εγκαταστάσεων με ειδικές υποδομές και ρόλους των ακόλουθων οικιστικών κέντρων:

Ηράκλειο: μητροπολιτικό κέντρο διαπεριφερειακής ακτινοβολίας, με άξονα την έρευνα - τεχνολογία και τον πολιτισμό. Προβλέπεται να αποτελέσει, μαζί με την Αθήνα, την Πάτρα και τη Θεσσαλονίκη, τον κορμό της ανάπτυξης ερευνητικής δραστηριότητας στη Χώρα, με κατεύθυνση τη βιοτεχνολογία και την πληροφορική. Διαθέτει την τεχνογνωσία να αναπτύξει δραστηριότητες στους τομείς της τηλεματικής, των δικτύων ΑΤΜ, των οπτικών ινών και να λειτουργήσει ως διεθνής τηλεπικοινωνιακός κόμβος και κόμβος τηλεϊατρικής στην Ανατολική Μεσόγειο. Ο ρόλος του επομένως προσδιορίζεται επακριβώς, ως κέντρου με εθνική, μεσογειακή, ευρωπαϊκή και διεθνή ακτινοβολία, με άξονα την προηγμένη τεχνολογία, σε όλους τους τομείς. Προφανώς, το πολιτιστικό του πρόσωπο, ως κέντρο του Μινωικού πολιτισμού και κέντρο αρχείων, βιβλιοθηκών και μουσειακών συλλογών, με ιδιαίτερη αναφορά στη Μεσόγειο, οφείλει να το διατηρήσει και να το αναπτύξει. Ενδεικτικά οι δομές που μπορούν να αναπτυχθούν είναι: Ερευνητικό κέντρο Ανάπτυξης Λογισμικού Ηλεκτρονικών Υπολογιστών σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο, ΙΤΕ και ΤΕΕ, Ινστιτούτο Αστροφυσικής σε συνεργασία με το Αστεροσκοπείο στο Σχίνακα, Παρατηρητήριο Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό κέντρο Μεσογειακών Ερευνών, Οργανισμό Στήριξης Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων, Ερευνητικό Κέντρο Αγροτικής Βιοτεχνολογίας, Ινστιτούτο Βιοκλιματικού Σχεδιασμού, Κέντρο Μεσογειακής Περίθαλψης, Ινστιτούτο Γεωδυναμικού και Αντισεισμικού Σχεδιασμού.

Χανιά: κέντρο διαπεριφερειακής μεσογειακής ακτινοβολίας, με άξονα τις επιστήμες, τις εφαρμογές και το περιβάλλον. Διαθέτει το Πολυτεχνείο, Ακαδημία Εμπορικού Ναυτικού, το Μεσογειακό Αγρονομικό Ινστιτούτο (Μ.Α.Ι.Χ.) το Ινστιτούτο Υποτροπικών και ελιάς, το ΚΕΓΕ, το Κέντρο Αρχιτεκτονικής Μεσογείου, την Ορθόδοξη Ακαδημία Κρήτης, το Ινστιτούτο Κρητολογικού Δικαίου, και το Ίδρυμα Ελευθερίου Βενιζέλου, τα οποία αποτελούν θεσμούς εν λειτουργία και προσανατολίζονται με αναφορά τις εφαρμογές, τις επιστήμες και την προβολή των περιβαλλοντικών ιδιαιτεροτήτων του μεσογειακού χώρου. Ενδεικτικά, οι δραστηριότητες με τις οποίες μπορεί να εμπλουτιστεί η πόλη είναι το Μεσογειακό Κέντρο Δημοσιογραφίας, του οποίου έχει ανακοινωθεί η ίδρυση, καθώς και Τμήμα Αρχιτεκτόνων, Σχολή Καλών Τεχνών, Τμήμα Μηχανικών Βιοιατρικής και Βιοτεχνολογίας, Ινστιτούτο γεωδυναμικού και αντισεισμικού σχεδιασμού, στα πλαίσια του Πολυτεχνείου Κρήτης, συμπληρωμένα με την

ίδρυση Συνεδριακού Κέντρου, σύμφωνα με το Ν.2160/93, άρθρο 41. Τέλος, κρίνεται απαραίτητο να ενισχυθεί η λειτουργία του Κέντρου Πιστοποίησης, ο πυρήνας του οποίου έχει ήδη συγκροτηθεί από το ΜΑΙΧ, για εφαρμοσμένα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης και για οικολογικά προϊόντα, ομοίως στραμμένο στις ιδιαιτερότητες του μεσογειακού χώρου. Επίσης, λόγω της ύπαρξης του διεθνούς κόμβου οπτικών ινών έχει τη δυνατότητα να δεχθεί κέντρο εμπορικών συναλλαγών στο πλαίσιο της πολυκεντρικής ισόρροπης ανάπτυξης.

Ρέθυμνο: κέντρο μεσογειακής ακτινοβολίας, με άξονα την ιστορία και τον πολιτισμό. Διαθέτει το Τμήμα Ιστορίας και Αρχαιολογίας και το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών, με πλούσια ερευνητική δράση στον χώρο της ανατολικής λεκάνης της Μεσογείου. Χωροθετικά βρίσκεται ανάμεσα στους σημαντικούς ορεινούς όγκους των Λευκών Ορέων και της Ίδης, κέντρο ευρείας χωρικής ενότητας, με πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Ο ρόλος της πόλης προσδιορίζεται σαφώς, ως κέντρου ανάδειξης των ολοκληρωμένων και πολλαπλών παρελθόντων, με άξονα την έρευνα (ιστορία και φυσικό - πολιτιστικό περιβάλλον), με την συνδρομή του Τομέα Φυσικού Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου και του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας, τα οποία λειτουργούν στο Ηράκλειο. Σκόπιμο θα ήταν να δημιουργηθούν εδώ το «Μουσείο Περιβάλλοντος», καθώς και Τμήμα του ΤΕΙ Κρήτης, με αντικείμενο τη συντήρηση αρχαιοτήτων.

Άγιος Νικόλαος: κέντρο προώθησης του ποιοτικού τουρισμού. Σημαντικός τουριστικός πόλος με παράδοση και κέντρο παροχής υπηρεσιών, είναι σε θέση να παραλάβει τις υποδομές και το ανθρώπινο δυναμικό, που απαιτείται για την προώθηση του ποιοτικού τουρισμού στην Κρήτη, με άξονα αναφοράς και συνεργασίας τις Περιφέρειες του Νότιου και του Βόρειου Αιγαίου και με την εδώ δημιουργία Τμήματος του ΤΕΙ Κρήτης, για παραγωγή στελεχών υψηλών απαιτήσεων, που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τέτοιου είδους τουρισμού.

Σητεία: κέντρο έρευνας των συνθηκών φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, στη λεκάνη της νοτιοανατολικής Μεσογείου. Η πόλη έχει σαφή αναφορά στις ανατολικές ακτές του νησιού, στις περιοχές των οποίων διατηρείται ακόμη η μνήμη του «άθικτου» φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και έχει ήδη αναπτύξει συνεργασία η οποία πρέπει να ενισχυθεί και να διευρυνθεί, τόσο με τον τομέα Φυσικού Περιβάλλοντος του Πανεπιστημίου Κρήτης, όσο και με το Ινστιτούτο Μεσογειακών Σπουδών του ΙΤΕ. Εδώ είναι δυνατό να χωροθετηθεί, σε μόνιμη λειτουργία, Ερευνητικό Ινστιτούτο/παράρτημα του ΙΤΕ, το οποίο θα συνεργάζεται με τα αντίστοιχα πανεπιστημιακά και ερευνητικά κέντρα του Ηρακλείου και του Ρεθύμνου.

Ιεράπετρα: κέντρο δημιουργίας γεωργοπεριβαλλοντικής συνείδησης, με άξονα αναφοράς την Κρήτη και εκπαιδευτικό κέντρο ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με άξονα αναφοράς και μεταφοράς της τεχνογνωσίας και στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου. Αποτελεί το μοναδικό αστικό κέντρο του νησιού στο Νότο, που έχει αγροτικό χαρακτήρα και έντονα επιβαρημένο περιβάλλον, ακριβώς λόγω του είδους των γεωργικών δραστηριοτήτων, που αναπτύχθηκαν εδώ. Επίσης, στην ευρύτερη περιοχή της, τον Αθερινόλακο, έχουν αρχίσει τα έργα για τη δημιουργία της τρίτης μονάδας ΔΕΗ στην Κρήτη, η οποία θα πρέπει να συνδυαστεί με την παραγωγή ενέργειας με ανανεώσιμες μορφές. Ο ρόλος της Πόλης είναι διακριτός και, πέραν του Τμήματος ΤΕΙ του οποίου έχει ανακοινωθεί η ίδρυση, θα ήταν σκόπιμο να δημιουργηθεί εδώ Παραγωγική Σχολή στραμμένη (1) στην εκμάθηση παραγωγών για παραγωγή γεωργοπεριβαλλοντικών προϊόντων και (2) στη χρήση και τη λειτουργία ΑΠΕ.

Πέρα από τις μικρότερης κλίμακας υποδομές, προσανατολισμένες σε πολιτιστικές και παραγωγικές δραστηριότητες, οι οποίες προβλέπεται να δημιουργηθούν σε ολόκληρο το χώρο της νήσου, πρέπει να αποδοθούν και σε μικρότερα αστικά κέντρα ειδικοί ρόλοι εμβέλειας, που συνδυάζονται βέβαια και με συμπληρωματικές προτάσεις χωροθετήσεων.

Ειδικότερα, θεωρείται σκόπιμο:

- με κέντρο το προτεινόμενο Τμήμα ΤΕΙ του Αγίου Νικολάου, να λειτουργήσουν Παραγωγικές Σχολές για εξειδίκευση εργαζομένων στον ποιοτικό τουριστικό τομέα στο Σπήλι και στον Κίσσαμο,
- με κέντρο το υπό ίδρυση Τμήμα ΤΕΙ και την προτεινόμενη Παραγωγική Σχολή Ιεράπετρας, για εκμάθηση παραγωγών σε γεωργοπεριβαλλοντικά προϊόντα (εννοείται και η περιβαλλοντικά βιώσιμη κτηνοτροφία), να λειτουργούν παραρτήματά της στο Αρκαλοχώρι, Αρχάνες (κρασιά ποιοτικά), Μοίρες, Παλαιόχωρα (σε αναφορά και με τη Γαύδο) και Πέραμα και
- με κέντρο το προτεινόμενο Μουσείο Περιβάλλοντος του Ρεθύμνου και το υφιστάμενο Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Ηρακλείου, να δημιουργηθούν μικρότερα, αλλά σημαντικά αντίστοιχα μουσεία στη Χώρα Σφακίων (ορεινός όγκος Λευκών Ορέων) , σε συνδυασμό με το δημιουργούμενο Ερευνητικό Κέντρο του Πανεπιστημίου στη Γαύδο, στα Ανώγεια (ορεινός όγκος Ίδης), στο Τζερμιάδο (ορεινός όγκος Δίκτης) και στο Παλαίκαστρο (ορεινοί όγκοι Λασιθίου και ανατολική ακτή).

Σημείωση: Οι ενδεικτικά αναφερόμενες σχολές ανωτάτων και ανωτέρων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων (ΑΕΙ - ΤΕΙ) μπορούν να μεταβληθούν και να καθοριστούν ακριβώς από την ειδική προς τούτο Επιτροπή στα πλαίσια εξειδικευμένου προγραμματισμού του Υπουργείου Παιδείας. Το ίδιο ισχύει και για τον καθορισμό των εδρών των Δικαστηρίων, Εφετείων κλπ. που θα γίνει από την αρμόδια Επιτροπή του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Γ.3.3. Κατευθύνσεις για την προστασία και την ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος

Η επιλογή της σύνδεσης και της κοινής αντιμετώπισης του ενιαίου χώρου «Φυσικό και Πολιτιστικό Κεφάλαιο» αποτελεί έναν από τους τέσσερις άξονες, στους οποίους θα πρέπει να στραφούν οι προσπάθειες για την περαιτέρω ανάπτυξη της Περιφέρειας. Ούτως ή άλλως οι περιλαμβανόμενες στο δίκτυο «Φύση 2000» περιοχές της Κρήτης είναι εκτεταμένες και εάν συνδυαστούν με τις περιοχές με φέρουσα ικανότητα «πολιτιστικού κεφαλαίου», η εικόνα του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού χώρου, η οποία προκύπτει, είναι εντυπωσιακή. Με την προώθηση της ενιαίας πολιτικής, για τη δημιουργία των δικτύων «φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος» αναμένεται ότι θα αντιμετωπιστούν τα φαινόμενα των ζωνών των ορεινών όγκων, με τους πολυπληθείς μικρούς παραδοσιακούς οικισμούς, που εμφανίζουν κίνδυνο πληθυσμιακής αποψίλωσης, καθώς και των προβληματικών από άποψη ανάπτυξης ζωνών, τις οποίες αποτελούν οι εκτεταμένες περιοχές με κυριαρχία μικρών και φθινόντων πληθυσμιακά οικισμών, ταυτοχρόνως.

Οι περιοχές με «φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτι-

στικού κεφαλαίου» συγκροτούν τις ακόλουθες ενότητες, στις οποίες εντάσσονται και όλα τα νησιωτικά σύνολα, μικρότερα ή μεγαλύτερα:

ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ: (1) ενιαία ζώνη στο νότο, από ανατολικά προς δυτικά, αρχίζοντας από τις παρυφές της Δίκτης, συνεχίζοντας προς τα Αστερούσια, έως και την Φαιστό και προς βόρεια, έως τις ανατολικές παρυφές του Ψηλορείτη και (2) μικρότερη ζώνη στα βόρεια, που ενσωματώνει τον Γιούχτα, την Κνωσσό και το ιστορικό - μνημειακό σύνολο της Πόλης του Ηρακλείου, καθώς και τη νήσο Δία.

ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΙΟΥ: (1) ενιαία ζώνη στα ανατολικά, αρχίζοντας από τα Περιβολάκια και τον Άγιο Γιώργη έως και βόρεια στο ακρωτήρι Σίδερο και τους Διονυσάδες και (2) εκτεταμένη ζώνη, από νότο προς βορρά, αρχίζοντας από τον Κουτσουρά, προς την Παχειά Άμμο, τον Άγιο Νικόλα ως τη Μίλατο και προς τα δυτικά, στην περιοχή του Κριτσά έως τον ορεινό όγκο της Δίκτης. Περιλαμβάνονται και οι νήσοι Χρυσή και Κουφονήσι.

ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ: ενιαία εκτεταμένη ζώνη, από ανατολικά, στις πλαγιές της Ίδης, από τα Ανώγεια και την Λοχριά, έως και την περιοχή του Μαρουλά και από νότια προς βόρεια, από το Σπήλι και το φαράγγι Πρασιανού έως το Πέραμα, ενσωματώνοντας και το ιστορικό - μνημειακό σύνολο της Πόλης του Ρεθύμνου.

ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ: (1) ζώνη στα ανατολικά, από τον Καβρό έως τα Άπτερα, (2) εκτεταμένη ζώνη από το Ακρωτήρι προς τα Χανιά και την παραλία έως την Γραμβούσα και προς τον νότα έως την Παλαιόχωρα, ενσωματώνοντας και τα Λευκά Όρη, (3) ζώνη στα νοτιοδυτικά, από την Ελαφόνησο έως και την ευρύτερη περιοχή του Έλους και (4) οι νήσο Γαύδος και Γαυδοπούλα.

Για τις ως άνω ζώνες, προβλέπεται κατά προτεραιότητα:

• η άσκηση αποτελεσματικής πολιτικής για την προστασία και την ανάδειξη των στοιχείων του πολιτιστικού και του φυσικού περιβάλλοντος, στους χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς και αξιόλογους οικισμούς και μνημειακά - ιστορικά σύνολα, στους οριοθετημένους αρχαιολογικούς χώρους και στις χαρακτηρισμένες ζώνες και τοπία ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους,

• η κατά προτεραιότητα προώθηση των διαχειριστικών σχεδίων στις ζώνες NATURA και SPA,

• η θέσπιση ειδικών χρηματοδοτικών κινήτρων για τη διατήρηση των παραδοσιακών δραστηριοτήτων, με οικολογική προσέγγιση και διαχείριση,

• η οριοθέτηση νέων αρχαιολογικών χώρων, από τις αρμόδιες Υπηρεσίες, και η προστασία τους, στις περιοχές όπου εντοπίζονται σημειακά μνημεία και θέσεις ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους,

• η συνέχιση με έμφαση και ένταση της πολιτικής για χαρακτηρισμό πρόσθετων παραδοσιακών οικισμών και μνημειακών - ιστορικών συνόλων και η ανάδειξη και προστασία τους και

• η λήψη ειδικών μέτρων για την μη συνέχιση της αποψίλωσης των δασών και η άσκηση πολιτικών για την φυσική επέκταση και ανανέωσή τους, όπως η άμεση θεσμική προστασία της «φυσικής» κληρονομιάς - δάση, χλωρίδα, πανίδα - και των τοπίων και η ανάληψη δράσεων αναβάθμισης και αποτελεσματικών μέτρων προστασίας (διάβρωση εδαφών, αποψίλωση δασών, φαινόμενα ερημοποίησης, υφαλμύρωσης, κλπ).

Εντός των περιοχών αυτών ή σε επαφή χωροθετούνται οι προτεινόμενες «ζώνες αναζήτησης ήπιας τουριστικής ανάπτυξης», σε ορεινούς ή ημιορεινούς όγκους. Επίσης, εντός των παραπάνω ζωνών βρίσκονται και παράκτιες περιοχές ανεπτυγμένες οικιστικά (α' και Β΄ κατοικία) και τουριστικά. Στις δυο αυτές τις περιπτώσεις ισχύουν οι κατευθύνσεις που αναφέρονται στα οικεία κεφάλαια.

Γ.3.4. Ευρύτερες ανθρωπογεωγραφικές ενότητες (αγροτικός, παράκτιος, μικρός νησιωτικός και ορεινός χώρος)

Γ.3.4.1. Αγροτικός χώρος

Στην Κρήτη, εάν εξαιρεθούν οι συμπαγείς πυρήνες των οικιστικών κέντρων και οι εκτεταμένες ζώνες των τουριστικών δραστηριοτήτων, καθώς και οι ορεινές ζώνες άνω των 1.000,0 μ., όλος ο υπόλοιπος χώρος κατατάσσεται στην κατηγορία του αγροτικού χώρου, με γεωργικές και κτηνοτροφικές δραστηριότητες. Η αναβάθμιση του αγροτικού χώρου, ο οποίος αποτελεί το ένα από τα τρία συγκριτικά πλεονεκτήματα για την Κρήτη (προϊόντα, φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, ποιοτικός τουρισμός), προϋποθέτει την υποστήριξη της πολυλειτουργικότητας, της διαφοροποίησης και της δραστικής ενίσχυσης της παραγωγής ποιοτικών προϊόντων, με περιβαλλοντικά φιλικές μορφές παραγωγής. Για την υποστήριξη των στόχων θα πρέπει:

• να αναγνωριστεί το απαραίτητο τμήμα της σήμερα γεωργικής γης ως «χρήσης προτεραιότητας», με την έννοια ότι η γεωργική δραστηριότητα αποτελεί βασική παραγωγική και δύναται να αποτελέσει βασική περιβαλλοντική δραστηριότητα και επομένως επιβάλλεται να προστατευτεί θεσμικά, ώστε να μην συνεχίσει να απομειώνεται από άλλες χρήσεις. Η απαραίτητη γεωργική που θα προστατευθεί θεσμικά θα προκύψει μέσα από ανάλογες μελέτες και θα οροθετηθεί μέσα από ΓΠΣ ή ΣΧΟΟΑΠ ή ΖΟΕ. Ομοίως θα πρέπει να διερευνηθεί η προώθηση προγραμμάτων αναδασμού και η λήψη απαγορευτικών μέτρων για την κατάτμηση της γης που προέρχεται από αναδασμό

• να οριοθετηθούν οι κτηνοτροφικές ζώνες και να καθιερωθεί θεσμικά η υποχρέωση για την άσκηση της κτηνοτροφικής δραστηριότητας σε «ζώνες εναλλασσόμενης βόσκησης», για την προστασία των δασών και των εδαφών και την ανανέωση του φυσικού περιβάλλοντος.

Η προστασία της «γεωργικής γης προτεραιότητας» από τον ανταγωνισμό άλλων δραστηριοτήτων, θα συνδυάζεται με μέτρα συμπλήρωσης του δικτύου μεταφορικών και λοιπών τεχνικών υποδομών, ενώ θα θεσμοθετηθεί πλαίσιο επιτρεπομένων ή μη χρήσεων, καθώς και ειδικών περιορισμών στην κατάτμηση και στη δόμηση, αφ' ενός με προτεραιότητα στις ήδη αρδευόμενες και στις προβλεπόμενες να αρδευτούν ζώνες και αφ' ετέρου στη λοιπή γεωργική γη.

Η διατήρηση ικανοποιητικού ποσοστού και καλύτερης ηλικιακής σύνθεσης πληθυσμού στην ύπαιθρο θα υλοποιείται με περαιτέρω διεύρυνση των δυνατοτήτων συμπληρωματικής απασχόλησης (με πιλοτικές ενέργειες αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης, αγροτοτουρισμός σε ζώνες με ιδιαίτερα σημαντικούς φυσικούς, πολιτιστικούς και ιστορικούς πόρους), ενώ θα στηρίζεται, θα διευρύνεται και θα προστατεύεται, με χωροταξικά μέτρα, ο θεσμός των ζωνών προϊόντων ονομασίας προελεύσεως - μικρός αριθμός επιλεγμένων τοπικών προϊόντων -, στις περιοχές της ενδοχώρας και των ορεινών όγκων της Κρήτης. Τέλος, θα ελαχιστοποιείται η από τα γεωργικά φάρμακα ρύπανση και μόλυνση των ακτών, των υδροφορέων και του

θαλάσσιου περιβάλλοντος και θα στραφεί η έρευνα στις δυνατότητες για σταδιακή αποδέσμευση του γεωργικού τομέα από την αλόγιστη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και να υποστηριχθεί η εφαρμογή των γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων.

Παραλλήλως, η επέκταση των αρδευτικών δικτύων σε νέες ζώνες θα είναι προσεκτική, λαμβάνοντας καθοριστικά υπόψη τις ανάγκες του προς παραγωγή προϊόντος, την επάρκεια των προβλεπόμενων υποδομών ,την προστασία του υδατικού αποθέματος και τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν.

Γ.3.4.2. Παράκτιος χώρος

Ο παράκτιος χώρος της Κρήτης, του οποίου σημαντικές εκτάσεις περιλαμβάνονται εντός του δικτύου «Φύση 2000» και ο οποίος διαθέτει σημαντικό τμήμα από το πολιτιστικό απόθεμα του νησιού, συντίθεται από πέντε διακεκριμένες ενότητες:

- αυτήν της βόρειας ακτής, από Κίσσαμο, δυτικά, έως Παχειά Άμμο, ανατολικά, η οποία είναι οικιστικά (α' και Β΄ κατοικία) και τουριστικά υπεραναπτυγμένη και όπου περιλαμβάνονται όλα τα σημαντικά οικιστικά κέντρα του νησιού, με πληθυσμό άνω των 10.000 κατοίκων, πλην της Ιεράπετρας και της Σητείας. Στη βόρεια ακτή περιλαμβάνονται και όλες οι ξενοδοχειακές μονάδες άνω των 500 κλινών, πλην μιας στη νότια ακτή του Νομού Ρεθύμνης,
- αυτήν της νότιας ακτής, από Γούδουρα, ανατολικά έως Μύρτο, δυτικά και από Μάταλα, ανατολικά, έως Φραγκοκάστελο, δυτικά, όπου υπάρχει σημαντική εγκατάσταση Β΄ κατοικίας και έχουν εμφανιστεί σχετικά έντονες πιέσεις τουριστικής ανάπτυξης, με μονάδες σαφώς μικρότερης κλίμακας από την προηγούμενη,
- αυτήν της δυτικής ακτής, από ανατολικά της Παλαιοχώρα, έως Κίσσαμο, βόρεια, όπου παρατηρούνται πιέσεις τουριστικής ανάπτυξης, ενώ υπάρχει διάσπαρτη εγκατάσταση Β΄ κατοικίας,
- αυτήν της ανατολικής ακτής, από Σητεία, βόρεια, έως Άμπελο, νότια, όπου πλην εξαιρέσεων στην ίδια τη Σητεία και σε κοντινές της αποστάσεις, δεν παρατηρείται ιδιαίτερη οικιστική δραστηριότητα, πλην αυτής της Β΄ κατοικίας, που ασκείται στους υφιστάμενους οικισμούς και
- της λοιπής, ιδιαίτερα ορεινής ακτής (Λασιθιώτικα όρη, βόρεια, Δίκτη, Αστερούσια, Ίδη, νότια, όπου εν τούτοις έχουν δημιουργηθεί πυρήνες άναρχης οικιστικής ανάπτυξης.

Για τις ζώνες, που εντάσσονται στις τρεις πρώτες χωρικές ενότητες, έχουν ανατεθεί και εκπονηθεί ΕΧΜ, οι οποίες όμως δεν θεσμοθετήθηκαν, πλην της ΖΟΕ Ρεθύμνου και Επισκοπής - Γεωργιούπολης. Βρίσκονται, όμως, σε προωθημένη διαδικασία θεσμοθέτησης οι ΕΧΜ νοτίων ακτών Ν. Ρεθύμνης, Παλαιόχωρας - Κουντούρας και δυτικών ακτών Ν. Χανίων. Η ολοκληρωμένη διαχείριση των παράκτιων ζωνών, στην προοπτική της αειφόρου ανάπτυξης, προϋποθέτει τον εξειδικευμένο φυσικό χωροταξικό σχεδιασμό του συνόλου των παρακτίων περιοχών με σαφή κατεύθυνση την καταλληλότητα και την συμβατότητα των χρήσεων, που θα προταθούν, με την προστασία και ανάδειξη των στοιχείων του φυσικού και του πολιτιστικού περιβάλλοντος και με:

- την υιοθέτηση των αρχών της συμπαγούς πόλης και την ανάληψη δράσεων για την αντιμετώπιση της εκτός σχεδίου δόμησης, όπως αναφέρεται στο οικείο κεφάλαιο 3.3.1.
- την ενίσχυση του ποιοτικού τουρισμού, που αποτελεί το δεύτερο συγκριτικό πλεονέκτημα της νήσου, με ισόρροπη κατανομή των αναβαθμισμένου τύπου τουριστικών εγκαταστάσεων σε επιλεγμένους χώρους σε όλη την νήσο,
- την ποιοτική αναβάθμιση του υπεραναπτυγμένου τουριστικά βόρειου άξονα με ισχυρά κίνητρα ποιοτικής αναβάθμισης των υφιστάμενων εγκαταστάσεων και πρόβλεψη νέων, σύμφωνα με την Απόφαση 22488/91 (ΦΕΚ 30 Β') και το Ν.2545/1997, άρθρο 29.κ
- την ενίσχυση των ποιοτικών χαρακτηριστικών παροχής υπηρεσιών στην ενότητα της νότιας ακτής, σύμφωνα με την Απόφαση 22488/91 και το Ν.2545/97, άρθρο 29 και τη θεσμοθέτηση ΕΧΜ Νοτίων Ακτών Ν.Ρεθύμνης.
- την άμεση προώθηση της θεσμοθέτησης της ΕΧΜ στις δυτικές ακτές του Ν. Χανίων, και αυτής της νότιας ακτής από Παλαιοχώρα έως Ακρωτήρι Κριός.
- τον προσεκτικό σχεδιασμό των άλλων δύο ενοτήτων, που καλύπτονται σχεδόν στο σύνολό τους από περιοχές του δικτύου «Φύση 2000» και αρχαιολογικούς χώρους, με κύρια κατεύθυνση την προστασία και ανάδειξη της κληρονομιάς, καθώς και την αναγνώριση και την εξυγίανση της υπάρχουσας κατάστασης και την ήπια τουριστική ανάπτυξη, εκεί όπου θα κριθεί απόλυτα αναγκαίο.

Γ.3.4.3. Μικρός νησιωτικός χώρος

Το σύνολο του μικρού νησιωτικού χώρου της Κρήτης, ο οποίος δεν κατοικείται, περιλαμβάνεται εντός του καταλόγου του δικτύου «Φύση 2000» και επιπλέον διαθέτει σημαντικό πολιτιστικό απόθεμα. Οι κατευθύνσεις για την προστασία και ολοκληρωμένη ανάδειξή του αναφέρονται στο οικείο κεφάλαιο « φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον». Ο χώρος τους θα πρέπει να παραμείνει αδόμητος, με αποκατάσταση των υπαρχόντων παραδοσιακών κτισμάτων και κάστρων, ενώ θα πρέπει να αντιμετωπιστεί διαχειριστικά ο έλεγχος των πολυπληθών επισκεπτών, με σύγχρονη δημιουργία μονοπατιών και μικρών υποδομών, όπου θα δύνανται να κυκλοφορούν.

Ιδιαίτερη μέριμνα θα πρέπει να δοθεί στην κατοικημένη Νήσο Γαύδο, όπου παράλληλα με την προστασία και ανάδειξη του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, θα πρέπει να προωθηθούν προσεκτικές παρεμβάσεις ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, συνδεδεμένες με εφαρμογές ΑΠΕ προκειμένου να συγκρατηθεί εκεί και να επανέλθει ο πληθυσμός.

Γ.3.4.4. Ορεινός χώρος

Ο ορεινός όγκος της Κρήτης είναι ιδιαίτερα σημαντικός και γνωστός από τα μεγάλα του συμπλέγματα τα Λευκά Όρη, τον Ψηλορείτη, την Δίκτυ, τα Λασιθιώτικα Όρη, καθώς και από τα μικρότερα τα Αστερούσια, τον Κέδρο. Σημαντικό τμήμα του ορεινού χώρου της Κρήτης περιλαμβάνεται στον αγροτικό χώρο, δεδομένου ότι εδώ ασκείται η εκτεταμένη κτηνοτροφική δραστηριότητα. Επίσης, το μεγαλύτερο τμήμα των ορεινών όγκων της Κρήτης περιλαμβάνεται εντός των περιοχών του καταλόγου «Φύση 2000». Πέραν των δράσεων, που αναφέρονται στα οικεία κεφάλαια, οι στόχοι πολιτικής για την ολοκληρωμένη ανάπτυξη του ορεινού όγκου προϋποθέτουν:

- προσπάθειες για την συγκράτηση και την καλύτερη ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού στους πολυπληθείς ορεινούς οικισμούς, με αύξηση της ελκυστικότητάς τους και διεύρυνση των δυνατοτήτων συμπληρωματικής απασχόλησης (με πιλοτικές ενέργειες αυτοτροφοδοτούμενης ανάπτυξης (προϊόντα, χειροτεχνία, αγροτοτουρισμός, χειμερινός τουρισμός, ορεινός, κοινωνικός, κλπ) σε ζώνες με ιδιαίτερα σημαντικούς φυσικούς, πολιτιστικούς και ιστορικούς πόρους,

• δράσεις για τη διαφύλαξη και την αναβάθμιση του τοπίου και για την επέκταση των δασικών εκτάσεων, με θεσμική προστασία της φυσικής κληρονομιάς (δάση, χλωρίδα, πανίδα/διάβρωση εδαφών, αποψίλωση δασών, φαινόμενα ερημοποίησης),

• προσεκτικές ενέργειες για δημιουργία κατάλληλων οδικών και λοιπών υποδομών, ώστε να είναι προσπελάσιμος και να λειτουργεί ως χώρος αναψυχής (π.χ. Χιονοδρομικά Κέντρα στα Λευκά Όρη και τον Ψηλορείτη).

Τον ορεινό όγκο της Κρήτης διασχίζει το ευρωπαϊκό «περιπατητικό μονοπάτι Ε4», από δυτικά έως ανατολικά, το οποίο προεκτείνεται και με κάθετες περιπατητικές διαδρομές (φαράγγια, κλπ), κατά μήκος των οποίων πρέπει να ενισχυθούν και να αναβαθμιστούν, με ποιοτικά χαρακτηριστικά, οι υποδομές παροχής υπηρεσιών

Γ.3.5. Χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων Μεταφορικής υποδομής

Γ.3.5.1. Οδικό δίκτυο

Με το ολοκληρωμένο και λειτουργικό δίκτυο οδικών αξόνων, λιμανιών και αεροδρομίων, που προβλέπεται να δημιουργηθεί, προσδίδεται ιδιαίτερη έμφαση στις χωροταξικές παραμέτρους και ιδιαίτερα στην εξυπηρέτηση του ιεραρχημένου οικιστικού δικτύου, τις πολιτικές χρήσεων γης, καθώς και στις προβλεπόμενες εγκαταστάσεις σημαντικών δραστηριοτήτων. Το σύστημα προβλέπεται να έχει ολοκληρωθεί έως το έτος 2015.

Το οδικό δίκτυο ιεραρχείται σε πρωτεύον (διευρωπαϊκό και διαπεριφερειακό), δευτερεύον (διανομαρχιακό) και τριτεύον με βάση λειτουργικά χαρακτηριστικά και ως εκ τούτου κατά τις ειδικές μελέτες, οι οποίες απαιτούνται, θα πρέπει να γίνονται οι αρμόζουσες επιλογές γεωμετρικών και λοιπών χαρακτηριστικών, σύμφωνα με τις προβλεπόμενες δραστηριότητες και πληθυσμούς και τους συνακόλουθους φόρτους. Επισημαίνεται ότι, για όλες τις προτεινόμενες νέες οδικές συνδέσεις έχει ληφθεί μέριμνα ώστε οι χαράξεις τους να βρίσκονται σε αρκετή απόσταση από τις παραλιακές ζώνες, η σύνδεση με τις οποίες προτείνεται συστηματικά να γίνεται με κάθετους τριτεύοντες άξονες, όπως άλλωστε προβλέπεται και στην Οδηγία για τον παράκτιο χώρο.

Το προβλεπόμενο σύστημα του πρωτεύοντος και του δευτερεύοντος οδικού δικτύου συνδέει όλα τα κέντρα των αναπτυξιακών ενοτήτων και υποενοτήτων, καθώς και όλα τα οικιστικά κέντρα των νέων Δήμων, με στόχο την εξυπηρέτηση των μεταξύ τους μετακινήσεων. Ειδικότερα, όσον αφορά στο πρωτεύον οδικό δίκτυο, απαιτείται η λειτουργική αναβάθμιση σε αυτοκινητόδρομο του Βόρειου οδικού άξονα (Β.Ο.Α.Κ.), από Καστέλι έως Σητεία, και Ιεράπετρα, με την πρόσθετη απαιτούμενη σύνδεση Σούδας - αεροδρομίου Χανίων.

Παραλλήλως, απαιτείται η άμεση ενεργοποίηση των διαδικασιών για την υλοποίηση του πρωτεύοντος διαπεριφερειακού Νότιου οδικού άξονα (Ν.Ο.Α.Κ.), Ρέθυμνο - Μοίρες - Ανω Βιάννος - Ιεράπετρα, καθώς και των κάθετων διασυνδέσεών τους.

Το δευτερεύον διανομαρχιακό δίκτυο συνδέει, μεταξύ τους και εσωτερικές περιοχές, που απαιτούν σχετικά μεγάλου μήκους μετακινήσεις, οι οποίες προβλέπεται να γίνονται εκτός των περιοχών από όπου διέρχονται οι πρωτεύοντες άξονες. Τμήμα του δευτερεύοντος οδικού δικτύου αποτελούν οι συνδέσεις:

• Κίσσαμος - Τοπόλια - Παλαιόχωρα με τους κλάδους προς Κάνδανο και Έλος

• Κακόπετρο - Σέμπρωνας - Μελιδόνι - Φρέ - Βρύσσες

• Ρέθυμνο - Αμάρι - Αποδούλου (δύο κλάδοι)

• Αγία Βαρβάρα - Ζαρός - Καμάρες - Αγία Γαλήνη

• Πύργος - Χάρακας - Θραψανό - Γωνιές

• Ζάκρος - Ξερόκαμπος - Γούδουρας

Το τριτεύον οδικό δίκτυο συνδέει όλες τις έδρες ΟΤΑ 91 με τις έδρες των νέων Δήμων τους και επιτελεί παραλλήλως τον ρόλο της σύνδεσης άλλων περιοχών, που απαιτούν σχετικά μεγάλου μήκους μετακινήσεις, οι οποίες προβλέπεται να γίνονται εκτός των περιοχών από όπου διέρχονται οι δευτερεύοντες άξονες. Συνδέει, επίσης, με το δευτερεύον δίκτυο κάθετα όλες τις ήδη «οικισμένες» ή προβλεπόμενες να οικιστούν, ακτές του νησιού. Τμήμα του τριτεύοντος οδικού δικτύου αποτελεί και η κατά κάποιον τρόπο συνέχεια του Ν.Ο.Α.Κ., από Ανάληψη έως Βάι, στο Νομός Λασιθίου και από Παλαιόχωρα έως Καστέλι, στο Νομός Χανίων.

Το συνολικό σύστημα του οδικού δικτύου διακρίνεται σε «υφιστάμενο και προγραμματισμένο» και σε «προτεινόμενο», Διευκρινίζεται ότι ως «υφιστάμενο και προγραμματισμένο» τμήμα οδικού δικτύου νοείται εκείνο το οποίο διαθέτει σήμερα τα γεωμετρικά χαρακτηριστικά ώστε να παραλάβει τον ρόλο του ή εκείνο οποίο, με επίσης επαρκή γεωμετρικά χαρακτηριστικά, ολοκληρώθηκε στα πλαίσια του Β΄ ΚΠΣ, Γενικά, η σχετική σημερινή επάρκεια των γεωμετρικών χαρακτηριστικών ενός κλάδου, με στόχο να κατευθυνθούν πόροι προς ηπιότερες υποδομές, τον κατατάσσει στους υφιστάμενους αποδεκτούς, Ενώ αντιθέτως, όταν είναι μεν υφιστάμενος κλάδος, αλλά με γεωμετρικά χαρακτηριστικά που δεν του επιτρέπουν να παραλάβει τον ρόλο του, τότε κατατάσσεται στους «προτεινόμενους».

Προβλέπεται και σύστημα σημαντικών ιεραρχημένων κόμβων, (1) στις συναντήσεις πρωτευόντων αξόνων και (2) στις συναντήσεις πρωτευόντων και δευτερευόντων ή και ενίοτε τριτευόντων, δίχως περαιτέρω διάκριση σε υφιστάμενους και προτεινόμενους, για τον λόγο ότι σε όλους τους κόμβους απαιτούνται έργα λειτουργικής αναβάθμισης.

Γ.3.5.2. Δίκτυο αεροδρομίων και ελικοδρομίων

Το διεθνές αεροδρόμιο του Ηρακλείου θα αναβαθμιστεί λειτουργικά. Παράλληλα θα πρέπει να διερευνηθούν οι δυνατότητες για ουσιαστική συνλειτουργία των δύο διεθνών αεροδρομίων Χανίων και Ηρακλείου, ώστε να ανακουφιστεί το τελευταίο από τον μεγάλο φόρτο, με παράλληλη διερεύνηση για τη δημιουργία νέου διεθνούς αεροδρομίου μετά από σχετική μελέτη, που θα αντικαταστήσει το αεροδρόμιο Ηρακλείου.

Το αεροδρόμιο της Σητείας ιεραρχείται ως αεροδρόμιο διαπεριφερειακής εμβέλειας, ενώ το σημερινό αεροδρόμιο του Τυμπακίου και το προωθούμενο ιδιωτικό αεροδρόμιο της Ιεράπετρας μπορούν να χαρακτηριστούν ως θέσεις για μελλοντική ανάπτυξη του αερολιμένα του Νότου.

Εξ' αιτίας του δύσβατου χαρακτήρα των ορεινών περιοχών της νήσου, θα πρέπει να δημιουργηθεί πυκνό δίκτυο ελικοδρομίων, τουλάχιστον κοντά στα προβλεπόμενα οικιστικά κέντρα των αναπτυξιακών ενοτήτων και υποενοτήτων.

Γ.3.5.3. Δίκτυα λιμένων, αλιευτικών καταφυγίων και μαρινών

Οι κατευθύνσεις για τα δίκτυα αυτής της κατηγορίας είναι:

• αξιοποίηση των σημαντικών επενδύσεων οι οποίες πραγματοποιήθηκαν στα Λιμάνια και τις Μαρίνες και τα αλιευτικά καταφύγια της Κρήτης με την λειτουργική ιεράρχηση του ρόλου τους, την αισθητική τους αναβάθμιση ως πυλών εισόδου της νήσου και την συμπλήρωσή τους με ανάλογες υποδομές

• ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των λιμανιών Ηρακλείου και Σούδας στην περιοχή της ΝΑ Μεσογείου, και

• χωροθέτηση της πύλης του Νότου,

Η ιεράρχηση του ρόλου των λιμανιών όπως προβλέπεται, είναι η ακόλουθη:

ΛΙΜΑΝΙΑ	Υφιστάμενα		Προτεινόμενα	
	Επιβατικά	Εμπορευματικά	Επιβατικά	Εμπορευματικά
Διεθνούς εμβέλειας	**ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΣΟΥΔΑ**	**ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΣΟΥΔΑ**	**ΤΥΜΠΑΚΙ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ**	**ΤΥΜΠΑΚΙ ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ**
Διαπεριφερειακής εμβέλειας	**ΚΙΣΣΑΜΟΣ• ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ ΡΕΘΥΜΝΟ• ΑΓ. ΝΙΚΟΛΑΣ• ΣΗΤΕΙΑ**	**ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ• ΣΗΤΕΙΑ ΚΙΣΣΑΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΟ**		
Περιφερειακής εμβέλειας	**ΠΑΛΑΙΟΧΩΡΑ ΑΓ. ΓΑΛΗΝΗ**		**ΧΩΡΑ ΣΦΑΚΙΩΝ ΓΑΥΔΟΣ ΣΟΥΓΙΑ**	**ΚΟΚΚΙΝΟΣ ΠΥΡΓΟΣ ΠΑΧΕΙΑ ΑΜΜΟΣ**
Τοπικής εμβέλειας	**ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΣ ΜΑΛΛΙΑ ΓΕΩΡΓΙΟΥΠΟΛΗ ΜΠΑΛΙ ΣΕΙΣΙ**	**ΜΑΚΡΥ ΓΙΑΛΟΣ ΠΑΝΟΡΜΟ ΜΙΛΑΤΟΣ**	**ΠΛΑΚΙΑΣ ΑΡΒΗ**	**ΜΥΡΤΟΣ ΜΟΧΛΟΣ ΚΟΛΥΜΠΑΡΙ – ΚΕΡΑΤΟΚΑΜΠΟΣ – ΣΦΗΝΑΡΙ**

Σημ: «•», νοείται ως ο κύριος χαρακτήρας του λιμανιού, προς τον οποίο θα πρέπει να κατευθυνθούν οι συμπληρωματικές υποδομές.

Το δίκτυο των λιμένων της Κρήτης συμπληρώνεται με τα ακόλουθα τοπικά μικτής χρήσεως: Αγία Ρουμέλης, Άγ. Παύλος (Σαχτούρια), Κόκκινος Πύργος (Καλαμάκι), Πλατειά Περάματα, Λέντας, Κερατόκαμπος, Στόμιο (Ανατολής), Αθερινόλακος, Κάτω Ζάκρος, Παχειά Άμμος, Καλό Χωριό, Πλάκα (Σπιναλόγγα), Ντία, Χερσόνησος, Ρογδιά, Φόδελε, Σκαλέτα, Καλύβες, Σούδα, Πλατανιάς, Χρυσοσκαλίτισσα, Γαύδος. Τέλος, το δίκτυο συμπληρώνεται και με τους δύο ειδικούς, εμπορευματικού χαρακτήρα, λιμένες στους Καλούς Λιμένες και στον Αθερινόλακο. Θα πρέπει να ερευνηθεί με ειδική μελέτη η ενδεχόμενη συμπλήρωση του Αθερινόλακου με ναυπηγοεπισκευαστική ζώνη και η δημιουργία κέντρου υποδοχής λαθρομεταναστών στη Νότια Κρήτη.

Γ.3.6. Χωρική διάρθρωση των βασικών δικτύων λοιπής Τεχνικής υποδομής

Γ.3.6.1. Ενέργεια

Ως γενική κατεύθυνση θεωρείται ότι η Κρήτη μπορεί να χρησιμεύσει ως «πιλοτική» περιφέρεια, κέντρο επίδειξης και ανταλλαγής εμπειριών και μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για εκτεταμένες εφαρμογές ΑΠΕ. Μάλιστα, στο πλαίσιο της διαμορφούμενης σήμερα πολιτικής για το Φυσικό Αέριο, θα πρέπει να διερευνηθεί η δυνατότητα μεταφοράς και χρήσης του στην Κρήτη. Επίσης θα πρέπει να υλοποιηθούν εγκαταστάσεις αξιοποίησης όλων των μορφών ΑΠΕ, διερεύνηση της ενεργειακής αξιοποίησης των αστικών απορριμμάτων, σύνδεσης των μεταφορών με ενεργειακές παραμέτρους καθώς και υλοποίηση πιλοτικών εφαρμογών πολλαπλού σκοπού π.χ. άντληση - ταμίευση νερών με χρήση ΑΠΕ και συμβατικής ηλεκτροπαραγωγής. Η προβλεπόμενη χωρική οργάνωση της παραγωγής ενέργειας είναι η ακόλουθη:

• Λειτουργία νέου Θερμοηλεκτρικού σταθμού στον Αθερινόλακκο Λασιθίου.

• Εγκατάσταση νέου ΑΗΣ στο Ρέθυμνο.

• Αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός των ΑΗΣ Λινοπεράμάτων - Ξυλοκαμάρας.

• Εκσυγχρονισμός του συστήματος μεταφοράς και διανομής των ηλεκτρισμού.

Η Περιφέρεια Κρήτης διαθέτει πλήρεις κατευθύνσεις και λεπτομερές σχέδιο Περιφερειακού Ενεργειακού Προγραμματισμού που αφορά στην συμβατική ηλεκτροπαραγωγή, και σε όλες τις μορφές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων διείσδυσης τους, καθώς και στην πληροφόρηση - ενημέρωση του κοινού για την ορθολογική χρήση και εξοικονόμηση ενέργειας. Θεωρείται σκόπιμη η ίδρυση και λειτουργία του Ενεργειακού Κέντρου Περιφέρειας Κρήτης, που εκτός των άλλων θα πρέπει να αντιμετωπίσει την σύνδεση της ενεργειακής συνιστώσας με άλλες περιφερειακές πολιτικές.

Γ.3.6.2. Υδατικό δυναμικό

Η νέα στρατηγική στον τομέα, που διατυπώθηκε από το Περιφερειακό Συμβούλιο, συγκροτεί κατεύθυνση, η οποία και αποτελεί την αφετηρία των μελλοντικών αποφάσεων, για τη δημιουργία συστημάτων ελέγχου και εξοικονόμησης υδατικών πόρων, με τη δημιουργία ενιαίου Περιφερειακού Φορέα και αντίστοιχης Διεύθυνσης. Επίσης πρέπει να διερευνηθεί η χρήση της τεχνικής εμπλουτισμού του υδροφόρου ορίζοντα. Στα πλαίσια αυτά, προβλέπεται η ολοκλήρωση δύο μεγάλων υδραυλικών έργων Ενιαίας Διακίνησης και Διαχείρισης του Υδατικού Δυναμικού ανά υδρογεωλογική λεκάνη κατά μήκος των βορείων

ακτών της Κρήτης, από τα δυτικά έως και την περιοχή Αγίου Νικολάου. Στους προγραμματισμούς νέων έργων, για την κάλυψη αναγκών άρδευσης και ύδρευσης, του βορείου άξονα έχει ενταχθεί η δημιουργία των δύο μεγάλων ταμιευτήρων Βαρσαμιώτη και Αποσελέμη και η ολοκλήρωση του μεγάλου φράγματος των Ποταμών, Αμαρίου και η προώθηση των ήδη μελετημένων φραγμάτων Αλικιανού, Δίδυμου Σεμπρωνιώτη .

Στον νότιο άξονα, τα μεγάλα αρδευτικά φράγματα που βρίσκονται σε διαδικασία υλοποίησης (Φανερωμένης, Ινίου, Πλακιώτισσας) πρέπει να ολοκληρωθούν, με την διάθεση των κατάλληλων χρηματοδοτήσεων για την αποκατάσταση των ευαίσθητων τοπίων. Πέραν αυτών, ως κατεύθυνση, θα πρέπει να δοθεί έμφαση στις δυνατότητες για διαχείριση του υδάτινου δυναμικού στην κλίμακα του τόπου και του τοπίου, με διερευνήσεις για αξιοποίηση, σε μικρότερα χωρικά σύνολα, των πλούσιων υδατικών πόρων και την κατά το δυνατό ισόρροπη κατανομή τους στο σύνολο του χώρου της Περιφέρειας (πεδινό, ημιορεινό και ορεινό, σε συνδυασμό με την πολυκαλλιέργεια και την επιστροφή της αγροτικής παραγωγής σε παραδοσιακά προϊόντα). Οι λοιπές γεωργικές περιοχές, μπορούν να καλυφθούν είτε με Λιμνοδεξαμενές είτε με εμπλουτισμό των υπόγειων υδροφορέων από τους οποίους αντλείται σήμερα αρδευτικό νερό.

Γ.3.6.3. Υποδομές περιβάλλοντος (υγρά και στερεά απόβλητα)

Οι υφιστάμενες εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων Β΄ ή Γ΄ βαθμού, οι οποίες ολοκληρώθηκαν στα πλαίσια του Β΄ ΚΠΣ , είναι: Λ. Χερσονήσου Πόμπια - Τυμπάκι, Ηράκλειο, Αγ. Νικόλαος, Ελούντα, Σητεία, Αγ. Γαλήνη, Ανώγεια, Πέραμα - Πάνορμος, Μπαλί, Ρέθυμνο, Σέλια - Πλακιάς, Χανιά.

Ωστόσο απαιτείται νέα προσπάθεια για να ολοκληρωθούν οι αναγκαίες υποδομές [5] σε όλα τα αστικά κέντρα και τις ευαίσθητες περιοχές. Προβλέπεται η δημιουργία εγκαταστάσεων επεξεργασίας υγρών αποβλήτων, κατά προτεραιότητα, σε όλα τα οικιστικά κέντρα των αναπτυξιακών ενοτήτων και υποενοτήτων και των αναπτυσσόμενων οικιστικά παραλιακών περιοχών, εκεί όπου δεν υπάρχουν ήδη, όπως: Μάλια, Λέντας, Κερατόκαμπος, Νεάπολη, Μίλατος, Ιεράπετρα, Λουτρό, Σούγια, Παλαιόχωρα, Παλαίκαστρο, Κουτσουράς, Γεωργιούπολη -Επισκοπή, Σπήλι, Χώρα Σφακίων, Κάντανος, Κίσσαμος, Χανιά, Κολυμπάρι, Βάμος - Βρύσες, Καβρός και Παλαιόχωρα.

Η διαχείριση των απορριμμάτων - αστικών και πάσης φύσεως στερεών αποβλήτων, που παραμένει από τα πλέον κρίσιμα περιβαλλοντικά ζητήματα στην Κρήτη, θα πρέπει να επιλυθεί το αργότερο έως το 2006. Από όλες τις έως σήμερα «τεχνικές λύσεις», οι οποίες έχουν διερευνηθεί, η προσφορότερη για το περιβάλλον, που μπορεί να συνδυαστεί και με σταδιακή διαλογή στην πηγή και ανακύκλωση, είναι η δημιουργία μεγάλων βιομηχανικών μονάδων, οι οποίες είναι μεν δαπανηρές, αλλά επιλύουν οριστικά και επιτυχώς το πρόβλημα, τόσο για τα αστικά στερεά απόβλητα όσο και για τα λοιπά πάσης φύσεως (βιομηχανικά και άλλα) απορρίμματα.

Προβλέπεται, με Απόφαση του Περιφερειακού Συμβουλίου, να ανατεθεί συνολική Μελέτη για τη δημιουργία Κεντρικής Μονάδας θερμικής επεξεργασίας και ανακύκλωσης Απορριμμάτων, για τους Νομούς Ρεθύμνου - Ηρακλείου και Λασιθίου, καθώς και η ενίσχυση της λειτουργικής ικανότητας της Μονάδας μηχανικής ανακύκλωσης και κομποστοποίησης για την επεξεργασία και διάθεση απορριμμάτων, που θα λειτουργήσεί στον Νομό Χανίων. Από την ειδική αυτή Μελέτη, θα πρέπει να διερευνηθούν επίσης οι προϋποθέσεις για την παράλληλη διαχείριση, στις δύο κεντρικές μονάδες, των αποβλήτων των 630 ελαιουργείων της Κρήτης, τα οποία δημιουργούν σημαντικό περιβαλλοντικό πρόβλημα, σε περίοδο όμως, από Νοέμβριο έως Φεβρουάριο, που η παραγωγή αστικών αποβλήτων είναι περιορισμένη και άρα θα υπάρχει η ευχέρεια για τη διαχείρισή τους στις κεντρικές μονάδες. Οι δύο μονάδες θα πρέπει να συνδυαστούν με λειτουργικό δίκτυο σταθμών μεταφόρτωσης, όπου θα μπορεί να ενταχθούν όλες οι έως σήμερα εγκεκριμένες θέσεις απόρριψης και διάθεσης απορριμμάτων (10 τον αριθμό), καθώς και οι λιγοστές θέσεις, όπου έχουν δημιουργηθεί και λειτουργούν ως χώροι ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων.

Το οξύτατο πρόβλημα των αποβλήτων από την γεωργική δραστηριότητα (αλόγιστη χρήση φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων στις καλλιεργούμενες εκτάσεις και ειδικότερα στα θερμοκήπια), μπορεί να επιλυθεί μόνον με την σταδιακή στροφή προς καλλιέργειες γεωργοπεριβαλλοντικών προϊόντων, που αποτελεί και στόχο για την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας. Τέλος, το κατά δεύτερο λόγο, σε σχέση με το προηγούμενο, οξύ πρόβλημα των κτηνοτροφικών αποβλήτων, με ιδιαίτερα αυξημένα οργανικά φορτία, μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνον με τον εκσυγχρονισμό των πολυπληθών μονάδων, διαδικασία που έχει ήδη αρχίσει κατά την περίοδο του Β΄ ΚΠΣ και θα πρέπει να συνεχιστεί και κατά την παρούσα. Η κατάργηση της χρήσης φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων συνεπάγεται την καταστροφή και εξάλειψη των υπαρχουσών «κλασικών» καλλιεργειών. Ρεαλιστικό μέτρο κρίνεται η μείωση της χρήσης αυτών.

Με όλα τα προηγούμενα, εάν παραλλήλως αναληφθούν οι δράσεις για καθαρισμό των χειμάρρων και εξυγίανση των παράκτιων περιοχών, εκτιμάται ότι θα βελτιωθεί και η ποιότητα των υδάτινων αποδεκτών γενικά, αλλά και των συγκεκριμένων ζωνών, οι οποίες παρουσιάζουν έντονο πρόβλημα ρύπανσης.

Γ.3.7. Προγραμματικά πλαίσια χωροθέτησης των βασικών παραγωγικών δραστηριοτήτων και καθορισμός περιοχών για αναζήτηση Π.Ο.Α.Π.Δ.

Γ.3.7.1. Πρωτογενής τομέας.

Η ανάπτυξη μονάδων παραγωγής αλιευτικών προϊόντων σήμερα στην Κρήτη είναι σχετικά περιορισμένη και εντοπίζεται χωρικά στις ΝΑ παρυφές του Ψηλορείτη, στην ευρύτερη περιοχή του Ζαρού (γλυκών υδάτων) και στη ΒΑ ακτή του Νομού Λασιθίου (θαλασσίων υδάτων). Κατευθύνσεις για τη χωροθέτηση δραστηριοτήτων του τομέα θα περιληφθούν σε σχετική Οδηγία, που έχει προωθηθεί από το ΥΠΕΧΩΔΕ.

Η μεταλλευτική δραστηριότητα είναι σχετικά έντονη και περιβαλλοντικά οχλούσα, ιδιαίτερα όσον αφορά στα επιφανειακά Λατομεία, όπου εξορύσσονται αδρανή και στα επίσης επιφανειακά Μεταλλεία του Γύψου. Η κατεύθυνση για την αντιμετώπιση αυτών των οξυμένων προβλημάτων

[5] δίκτυα και εγκαταστάσεις επεξεργασίας

απαιτεί την, σε πρώτη φάση, απαγόρευση της εξόρυξης αδρανών και γύψου εντός των ορίων των περιοχών του Δικτύου «Φύση 2000», καθώς και τον ακριβή χωρικό προσδιορισμό των περιοχών όπου δεν θα επιτρέπονται τέτοιου είδους δραστηριότητες πλησίον των μνημείων, μνημειακών συνόλων, χαρακτηρισμένων παραδοσιακών οικισμών και τοπίων ιδιαιτέρου φυσικού κάλλους, από τα υποκείμενα επίπεδα σχεδιασμού (ΓΠΣ, ΣΧΟΟΑΠ, κλπ).

Γ.3.7.2. Δευτερογενής τομέας

Η περαιτέρω ανάπτυξη παραγωγικών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών νομικών προσώπων του ευρύτερου δημόσιου τομέα και ιδιωτών, για τη δημιουργία, είτε συμπληρωματικών στους υφιστάμενους, είτε νέων υποδοχέων, στους οποίους θα οργανωθεί συνολικά η μεταποιητική δραστηριότητα, θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη την προβλεπόμενη διαβάθμισή της σε «γενικής σημαντικής ή μη» κλίμακας και σε «κυρίως γεωργικής» μεταποιητικής και με κατεύθυνση να μπορούν να εγκατασταθούν στο εσωτερικό τους και ιδιωτικές ΒΕΠΕ. Επίσης, στους νέους υποδοχείς θα πρέπει να προβλεφθούν ικανοποιητικές εκτάσεις, για σταδιακή μετεγκατάσταση, έως το 2006, και όλων των διάσπαρτων βιοτεχνικών και βιομηχανικών μονάδων, μέσης και υψηλής οχλήσεως, που σήμερα είναι εγκατεστημένες τόσο στον αστικό, όσο και στον περιαστικό χώρο της νήσου

Οι περιοχές δημιουργίας νέων υποδοχέων προβλέπεται να αναζητηθούν:

• (Α1) σημαντικής γενικής μεταποιητικής δραστηριότητας, στην ευρύτερη περιοχή του πολεοδομικού συγκροτήματος Χανίων,

• (Α2) γενικής μεταποιητικής δραστηριότητας σε ΒΙΠΑ - ΒΙΟΠΑ, στις ευρύτερες περιοχές (1) του Αγίου Νικολάου και (2) του Ρεθύμνου και

• (Β) μεταποιητικής δραστηριότητας κυρίως γεωργικών προϊόντων, στις ευρύτερες περιοχές των οικιστικών κέντρων: Μοίρες - Τυμπάκι, Αρκαλοχώρι, Ιεράπετρα, Νεάπολη, Πέραμα, Σπήλι, Βάμμος - Βρύσες, Κάντανος, Κίσσαμος, Παλαιοχώρα και Χώρα Σφακίων).

• Χωροθέτηση ΒΙΠΕ (π.χ. μεταξύ Δήμου Γουβών και Καστελλίου).

Παραλλήλως θα πρέπει να διαβαθμιστούν καταλλήλως τα κίνητρα αρμοδιότητας ΥΠΕΘΟ (Διεύθυνση Βιομηχανίας), προκειμένου να ανταποκρίνονται στους χωροταξικούς στόχους: (1) να παραμείνει χαμηλό το γενικό ποσοστό επιχορήγησης ή επιδότησης επιτοκίου στις περιοχές των νέων Δήμων Γαζίου, Ηρακλείου, Νέας Αλικαρνασού, Γουβών Χερσονήσου και Μαλίων και στην υπόλοιπη Κρήτη να θεσπιστεί ενιαίο ποσοστό, για τις περιπτώσεις μονάδων χαμηλής όχλησης οι οποίες επιτρέπεται να εγκαθίστανται εκτός των ειδικά οριοθετημένων υποδοχέων, (2) να θεσπιστεί ειδικό ποσοστό επιχορήγησης ή επιδότησης επιτοκίου για την μετεγκατάσταση υφισταμένων μεταποιητικών μονάδων εντός των υποδοχέων γενικής, σημαντικής ή μη, μεταποιητικής δραστηριότητας και (3) να θεσπιστεί ειδικό επιπλέον ποσοστό ενίσχυσης ιδιωτικών επενδύσεων για εγκατάσταση νέων μονάδων ή για μετεγκατάσταση, στους προβλεπόμενους να δημιουργηθούν υποδοχείς μεταποίησης, κυρίως γεωργικών προϊόντων.

Γ.3.7.3. Τριτογενής τομέας/τουρισμός

Στόχοι για την ανάπτυξη του τουρισμού θα πρέπει να είναι η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού, και η βελτίωση των τουριστικών υποδομών. Ειδικότερα στις περιοχές για τις οποίες ισχύει το καθεστώς κορεσμού ή και ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης προτείνεται η ενθάρρυνση της βελτίωσης της παροχής υπηρεσιών και των τουριστικών υποδομών με παράλληλα μικρές αυξήσεις της δυναμικότητας. Προς τη κατεύθυνση αυτή είναι δυνατό να έχουν εφαρμογή τα εργαλεία των άρθρων 10 και 11 του Ν.2742/99 με στόχο την ανάπτυξη παραγωγικών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών ιδιωτών, για την αναβάθμιση υφισταμένων ή τη δημιουργία νέων καταλυμάτων παραμονής επισκεπτών (ξενοδοχειακών και συναφών επιχειρήσεων), με κατεύθυνση την ποιοτική αναβάθμιση της δραστηριότητας.

Προβλέπεται η ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού (συνεδριακός, εσωτερικός, ορεινός, χειμερινός, θαλάσσιος, κοινωνικός, αγροτικός και αθλητικός, κλπ), για επέκταση της περιόδου και για μείωση των εντάσεων που ασκούνται από την σημερινή μορφή του κατά τη θερινή περίοδο και μόνον στον παράκτιο χώρο. Η αναβάθμιση και διεύρυνση του Τομέα, θα πρέπει να συνδυάζεται με τα δίκτυα πολιτιστικού και φυσικού περιβάλλοντος και με αντιπροσωπευτικά και πιλοτικά ολοκληρωμένα προγράμματα ανάδειξης περιοχών (έργα - ενέργειες ανάδειξης/προστασίας, αλλά και υποδοχής - ξενάγησης - διαχείρισης επισκεπτών), ώστε να λειτουργήσουν ως βασικοί πόλοι έλξης των επισκεπτών. Θα απαιτηθεί ανασχεδιασμός για ειδικές τουριστικές υποδομές ειδικά στις πύλες εισόδου των περιοχών που προορίζονται για τουριστική ανάπτυξη (κλασικού τύπου ή ήπια), καθώς και δράσεις που να οδηγούν σε κοινοπραξίες - δικτυώσεις των επιχειρηματιών, με στόχο την ποιοτική αναβάθμιση του προϊόντος και την προσέκλυση επισκεπτών - τουριστών αντιστοίχου επιπέδου. Πίστα μηχανοκίνητου αθλητισμού μπορεί να αναζητηθεί στην Νότια πλευρά του Δήμου Γουβών.

Ειδικότερα προσδιορίζονται ως περιοχές αναζήτησης Περιοχές Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων (Π.Ο.Α.Π.Δ.)ή Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ):

Στις παράκτιες ζώνες

• Οι σημειούμενες στον χάρτη Π1 ζώνες της βόρειας ακτής, για δραστηριότητες αναβάθμισης των υφισταμένων ξενοδοχειακών/τουριστικών μονάδων,

• Οι σημειούμενες στον χάρτη Π1 ζώνες της νότιας ακτής, για δραστηριότητες ξενοδοχειακών/τουριστικών μονάδων

Στις ζώνες των ορεινών και ημιορεινών όγκων

• στις σημειούμενες στον χάρτη Π1 περιοχές ήπιας τουριστικής ανάπτυξης σε ορεινούς και ημιορεινούς όγκους, με κατεύθυνση την ολοκληρωμένη προγραμματική παρέμβαση στο συνολικό χωρικό πλέγμα, εμπλουτίζοντας με ειδικές δραστηριότητες τις επιλεγμένες ζώνες ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, όπως πληροφοριακά κέντρα, μικρά θεματικά μουσεία, οργανωμένους ξενώνες με μετατροπή οικιστικών συνόλων και μικρές ξενοδοχειακές μονάδες, ορειβατικά κέντρα και καταφύγια, μικρά αθλητικά, ιππικά και χιονοδρομικά κέντρα, ειδικά θεραπευτήρια, κ. ά.. Οι ζώνες αυτές εντοπίζονται:

• ΝΟΜΟΣ ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ: στις ΝΑ παρυφές του Ψηλορείτη και στις ΒΑ περιοχές αυτού, από Φανερωμένη έως Κρουσώνα και στα Αστερούσια, και από Αγ. Μύρωνα έως Δάφνες και από δυτικά από τον Λέντα έως τις τρεις Εκκλησιές. Η ευρύτερη περιοχή Βιάννου. Η περιοχή ανατολικά του Καστελλίου (Μοχός, Κράσι, Γωνιές, Αβδού κλπ). Η περιοχή Επισκοπή Μυρτιά, Κουνάβοι, Αρχάνες, κλπ.

• ΝΟΜΟΣ ΛΑΣΙΘΟΥ: στην περιοχή του Ζήρου - Χανδρά - Αγ. Γεωργίου, στην περιοχή Ορεινό - Καβούσι, στην ευρύτερη περιοχή Κριτσά, στην ευρύτερη περιοχή Μάλες - Μεταξοχώρι, στις ΝΑ παρυφές της Δίκτης και στο Οροπέδιο, στην περιοχή ανατολικά της Σητείας και δυτικά του Παλαικάστρου

• ΝΟΜΟΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ: στον Κέδρο, από το Σπήλι έως τον Φουρφουρά, έως τις ΝΔ κλιτύες του Ψηλορείτη, στην πάνω λεκάνη του Μυλοπόταμου, από Μονή Αρκαδίου έως Ανώγεια, στις βόρειες κλιτύες του Ψηλορείτη και στους ημιορεινούς όγκους, από Επισκοπή έως Σέλια, με ενσωματωμένους τους πολυπληθείς παραδοσιακούς οικισμούς

• ΝΟΜΟΣ ΧΑΝΙΩΝ: στις ανατολικές παρυφές των Λευκών Ορέων, από Σφακιά έως και δυτικά του δίδυμου Βάμος - Βρύσες και στις δυτικές παρυφές των Λευκών Ορέων, από Σούγια - Οροπέδιο Ομαλού έως και Μεσκλά και στη νήσο Γαύδο

Όσον αφορά στην επικαιροποίηση των κινήτρων αρμοδιότητας ΕΟΤ, προτείνεται ως κατεύθυνση η ακόλουθη διαβάθμιση: (1) η παράκτια ζώνη της βόρειας ακτής, όπως αυτή σημειώνεται στον χάρτη Π1,και (2) οι παράκτιες ζώνες της νότιας ακτής, όπως αυτές σημειώνονται στον χάρτη Π1, να αντιμετωπίζονται ως περιοχές «ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης» και να προβλεφθούν κίνητρα για τη βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών και της τουριστικής υποδομής και (3) σε όλες τις ζώνες του χάρτη Π1 ήπιας τουριστικής ανάπτυξης, να θεσπιστούν ειδικά κίνητρα για τον εμπλουτισμό τους με τις προβλεπόμενες νέες δραστηριότητες και σημαντικά μεγαλύτερα ποσοστά επιχορήγησης και επιδότησης, όταν για την εγκατάσταση τέτοιων δραστηριοτήτων χρησιμοποιούνται κτίρια ή παραδοσιακά σύνολα που αποκαθίστανται.

Γ.3.8. Καθορισμός περιοχών για περαιτέρω εφαρμογές των διατάξεων των Ν.2508/97 και Ν.2742/99

Γ.3.8.1. Ρυθμιστικά Σχέδια, Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, Σχέδια Χωρικής και Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης

Από τον Ν.2508/97, για το Ηράκλειο Κρήτης, προβλέπεται η κατάρτιση και έγκριση Ρυθμιστικού Σχεδίου, η οποία και οφείλει να προωθηθεί άμεσα. Ως κατεύθυνση, όσον αφορά την οριστικοποίηση των ορίων του Ρυθμιστικού Σχεδίου, θεωρείται ότι θα πρέπει να εξεταστεί το σύνολο της χωρικής περιοχής της αναπτυξιακής ενότητας. Σημειώνεται ότι το όριο της αναπτυξιακής ενότητας Ηρακλείου είναι δεν είναι ιδιαίτερα ευρύτερο της περιοχής που είχε ενταχθεί στην ΕΣΧΠ 16/81, εάν μάλιστα συνεξεταστούν το μεγάλο χρονικό διάστημα και η συσσώρευση των προβλημάτων. Στα πλαίσια του Ρυθμιστικού Σχεδίου και σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του παρόντος, θα πρέπει να αναθεωρηθεί αντιστοίχως η ΕΣΧΠ 16/81.

Για τις περιοχές των αστικών οικιστικών κέντρων Αγίου Νικολάου, Ιεράπετρας, Σητείας, Ρεθύμνου, Χανίων, Κισσάμου, Νεάπολης και Μοιρών, που διαθέτουν εγκεκριμένα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια, αυτά θα πρέπει να αναθεωρηθούν και επεκταθούν τουλάχιστον στα όρια της πραγματικής πόλης όπου είναι αναγκαίο, με τις κατευθύνσεις του παρόντος, σύμφωνα με τον Ν.2508/97 άρθρο 4 και συνυπολογίζοντας τον χαρακτήρα του συνόλου της εδαφικής έκτασης των αναπτυξιακών ενοτήτων - υποενοτήτων στις οποίες ανήκουν. Σημειώνεται ότι από το σύνολο των σημαντικών οικιστικών κέντρων αυτών των αναπτυξιακών ενοτήτων και υποενοτήτων, μόνον το Τυμπάκι δεν διαθέτει εγκεκριμένο ΓΠΣ.

Για τις λοιπές περιοχές των μικρότερων οικιστικών κέντρων θα πρέπει να εκπονηθούν Γ.Π.Σ. ή Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π., αναλόγως σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν.2508/97 και βεβαίως σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του παρόντος και συνυπολογίζοντας τον χαρακτήρα του συνόλου της εδαφικής έκτασης των αναπτυξιακών ενοτήτων - υποενοτήτων στις οποίες ανήκουν. Σημειώνεται ότι από το σύνολο των οικιστικών κέντρων αυτών των αναπτυξιακών ενοτήτων και υποενοτήτων, μόνον η Παλαιοχώρα διαθέτει εγκεκριμένο ΓΠΣ.

Γ.3.8.2. Περιοχές Ειδικών Χωρικών Παρεμβάσεων (ΠΕΧΠ)

Οι περιοχές που υφίστανται χωρικές επιπτώσεις από μεγάλης κλίμακας έργα στην Κρήτη, αφορούν στις ευρύτερες ζώνες των μεγάλων φραγμάτων, που είναι ήδη υπό κατασκευή ή ολοκλήρωση ή πρόκειται να κατασκευαστούν στα πλαίσια του Γ΄ ΚΠΣ. Πρόκειται για τις ευρύτερες περιοχές των φραγμάτων Φανερωμένης Ινίου και Πλακιώτισσας, Ποταμών, Βαρσαμιώτη Αλικιανού και Δίδυμο Σεμπρωνιώτη και Αποσελέμη για τις οποίες προτείνεται να χαρακτηριστούν ΠΕΧΠ.

Ως περιοχή με μειονεκτικά χαρακτηριστικά, λόγω δυσμενούς προσπελασιμότητας, αλλά μεγάλου ενδιαφέροντος όσον αφορά στα στοιχεία φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος που ενσωματώνει, θεωρείται η ζώνη κατά μήκος του ευρωπαϊκού περιπατητικού μονοπατιού Ε4, η οποία και προτείνεται να χαρακτηριστεί ΠΕΧΠ, ώστε να διατυπωθεί συντονισμένο πρόγραμμα μέτρων και έργων κατά φάσεις και φορείς χρηματοδότησης, για την ενίσχυση, αποκατάσταση και εν γένει διαχείρισή της, σύμφωνα με τις κατευθύνσεις του παρόντος.

Γ.3.8.3. Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ)

Όπως έχει ήδη αναλυτικά τεκμηριωθεί, το σύνολο του περιαστικού χώρου των σημαντικών αστικών κέντρων της Κρήτης απαιτεί την κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων ολοκληρωμένων αστικών παρεμβάσεων, οι οποίες και θα πρέπει να προωθηθούν με τα εργαλεία του Ν.2508/97 και ειδικότερα τις διατάξεις για τις αστικές αναπλάσεις. Οι κατά τις διατάξεις του Ν.2742/99 θεωρούμενες περιοχές για προώθηση ολοκληρωμένων στρατηγικών αστικού σχεδιασμού αφορούν σε «αστικές περιοχές που παρουσιάζουν κρίσιμα και σύνθετα προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, περιβαλλοντικής υποβάθμισης και ποιότητας ζωής». Προτείνεται να καταρτιστεί και να εγκριθεί ΣΟΑΠ, για λόγους υποδειγματικούς, στην Πόλη του Ηρακλείου και ειδικά σε ζώνη κατά μήκος του διερχόμενου διευρωπαϊκού άξονα, της σύνδεσής του με το αεροδρόμιο Ηρακλείου και της περί το αεροδρόμιο περιοχής.

Γ.3.9. Προτεινόμενες σημειακές παρεμβάσεις

Πέραν των προηγουμένων θεσμικού χαρακτήρα παρεμβάσεων, στον συνοδευτικό χάρτη «Π1: Χωροταξική Οργάνωση της Περιφέρειας», σημειώνονται οι προτεινόμενες σημειακές παρεμβάσεις, για εμπλουτισμό των Πόλεων της Κρήτης με δραστηριότητες διαπεριφερειακού, περιφερειακού και νομαρχιακού ενδιαφέροντος(Ερευνητικά Κέντρα, ΑΕΙ, ΤΕΙ, Μουσεία μείζονος σημασίας, Παραγωγικές Σχολές, Κέντρο Πιστοποίησης Περιβαλλοντικών Προϊόντων, κ.ά.), όπως αυτές αιτιολογούνται διεξοδικά στο σχετικό κεφάλαιο.

Επιπροσθέτως, αναφέρονται δύο συμπληρωματικές παρεμβάσεις, οι οποίες σχετίζονται με την προσπάθεια

για αναβάθμιση του περιαστικού χώρου του Ηρακλείου, ως πύλης εισόδου της Περιφέρειας, οι οποίες έχουν συγκεκριμένη χωρική διάσταση, όπως:

• η χωροθέτηση του διεθνούς κόμβου τηλεϊατρικής στο Ηράκλειο, με δεδομένο ότι στα Χανιά βρίσκεται ήδη εν λειτουργία ο διεθνής τηλεπικοινωνιακός κόμβος Οπτικών Ινών.

• η χωροθέτηση συνεδριακού - ερευνητικού - πολυλειτουργικού κέντρου, συνδυασμένου με Πάρκο Αναψυχής στον ευρύτερο περιαστικό χώρο της οικιστικής ενότητας Ηρακλείου.

Δ. Πρόγραμμα Δράσης

Δ.1. Το Μακροπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης του Χωροταξικού Σχεδίου της Περιφέρειας (2000-15).

Το Πρόγραμμα Δράσης αναφέρεται στο σύνολο των ενεργειών, των ρυθμίσεων, των μέτρων και προγραμμάτων, που απαιτείται να ληφθούν, προκειμένου να ολοκληρωθεί η «εφαρμογή» του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού εντός της προγραμματικής χρονικής περιόδου 2000-15[6]. Στην Οριστική Φάση της Μελέτης του Χωροταξικού Σχεδίου Κρήτης, εκτιμήθηκε αναλυτικά κατά κατηγορία δαπάνης το κόστος εφαρμογής του Χωροταξικού, ανεξαρτήτως των φορέων και των πηγών χρηματοδότησης (Εθνικό Σκέλος, Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα, Κοινοτικές Πρωτοβουλίες/Δημόσια δαπάνη, Ιδιωτική δαπάνη), το οποίο ανέρχεται σε 3.880,4 εκατ. ευρώ (σταθερές τιμές 1998), που επιμερίζονται ανά γενική κατηγορία δράσεων ως ακολούθως:

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ - ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2000 - 2015
σε εκατ. ευρώ

	2000-15	
Α. ΗΠΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ	943,8	
Βελτίωση μορφωτικού επιπέδου – ενισχύσεις επενδύσεων – επιχειρηματικότητα – κ.ά.		
Β. ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ	2.878,2	
Συγκρότηση οικιστικού δικτύου (διοικητικά κέντρα, περιφερειακά ιατρεία, ελλείπον εξοπλισμός)	**59,3**	
Μεταφορική υποδομή	**1.844,7**	
Ενέργεια	**118,8**	
Υδατικό Δυναμικό	**120,0**	
Διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων	**201,0**	
Αναβάθμιση αστικού, περιαστικού και παράκτιου χώρου	**291,1**	
Ζώνες Φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	**139,4**	
Οργάνωση μεταποιητικών υποδοχέων	**28,2**	
Γεωργικές υποδομές	**75,7**	
Γ. ΣΗΜΕΙΑΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	54,0	
Δ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	4,4	

Δ.2. Οι διαθέσιμοι πόροι και οι πηγές χρηματοδότησης. Παραδοχές και εκτιμήσεις

Η Χώρα στο διάστημα 2000-06, λαμβάνει από τα διαρθρωτικά ταμεία 22,7 δισ. ευρώ (51,2% επί του συνόλου), με πρόβλεψη εθνικής δαπάνης 11,2 δισ. ευρώ (25,4%) και συμμετοχής του ιδιωτικού τομέα 10,4 δισ. ευρώ (23,4%), σύνολο δηλαδή 44,3 δισ. ευρώ. Ευλόγως, το μερίδιο της Κρήτης θα αντιστοιχεί περίπου στο 5,5% του συνολικού μεριδίου της Χώρας, σε αναλογία με το ποσοστό του πληθυσμού της και επομένως οι συνολικοί πόροι που πρόκειται να διατεθούν στην Περιφέρεια, για την ίδια περίοδο, θα είναι της τάξεως των 2,5 δις. ευρώ (850,0 δισ. δρχ.). Οι παραπάνω πόροι προορίζονται μόνον για την άσκηση της Περιφερειακής Πολιτικής της ΕΕ και όχι για την άσκηση της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής, οι οποίοι θα πρέπει να είναι σημαντικοί, ώστε να καταστούν δυνατές οι απαιτούμενες διαρθρωτικές αλλαγές στον τομέα, δεδομένου ότι ο στόχος «στροφή στην παραγωγή γεωργοπεριβαλλοντικών προϊόντων» αποτελεί ιδιαίτερα κρίσιμο παράγοντα για την Περιφέρεια.

Τον Ιούνιο 2002, ο δείκτης απορροφητικότητας [7] όλων των Τομεακών Προγραμμάτων σε σύνολο Χώρας, για την περίοδο 2000-06, είναι στα επίπεδα του 1/2 (ήδη ενταγμένα/υπολειπόμενα). Εξαιρείται το Τομεακό της Μεταφορικής Υποδομής, στο οποίο είναι πολύ μεγαλύτερη, λόγω ωριμότητας των Μεγάλων Έργων. Από την διασταύρωση των στοιχείων και χρησιμοποιώντας τον ίδιο δείκτη, προκύπτει κατ' αναλογία ότι, με την αντίστοιχη απορροφητικότητα, υπολείπεται να διατεθεί στην Κρήτη ποσόν σαφώς μεγαλύτερο των 2,0 δις. ευρώ, δεδομένου ότι η ωριμότητα των έργων της, σε σύγκριση με το σύνολο των Μεγάλων Έργων της Χώρας, είναι μικρότερη:

[6] Η εκτίμηση είχε γίνει με προγραμματικό ορίζοντα το 2011, ο οποίος όμως μπορεί να μεταφερθεί για το 2015, προφανώς με χαμηλότερη ετήσια εκροή πόρων, η οποία σήμερα θεωρείται περισσότερο ρεαλιστική, ιδίως όσον αφορά στη δεύτερη περίοδο 2007-15.

[7] Πηγή, για τα δεδομένα στοιχεία: Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Γ ΚΠΣ, ΕΡΓΟΡΑΜΑ / 5.06.02

Ενταγμένα έργα ΚΠΣ στην Κρήτη, στις 5.06.2002		**εκατ. ευρώ**
	Έργα ΠΕΠ	294,0
	Έργα Τομεακών Ε.Π.	371,0
	Σύνολο	**665,0**
Υπόλοιπα έργα (προσεγγιστική εκτίμηση)		
	Έργα ΠΕΠ	440,0
	Έργα Τομεακών Ε.Π.	890,0
	Σύνολο	**1.330,0**
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		**1.995,0**

Για τη δεύτερη περίοδο εφαρμογής του Χωροταξικού Σχεδιασμού 2007-15, και επειδή προφανώς δεν πρόκειται να σταματήσουν οι δράσεις και τα έργα, αλλά ωστόσο η ροή των χρηματοδοτήσεων θα είναι κατά πολύ χαμηλότερη, εκτιμάται ευλόγως ότι θα εξευρεθούν πόροι της τάξεως των 1,6 δις ευρώ (550,0 δισ. δρχ.), δηλαδή με ροή χρηματοδότησης μικρότερη περίπου κατά 2,5 φορές ετησίως.

Προκύπτει, επομένως, ότι το Σχέδιο Δράσης μπορεί να εφαρμοστεί στο σύνολό του κατά τη διάρκεια της επόμενης δεκαπενταετίας, εφόσον και για την εφαρμογή του απαιτούνται 3,9 δις ευρώ, ενώ εκτιμάται ότι θα είναι διαθέσιμα περίπου 4,1 δις ευρώ.

Δ.3. Το Μεσοπρόθεσμο Πρόγραμμα Δράσης (2000-06)

Δ.3.1. Το ΠΕΠ Κρήτης 2000 - 2006

Το ΠΕΠ Κρήτης, όπως υπεβλήθη τον Μάρτιο του 2001 και εγκρίθηκε, χρηματοδοτείται με 730,3 εκατ. ευρώ και οι προσανατολισμοί του συνάδουν απολύτως με τους στόχους του Χωροταξικού Σχεδίου της Περιφέρειας. Το ΠΕΠ Κρήτης είναι σαφώς στραμμένο:

- προς τις ήπιες δράσεις και πρωτοβουλίες, όπως βελτίωση μορφωτικού επιπέδου, κοινωνία της πληροφορίας, εξοικείωση των επιχειρήσεων με τις νέες τεχνολογίες, προώθηση της καινοτομίας, παροχή ίσων ευκαιριών στη γνώση, κλπ., δεδομένου ότι στους αντίστοιχους άξονες προτεραιότητας και μέτρα διατίθεται το 22,9% των συνολικών του πόρων,
- προς την αναβάθμιση του αστικού, περιαστικού και παράκτιου χώρου, δεδομένου ότι στους αντίστοιχους άξονες προτεραιότητας και μέτρα διατίθεται το 18,4% των συνολικών του πόρων,
- προς την προστασία και την ανάδειξη του ενιαίου φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος της νήσου, δεδομένου ότι στους αντίστοιχους άξονες προτεραιότητας και μέτρα διατίθεται το 14,7% των συνολικών του πόρων,
- προς την ενίσχυση του τομέα της μεταποίησης, δεδομένου ότι στον αντίστοιχο άξονα προτεραιότητας και τα μέτρα διατίθεται το 4,3% των συνολικών του πόρων και
- προς τη βελτίωση των γεωργικών υποδομών και την ενίσχυση της πολυαπασχόλησης των παραγωγών, δεδομένου ότι στους αντίστοιχους άξονες προτεραιότητας και μέτρα διατίθεται το 9,4% των συνολικών του πόρων,

σύνολο δηλαδή 69,7% των πόρων, προς τις αναδειχθείσες ως πρώτης προτεραιότητας δράσεις από το Χωροταξικό Σχέδιο.

Παρατίθεται αυτούσιος ο Πίνακας της Δομής του, όπου σημειώνονται οι άξονες προτεραιότητας, τα μέτρα, το ύψος των απαιτούμενων πόρων και οι πηγές χρηματοδότησης.

ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ 2000 - 2006

ΔΟΜΗ ΠΕΠ

(ποσά σε χιλ. ΕΥΡΩ)

Προτεραιότητα	Μέτρο	Π/Υ Δημόσιας δαπάνης	% επί της Συνολικής ΔΔ ΠΕΠ	Ταμείο ΕΕ	Ιδιωτική συμμετοχή
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1 Ενίσχυση της Περιφέρειας ως ερευνητικού και τεχνολογικού πόλου στην Ν.Α. Μεσόγειο, προώθηση της καινοτομίας και ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας	ΜΕΤΡΟ 1 Εκπαιδευτικές και ερευνητικές υποδομές	21.247	3,41%	ΕΤΠΑ	0
	ΜΕΤΡΟ 2 Εξοικείωση των επιχειρήσεων με τις νέες τεχνολογίες, προώθηση της καινοτομίας	7.082	1,14%	ΕΤΠΑ	7.082
	ΜΕΤΡΟ 3 Τεχνολογική αναβάθμιση και παροχή υπηρεσιών στις επιχειρήσεις του δευτερογενή τομέα	8.499	1,36%	ΕΤΠΑ	15.307
	ΜΕΤΡΟ 4 Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού	8.498	1,36%	ΕΤΠΑ	24.281
	ΜΕΤΡΟ 5 Προώθηση της κοινωνίας της πληροφορίας	5.666	0,91%	ΕΤΠΑ	0
	Σύνολο	**50.992**	**8,18%**		**46.670**
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2 Προστασία του περιβάλλοντος και μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων	ΜΕΤΡΟ 1 Διαχείριση στερεών, υγρών και βεβαρημένων αποβλήτων και ενίσχυση υποδομών ύδρευσης	18.801	3,01%	ΕΤΠΑ	0
	ΜΕΤΡΟ 2 Υποδομές μεταφορών	150.142	24,07%	ΕΤΠΑ	0
	ΜΕΤΡΟ 3 Υποδομές και εξοπλισμός στην εκπαίδευση	28.329	4,54%	ΕΤΠΑ	0
	ΜΕΤΡΟ 4 Ανάπτυξη και ανάδειξη της πολιτιστικής ιστορικής κληρονομιάς	11.331	1,82%	ΕΤΠΑ	0
	Σύνολο	**208.603**	**33,45%**	**0**	**0**
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3 Συμμετοχή της Περιφέρειας στα διεθνή μεταφορικά δίκτυα ως κόμβου διαμετακόμισης.	ΜΕΤΡΟ 1 Υποδομές μεταφορών (λιμάνια - αεροδρόμια)	14.164	2,27%	ΕΤΠΑ	0
	ΜΕΤΡΟ 2 Ανάπτυξη βασικής εμπορικής υποδομής	14.164	2,27%	ΕΤΠΑ	14.164
	Σύνολο	**28.328**	**4,54%**	**0**	**14.164**
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4 Βελτίωση των οικονομικών λειτουργιών και της ποιότητας ζωής στα μεγάλα αστικά κέντρα	ΜΕΤΡΟ 1 Χωροταξικός - Πολεοδομικός σχεδιασμός	2.833	0,45%	ΕΤΠΑ	0
	ΜΕΤΡΟ 2 Αναβάθμιση αστικού περιβάλλοντος και ποιότητας ζωής	51.014	8,18%	ΕΤΠΑ	0
	ΜΕΤΡΟ 3 Διαμόρφωση βιομηχανικών και επιχειρηματικών περιοχών και δικτύων	16.997	2,73%	ΕΤΠΑ	14.164
	ΜΕΤΡΟ 4 Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας- ΕΤΠΑ	17.000	2,73%	ΕΤΠΑ	0
	ΜΕΤΡΟ 5 Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης σε τοπικές ζώνες μικρής κλίμακας - ΕΚΤ	7.667	1,23%	ΕΚΤ	0
	Σύνολο	**95.511**	**15,31%**	**0**	**14.164**

ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 5 Ανάπτυξη ορεινών, μειονεκτικών και λοιπών αγροτικών περιοχών	ΜΕΤΡΟ 1 Επεμβάσεις σε επίπεδο γεωργικής γης - υποδομές	69.000	11,06%	ΕΓΤΠΕ	0
	ΜΕΤΡΟ 2 Δασικά Μέτρα	5.665	0,91%	ΕΓΤΠΕ	0
	ΜΕΤΡΟ 3 Προστασία περιβάλλοντος σε συνδυασμό με τη γεωργία, τη δασοκομία, την διατήρηση του τοπίου καθώς και την βελτίωση συνθηκών διαβίωσης των ζώων	2.000	0,32%	ΕΓΤΠΕ	850
	ΜΕΤΡΟ 4 Επενδύσεις σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης	15.468	2,48%	ΕΓΤΠΕ	15.468
	ΜΕΤΡΟ 5 Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών αγροτικών περιοχών (ολοκληρωμένα σχέδια)	25.000	4,01%	ΕΓΤΠΕ	12.500
	ΜΕΤΡΟ 6 Υποδομές ορεινών κέντρων ανάπτυξης και δυνατότητες πρόσβασης των εσωτερικών ζωνών στα ορεινά κέντρα στα πλαίσια του μέτρου 5.5 "ολοκληρωμένα σχέδια"	20.000	3,21%	ΕΤΠΑ	0
	ΜΕΤΡΟ 7 Υποδομές ορεινών κέντρων ανάπτυξης και δυνατότητες πρόσβασης των εσωτερικών ζωνών στα ορεινά κέντρα.	30.992	4,97%	ΕΤΠΑ	0
	ΜΕΤΡΟ 8 Υποδομές αλιείας	8.780	1,41%	ΕΤΠΑ	0
	ΜΕΤΡΟ 9 Εκτατική ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού	8.495	1,36%	ΕΤΠΑ	2.833
	ΜΕΤΡΟ 10 Ολοκληρωμένες παρεμβάσεις ανάπτυξης ειδικών αγροτικών περιοχών - ΕΚΤ	4.500	0,72%	ΕΚΤ	0
	Σύνολο	**189.900**	**30,45%**		**31.651**
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 6 Προώθηση της απασχόλησης - Παροχή ίσων ευκαιριών στην γνώση	ΜΕΤΡΟ 1 Ανάπτυξη κοινωνικών υπηρεσιών υποστήριξης για την προώθηση ίσων ευκαιριών	19.000	3,05%	ΕΚΤ	0
	ΜΕΤΡΟ 2 Ανάπτυξη ανθρώπινων πόρων	11.500	1,84%	ΕΚΤ	0
	ΜΕΤΡΟ 3 Τοπικές Πρωτοβουλίες Απασχόλησης	11.167	1,79%	ΕΚΤ	0
	Σύνολο	**41.667**	**6,68%**		**0**
ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 7 Τεχνική βοήθεια	ΜΕΤΡΟ 1 Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ	5.692	0,91%	ΕΤΠΑ	0
	ΜΕΤΡΟ 2 Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ	2.780	0,45%	ΕΚΤ	0
	ΜΕΤΡΟ 3 Τεχνική Βοήθεια ΕΓΤΠΕ	188	0,03%	ΕΓΤΠΕ	0
	Σύνολο	**8.660**	**1,39%**		**0**
Σύνολο Προγράμματος		**623.661**	**100%**		**106.649**

Δ.3.2. Το Πρόγραμμα Δράσης της περιόδου 2000 - 2006

Στον Πίνακα που ακολουθεί και με την παραδοχή ότι το «μερίδιο» της Κρήτης ανέρχεται σε περίπου 2,5 δις ευρώ, εκτιμώνται κατά κατηγορία δαπάνης τα ποσά και τα αντίστοιχα ποσοστά, που θα πρέπει να διατεθούν από το Γ΄ ΚΠΣ και τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες , ώστε να τύχουν εφαρμογής οι προβλεπόμενες από το Χωροταξικό Σχέδιο δράσεις.

Ο κύριος όγκος της συμμετοχής των Τομεακών Πολιτικών και Προγραμμάτων προβλέπεται να κατευθυνθεί προς την ολοκλήρωση της Μεταφορικής Υποδομής,

Σημαντικό τμήμα των αντιστοίχων πόρων θα πρέπει επίσης να κατευθυνθεί προς τους τομείς της ενέργειας, του υδατικού δυναμικού και της διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων.

Τέλος, ιδιαίτερα σημαντική θα πρέπει να είναι η συμμετοχή των πόρων από το Γ΄ ΚΠΣ και τις Κοινοτικές Πρωτοβουλίες για την προώθηση του σκέλους των ήπιων δράσεων.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΡΑΣΗΣ - ΠΕΡΙΟΔΟΣ 2000 – 2006 (σε εκατ. ευρώ)

	ΣΥΝΟΛΟ		**ΠΕΠ ΚΡΗΤΗΣ**		**ΚΠΣ και ΠΡΩΤΟΒ.**	
		%		%		%
Α. ΗΠΙΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ (Βελτίωση μορφωτικού επιπέδου – ενισχύσεις επενδύσεων – επιχειρηματικότητα – κοινωνία της πληροφορίας – έρευνα - κ.ά.)	**556,4**	**24,0**	**167,6**	**22,9**	**388,8**	**24,5**
Β. ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ	**1708,5**	**73,8**	**554,0**	**75,8**	**1154,5**	**72,8**
Συγκρότηση οικιστικού δικτύου	37,6	1,6	28,3	3,9	9,3	
Μεταφορική υποδομή	1053,0	45,5	164,3	22,5	888,7	56,1
Ενέργεια	77,8	3,4	0,0	0,0	77,8	4,9
Υδατικό Δυναμικό	66,0	2,8	0,0	0,0	66,0	4,2
Διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων	102,7	4,4	18,8	2,6	83,9	5,2
Αναβάθμιση αστικού, περιαστικού και παράκτιου χώρου	163,5	7,1	134,7	18,4	28,8	1,8
Ζώνες Φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος	107,7	4,7	107,7	14,7	0,0	0,0
Οργάνωση μεταποιητικών υποδοχέων	31,2	1,3	31,2	4,3	0,0	0,0
Γεωργικές υποδομές	69,0	3,0	69,0	9,4	0,0	0,0
Γ. ΣΗΜΕΙΑΚΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ	**41,4**	**1,8**	**0,0**	**0,0**	**41,4**	**2,6**
Δ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ ΔΑΠΑΝΕΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΥ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ (Τ.Β.)	**8,7**	**0,4**	**8,7**	**1,3**	**0,0**	**-**
ΣΥΝΟΛΟ	**2.315,0**	**100,0**	**730,3**	**100,0**	**1584,7**	**100,0**

Δ.4. Ενέργειες για την εφαρμογή του σχεδίου

Πέρα από τις αναγκαίες μελέτες και έργα, τις προτεινόμενες παρεμβάσεις και τις θεσμικές ρυθμίσεις (αλλαγή περιοχών κινήτρων, άμεση επιβολή χρήσεων γης, οργάνωση υποδομών και φορέων, κ.ά.), η εφαρμογή του Χωροταξικού Σχεδίου θα εξαρτηθεί κυρίως από δύο κρίσιμους παράγοντες:

- την προσέλκυση στην Κρήτη του απαραίτητου ανθρώπινου δυναμικού, το οποίο θα αναλάβει να οργανώσει και να διεκπεραιώσει, με την ποιότητα που απαιτεί η προσπάθεια, τα εκτεταμένα προγράμματα κατάρτισης και ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας.
- την οργάνωση μηχανισμού παρακολούθησης και ελέγχου της εφαρμογής του σχεδίου, όταν αυτό θεσμοθετηθεί, με κατάλληλη συμπληρωματική στελέχωση Υπηρεσίας παρά την Γενική Γραμματεία, η οποία δύναται να εξελιχθεί σε έναν τύπο Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Χωροταξίας.

Όσον αφορά στην προώθηση της υλοποίησης των συγκεκριμένων προτεινόμενων έργων «τεχνικού» χαρακτήρα, εκτιμάται ότι στην Κρήτη διατίθεται η απαραίτητη εμπειρία, ενώ αντιθέτως τέτοιου είδους εμπειρία δεν διατίθεται για τη λειτουργία και την συντήρησή τους, πράγμα που μπορεί να αντιμετωπιστεί μόνον διαμέσου του προγράμματος κατάρτισης, ώστε στο μέλλον η τεχνογνωσία αυτή να μπορεί να «εξαχθεί» και στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου.

Ε. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Όπως στο Παράρτημα που αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της απόφασης αυτής (Χάρτες Α1, Α2, Β1, Β2, Β3, Β4α, β, Δ1.1, Π1 και Π2).

Άρθρο 4

Η ισχύς της παρούσας απόφασης αρχίζει από την δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

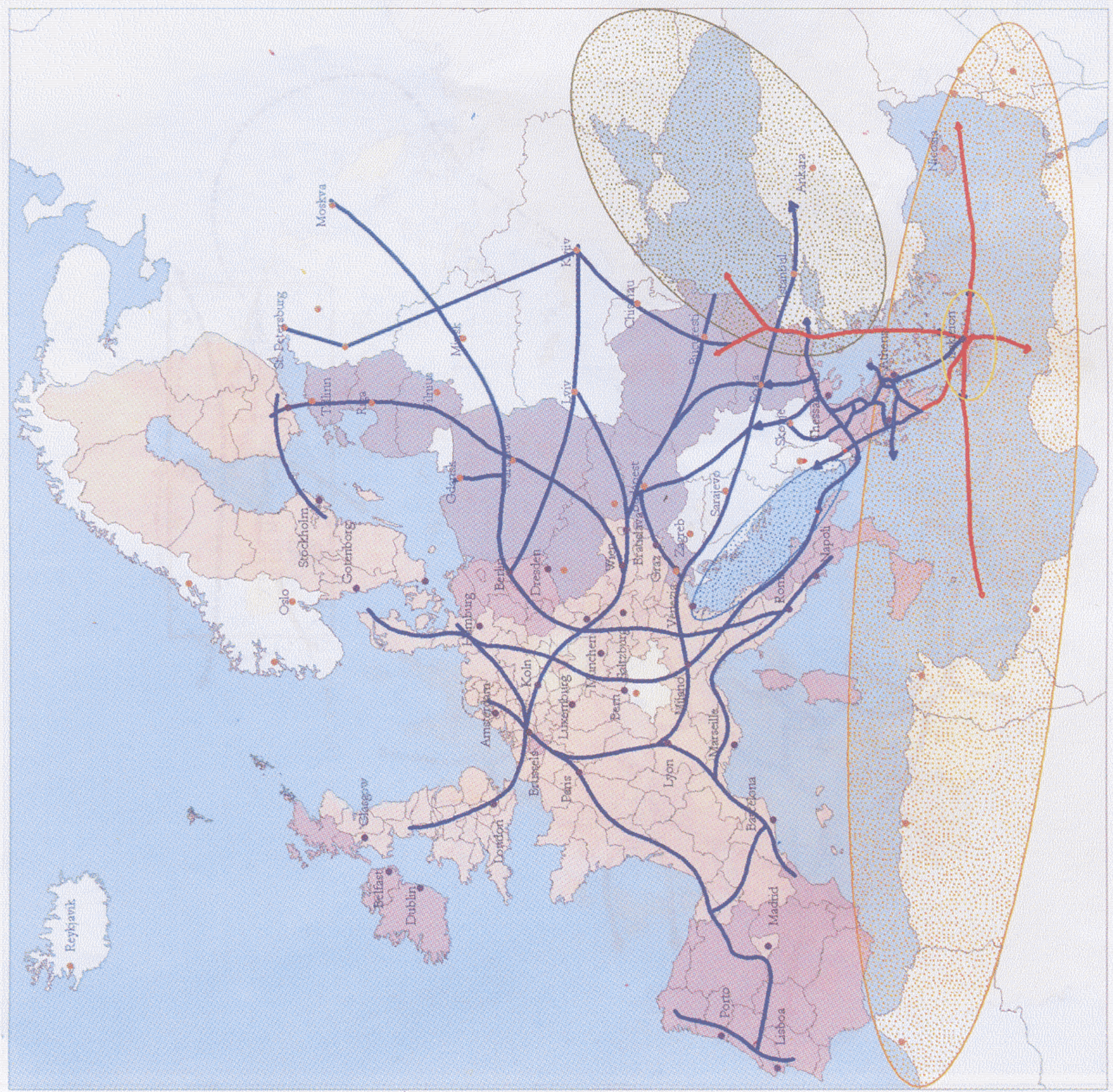
Αθήνα, 25 Ιουνίου 2003

Η ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΒΑΣΩ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

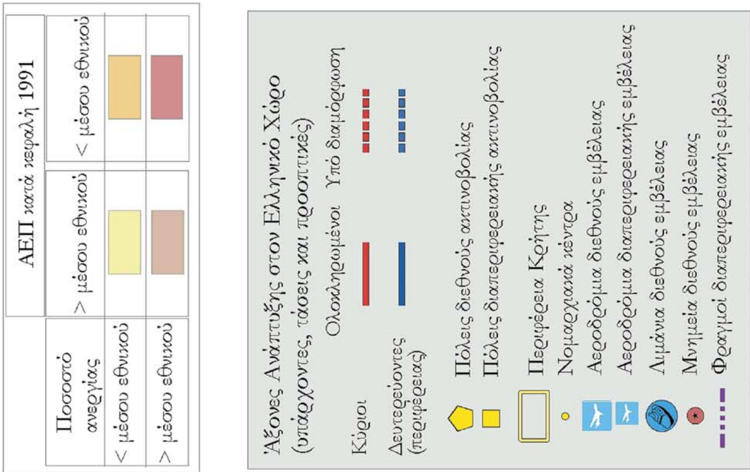
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Χάρτης Α.1: Διαγραμματική Απεικόνιση της Θέσης της Περιφέρειας στον Ευρύτερο Ευρωπαϊκό Χώρο

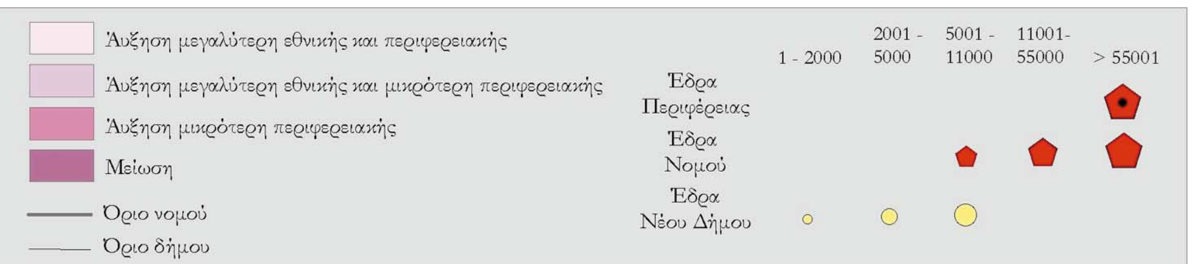

ΕΘΝΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
Για τεχνικούς λόγους στο σχεδιάγραμμα έγινε σμίκρυνση κατά ποσοστό 80%

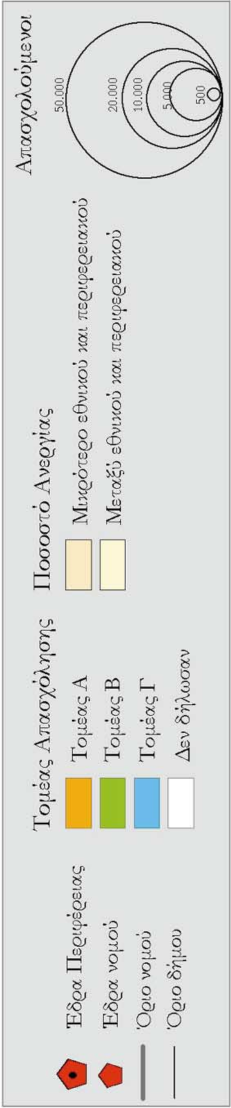
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε.
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΠΧΣΑΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

Χάρτης Α.2: Διαγραμματική Απεικόνιση της Θέσης της Περιφέρειας στον Ελλαδικό Χώρο
ΑΕΠ κατά κεφαλή 1991
Ποσοστό ανεργίας
> μέσου εθνικού
< μέσου εθνικού
< μέσου εθνικού
> μέσου εθνικού
Άξονες Ανάπτυξης στον Ελληνικό Χώρο (υπάρχοντες, τάσεις και προοπτικές)
Ολοκληρωμένοι
Υπό διαμόρφωση
Κύριοι
Δευτερεύοντες (περιφερειακοί)
Πόλεις διεθνούς ακτινοβολίας
Πόλεις διαπεριφερειακής ακτινοβολίας
Περιφέρεια Κρήτης
Νομαρχιακά κέντρα
Αεροδρόμια διεθνούς εμβέλειας
Αεροδρόμια διαπεριφερειακής εμβέλειας
Λιμάνια διεθνούς εμβέλειας
Μνημεία διεθνούς εμβέλειας
Φραγμοί διαπεριφερειακής εμβέλειας
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕ ΧΩ Δ Ε
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΠΧΣΑΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ
Αλεξανδρούπολη
Καβάλα
Θεσσαλονίκη
Βόλος
Λάρισα
Λαμία
Αθήνα
Ιωάννινα
Ηγουμενίτσα
Πάτρα
Χανιά
Ρέθυμνο
Ηράκλειο
Άγιος Νικόλαος
Προς Αλεξανδρούπολη
Προς Αθήνα
Προς Καλαμάτα

Χάρτης Β.1: Μεταβολή Πληθυσμού 1991-2001 ανά Νέο Δήμο

Χάρτης Β.2: Απασχόληση ανά Τομέα και Νέο Δήμο 1991

ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

ΛΙΒΥΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

Ν. ΧΑΝΙΩΝ

Ν. ΡΕΘΥΜΝΗΣ

Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ

ΧΑΝΙΑ

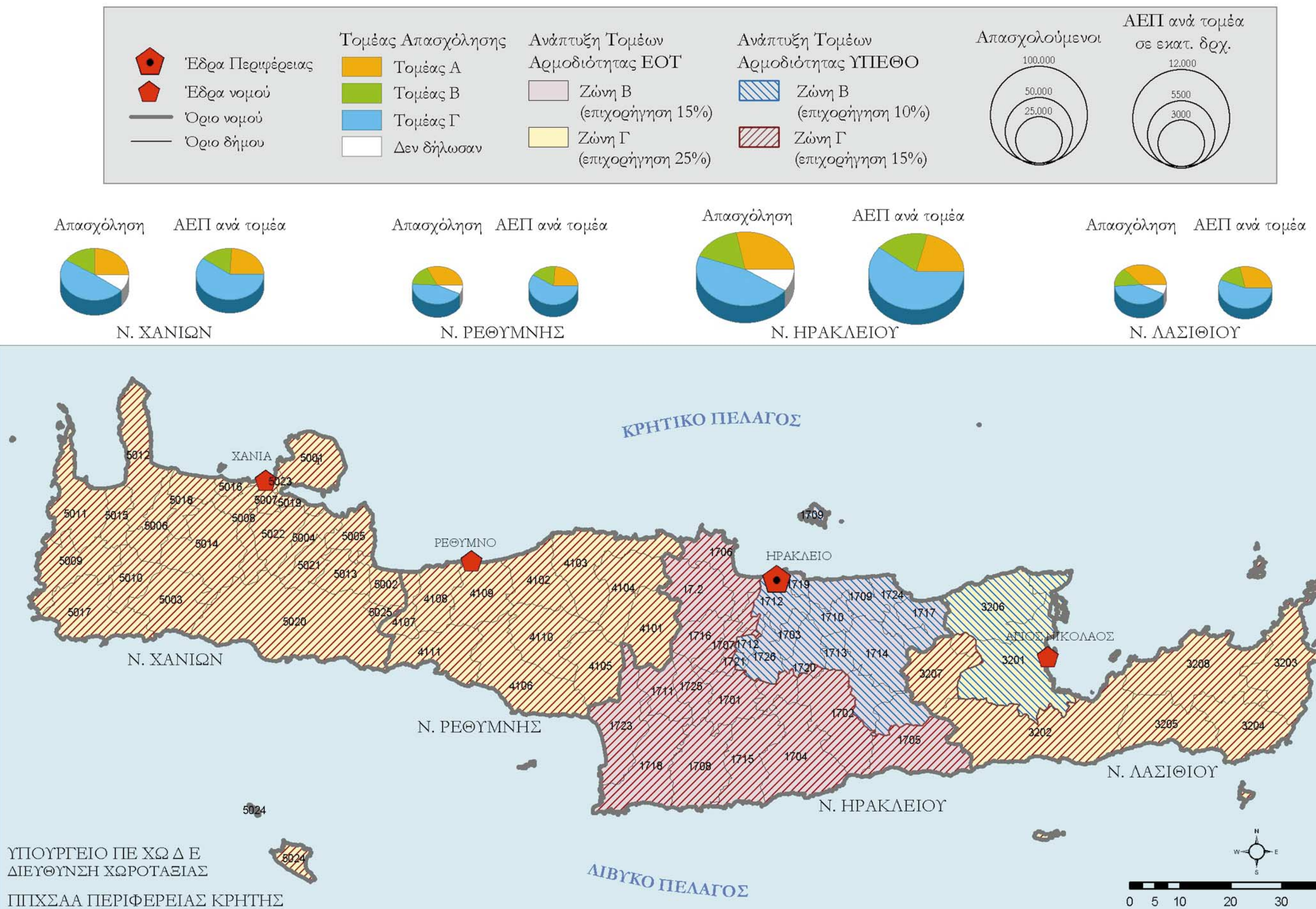
ΡΕΘΥΜΝΟΝ

ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

0 5 10 20 30 40 Χλμ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΧΩΔΕ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΠΧΣΑΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

Χάρτης Β.3: Ενδοπεριφερειακές Ανισότητες Ανάπτυξης 1991
Έδρα Περιφέρειας
Έδρα νομού
Όριο νομού
Όριο δήμου
Τομέας Απασχόλησης
Τομέας Α
Τομέας Β
Τομέας Γ
Δεν δήλωσαν
Ανάπτυξη Τομέων Αρμοδιότητας ΕΟΤ
Ζώνη Β (επιχορήγηση 15%)
Ζώνη Γ (επιχορήγηση 25%)
Ανάπτυξη Τομέων Αρμοδιότητας ΥΠΕΘΟ
Ζώνη Β (επιχορήγηση 10%)
Ζώνη Γ (επιχορήγηση 15%)
Απασχολούμενοι
100.000
50.000
25.000
ΑΕΠ ανά τομέα σε εκατ. δρχ.
12.000
5500
3000
Απασχόληση
ΑΕΠ ανά τομέα
Ν. ΧΑΝΙΩΝ
Ν. ΡΕΘΥΜΝΗΣ
Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ
ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΛΙΒΥΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΧΑΝΙΑ
ΡΕΘΥΜΝΟ
ΗΡΑΚΛΕΙΟ
ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕ ΧΩ Δ Ε
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΠΧΣΑΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ
0 5 10 20 30 40 Χλμ

Χάρτης Β.4: Αξιολόγηση Χωροταξικής Οργάνωσης της Περιφέρειας και Προοπτικές
Β4.α: Προοπτικές

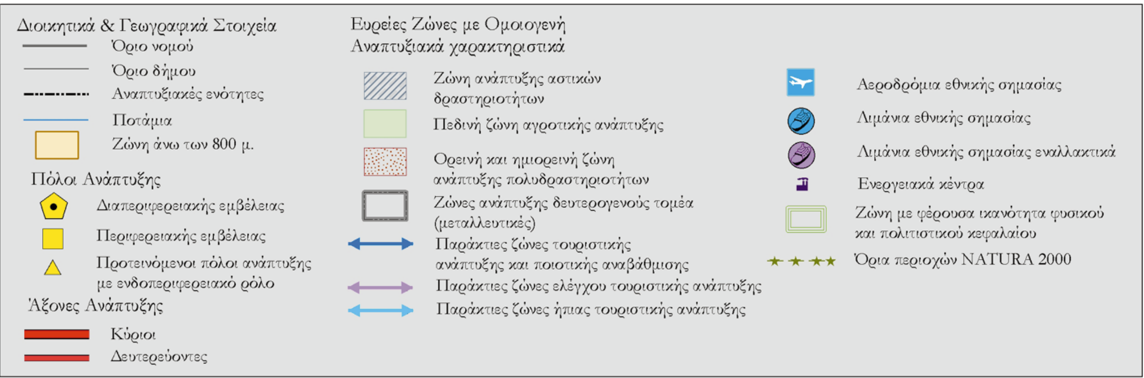

ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
Χανιά
Κίσσαμος
Ρέθυμνο
Ηράκλειο
Άγιος Νικόλαος
Σητεία
Ιεράπετρα
Ν. ΧΑΝΙΩΝ
Ν. ΡΕΘΥΜΝΗΣ
Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ
Ν. Γαύδος
ΛΙΒΥΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΧΩΔΕ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΠΧΣΑΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ
0 5 10 20 30 40 Χλμ

Χάρτης Β.4: Αξιολόγηση Χωροταξικής Οργάνωσης της Περιφέρειας και Προοπτικές
Β4.β: Προβλήματα

Χάρτης Δ.1.1: Πρότυπο Χωρικής Ανάπτυξης

ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

ΛΙΒΥΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

Χανιά
Κίσσαμος
Βάμος
Βρύσες
Κάντανος
Παλαιόχωρα
Ρέθυμνο
Πέραμα
Σπήλι
Τυμπάκι
Μοίρες
Ηράκλειο
Αρκαλοχώρι
Λιμένας Χερσονήσου
Νεάπολη
Άγιος Νικόλαος
Ιεράπετρα
Σητεία

Ν. ΧΑΝΙΩΝ
Ν. ΡΕΘΥΜΝΗΣ
Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ
Ν. Γαύδος

0 5 10 20 30 40 Χλμ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΧΩΔΕ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΠΧΣΑΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ &
ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΧΑΡΤΗΣ Π.1: ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΧΑΝΙΑ
ΡΕΘΥΜΝΟ
ΗΡΑΚΛΕΙΟ
ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ
Ν. ΧΑΝΙΩΝ
Ν. ΡΕΘΥΜΝΗΣ
Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ
Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ
ΛΙΒΥΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
N E S W

1:250,000
0 5 10 20 30 40 Χλμ

Διοικητικά Όρια
- Όρια νομών
- Όρια νέων δήμων
- Όρια ευρύτερων οικιστικών-αναπτυξιακών ενοτήτων και υποενοτήτων

Οικιστικό Δίκτυο
- Έδρα περιφέρειας- Οικιστικό κέντρο 1ου επιπέδου
- Έδρα νομαρχιακής αυτοδιοίκησης- Οικιστικό κέντρο 2ου επιπέδου
- Έδρα ευρύτερης ενότητας- Οικιστικό κέντρο 3ου επιπέδου, ενισχυμένου
- Έδρα ευρύτερης ενότητας ή υποενότητας και ειδικά συνεργαζόμενοι οικισμοί- Οικιστικό κέντρο 3ου επιπέδου
- Έδρα νέου δήμου- Οικιστικό κέντρο 4ου επιπέδου, ενισχυμένου
- Έδρα ΟΤΑ '91, ειδικά συνεργαζόμενη με την έδρα νέου δήμου- Οικιστικό κέντρο 5ου επιπέδου, ενισχυμένου
- Έδρα ΟΤΑ '91- Οικιστικό κέντρο 5ου επιπέδου, ενισχυμένου
- Λοιποί οικισμοί

Φυσικογεωγραφικά Όρια
- Ισοϋψείς
- Ποτάμια
- Λίμνες
- Ζώνη υψόμετρου άνω 800 μ.

Δίκτυα Τεχνικής Υποδομής

Μονάδες Παραγωγής Ενέργειας
- Υφιστάμενη, με συμβατικές μεθόδους ΔΕΗ
- Υφιστάμενη, με ήπιες μορφές ΔΕΗ
- Προτεινόμενη, με ήπιες μορφές ΔΕΗ
- Προγραμματισμένη, με συμβατικές μορφές ΔΕΗ
- Σημαντικά ιδιωτικά αιολικά πάρκα
- Σημαντικά αιολικά πάρκα ΔΕΗ
- Υφιστάμενη πύλη διεθνών οπτικών καλωδίων

Φράγματα
- Υφιστάμενα-Υλοποιούμενα
- Προγραμματισμένα

Βιολογικοί Καθαρισμοί Οικισμών
- Υφιστάμενοι
- Προτεινόμενοι κατά προτεραιότητα
- Προγραμματισμένες κεντρικές μονάδες επεξεργασίας απορριμάτων

Σύστημα Μεταφορών

Οδικό Δίκτυο	Υφιστάμενο-προγραμματιζόμενο	Προτεινόμενο
Πρωτεύον		
Δευτερεύον		
Τριτεύον		

- Θαλάσσιες συνδέσεις

Αεροδρόμια

	Υφιστάμενα	Προτεινόμενα
Διεθνούς εμβέλειας		
Διαπεριφερειακής εμβέλειας		
Ελικοδρόμιο		

Λιμάνια

	Επιβατικά Υφιστάμενα	Επιβατικά Προτεινόμενα	Εμπορευματικά Υφιστάμενα	Εμπορευματικά Προτεινόμενα
Διεθνή				
Διεθνή (εναλλακτικό)				
Διαπεριφερειακά				
Περιφερειακά				
Ειδικά Περιφερειακά				
Μαρίνες				
Τουριστικά καταφύγια				
Μικτής Χρήσης Αλιευτικά-Τουριστικά				

Περιβάλλον & Πολιτιστική Κληρονομιά
- Οριοθετημένοι αρχαιολογικοί χώροι
- Περιοχές με φέρουσα ικανότητα φυσικού και πολιτιστικού κεφαλαίου
- Περιοχές NATURA 2000
- Περιπατητικό μονοπάτι Ε4
- Κηρυγμένοι Παραδοσιακοί οικισμοί
- Θέσεις ιδιαίτερου φυσικού κάλλους

Χρήσεις Γης
- Θεσμοθετημένα ΓΠΣ
- Προτεινόμενα ΓΠΣ ή ΣΧΟΟΑΠ κατά προτεραιότητα
- ΕΣΧΠ 16/81 Ηρακλείου
- ΕΧΜ σε διαδικασία θεσμοθέτησης
- Θεσμοθετημένες ΖΟΕ προστασίας
- Ρυθμιστικό Σχέδιο
- Αναθεώρηση θεσμοθετημένων ΓΠΣ ή ΣΧΟΟΑΠ

Ευρύτερες Εξωαστικές Περιοχές Αναζήτησης Ζωνών Ανάπτυξης
- Γεωργική γη προτεραιότητας
- Υφιστάμενες περιοχές με δίκτυα άρδευσης
- Περιοχές ειδικών χωρικών παρεμβάσεων
- Περιοχές σχεδίων ολοκληρωμένης αστικής ανάπτυξης
- Θεσμοθετημένα ΒΙΠΕ, ΒΙΠΑ, ΒΙΟΠΑ
- Περιοχές αναζήτησης ήπιας τουριστικής ανάπτυξης
- Όρια ζωνών για ποιοτική αναβάθμιση τουριστικών μονάδων
- Όρια ζωνών ελέγχου τουριστικής ανάπτυξης
- Όρια μεταλλευτικών ζωνών
- Προτεινόμενη μεταποιητική δραστηριότητα
- Προτεινόμενη μεταποιητική δραστηριότητα γεωργικών προϊόντων
- Ευρύτερες περιοχές αναζήτησης για ανάπτυξη γενικής μεταποιητικής δραστηριότητας
- Ευρύτερες περιοχές αναζήτησης μεταποιητικής δραστηριότητας κυρίως γεωργικών προϊόντων

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΕΡΓΩΝ

ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΧΑΡΤΗΣ Π.2: ΟΙΚΙΣΤΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ (ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ-ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ-ΠΟΛΙΤΙΚΗ) ΧΩΡΙΚΗ ΔΟΜΗ

ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

ΛΙΒΥΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ

Ν. ΧΑΝΙΩΝ

Ν. ΡΕΘΥΜΝΗΣ

Ν. ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ

Ν. ΛΑΣΙΘΙΟΥ

ΧΑΝΙΑ

ΡΕΘΥΜΝΟ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ

1:250.000